

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**YAŞAMBOYU ÖĞRENME VE YETİŞKİN EĞİTİMİ ANABİLİM
DALI (HALK EĞİTİMİ PROGRAMI)**

**YETİŞKİNLERİN KENTLİLEŞME VE EĞİTİM İHTİYAÇLARINA
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ
(Ankara Şentepe Örneği)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Damla Sevi Özçelik

**Ankara
Nisan, 2010**

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YAŞAMBOYU ÖĞRENME VE YETİŞKİN EĞİTİMİ ANABİLİM
DALI (HALK EĞİTİMİ PROGRAMI)

YETİŞKİNLERİN KENTLİLEŞME VE EĞİTİM İHTİYAÇLARINA
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ
(Ankara Şentepe Örneği)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Damla Sevi Özçelik

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Bilir

Ankara
Nisan, 2010

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne,

Bu alışma j¼rimiz tarafından Yaşamboyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi
Anabilim Dalı'nda Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan Prof.Dr. Meral Uysal .....

¼ye Doç.Dr. Yasemin Kepenekçi .....

¼ye Yrd.Doç.Dr. Mehmet Bilir .....

(Tez Danışmanı)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim ¼yelerine ait olduğunu onaylıyorum.

...../...../2010

Prof. Dr. Nejla Kurul
Enstit¼ M¼d¼r¼

ÖNSÖZ

Varoşların soluğuyum ben
Ben senden öte bir yaşamım
Nehir kıyısında, dağ eteğinde
Kenarlarda, köşelerde
GECE KONDU benim kentim
Belki uzun havada kırık bir ezgi
Belki yarım kalmış bir güfteyim

Nurten Tarım

Yanımızda, yakınımızda, bozkırda ya da dağ eteğindeki bu yerleri kuşkusuz çok iyi tanıyorsunuz. Ben de tezim nedeniyle pek çok kez olduğu gibi bir kez daha yolumu düşürmekten, onlarla bir çay-kahve içimi mutlulukları, mutsuzlukları, sorunları paylaşmaktan, onlarla olmaktan bitimsiz mutluluk duydum. Kimbilir kırık ezgileri düzeltebilir, yarım kalmış güfteleri tamamlamaya yardımcı olabilirdim belki...

Annem uzun yıllar Yenimahalle'de edebiyat öğretmenliği yapmıştı. Bu nedenle benim de tanıdığım pek çok öğrencisi, velisi, ahbabı vardı. Onlara güveniyordum. Kuşkusuz bana yardımcı olacaktı; ama yine de coşkuluydum; kaygılıydım. Acaba sorunlarını benimle paylaşacaklar mıydı?

Öncelikle izin almak için Burç Mahallesi Muhtarlığı'na gittim. Muhtar son derece babacan biriydi. İşini yıllardır yapmanın verdiği rahatlıkla bana yardımcı olmaktan mutluluk duyacağını belirtti. Lapa lapa yağın karın altında önüme düştü, mahalledeki bir gecekondunun kapısını çaldı, durumu anlattı. Diğer komşularıyla da beni görüşturmelerini istedi. Soğukta kapıda kalmamam için beni içeri buyur ettiler. "Kahvaltı ediyoruz. Buyurmaz mısın?" önerileri çaydan önce içimi ısıttı. Sevgili dostlar bana sofralarını açıyorlardı. Eminim yüreklerini, sorunlarını da açacaklardı. Rahatlamış, kaygılarımdan arınmıştım. "Muhtar getirmeseydi içeri almazdık, soruları da cevaplamazdık." demeyi de unutmadılar ama... Kendi halinde sessiz sakin ev sahibi, "Belediyeden geliyoruz deyip hırsızlık yapıyorlar, onun için kapı açmaya

korkuyoruz.” dedi başı önünde utanarak. Böyle davranmakta çok haklı olduğunu söyledim kendisine, rahatladı. Beni komşularıyla görüştürdü. Çember gitgide genişledi. Desteğiyle beni yüreklendiren muhtarım, değerli Ali Osman DEMİRBAŞ sonsuz teşekkürler...

Ertesi gün annemin ahababı sevgili Zübeyde Teyzem düştü önüme. Benimle birlikte kapı kapı dolaştı. “Yabancı değil, yardımcı olun.” diyerek. Böyle kaç kapı çaldık bilmiyorum; soğuktan donmuş, hayli acıkmış döndüğümüz gecekonduşunda yediğim yemeğin, sıcacık çayın tadını hep anımsayacağım. Sağol varol Zübeyde Teyzem.

Sömestri tatilindeki tatlı mı tatlı torunları Betül ile Berat “Abla ben türkü söyleyeceğim.”, “Abla ben de söyleyebilir miyim?” diye adeta birbirleriyle yarıştılar. Tatlı Betüş’üm, Berat’ım size tezimde yer veremedim ama inanın sevginizi gönlüme sığdıramam.

Her şey, hergün böylesine güzel olmadı elbet. Resimlerini çekme isteğimizi Zübeyde Teyzem “Çocukların resmini çekin.” diyerek kibarca geri çevirdi. Bir başka teyzem “Evin resmini çekin, ben çektiririm ama eşim kızar.” karşılığını verdi. Birkaç dedem de “Ben öyle şeyden anlamam.” diyerek sorularımı yanıtsız bıraktı. Olsun... Her zaman doğrularımız örtüşmüyordu elbette.

En zor olanı da çoğunlukla işinde ya da kahvede olan erkek görüşmecilere ulaşmaktı. Kardeşimin (Kendisi kazak erkektir.) tüm karşı çıkmalarına karşın kahvelere gitmek zorundaydım. Annemle birlikte başka yol olmadığını Özgür’e anlatmakta çok zorlansak da onu ikna etmeyi başardık. (Canım kardeşim sana çektirdiğim işkence için özür dilerim.)

İlk günkü gibi kaygılı; annem, Özgür hep birlikte kahvelerden birine girdik. Kahvedekiler şaşkın, biz alabildiğine tedirgindik; ama korktuğumuza uğramadık. Orada bulunma nedenimizi anlatınca tümü değilse de çoğunluk yardımcı oldu. Öyle ki bize çay kahve ikram etme yarışına girdiler. Genelde gençlerin gittiği, daha rahat olabileceğimiz birkaç kahveyi de bize söylediler.

Rahatlamış, gördüğümüz ilgiden hoşnut kahve gününü de hep birlikte sonlandırdık. Farklı bir deneyimdi. Epeyce veri toplamaktan mutluydum.

Bakkalda tanıştığım genç anne; Sultan: “Benim de kızım var. İlerde o da belki böyle çalışmalar yapar. Size nasıl yardımcı olabilirim?” sorusuyla beni ne denli mutlu ettiğinin farkında mıydı acaba? Tüm bu güzel insanlar sayesinde tez çalışmam benim için bir görev değil keyfe dönüştü.

Evet!... Yediden yetmişe bana yardım için çırpınan o pırıl pırıl, aydınlık, güleç yüzler... Ayşeler, Mehmetler... Tüm Burç Mahallesi halkını sağolun varolun diyerek selamlıyorum. Sağolasın Zübeyde Teyzem, Varol Ahmet Dayı, Merhaba Rabia, Nuri kardeşim. Hepiniz benim için birer adsız kahramansınız. Sizlerin yardımıyla sizlere ışık olabildiysem ne mutlu bana.

Ne cevherler var varoşlarımda
Onlara sevgimi bir bilseler
Umut ışığını onlara yakın
Işığı yakalayıp yürüyebilsinler.

Eyüphan Kaya

Dilerim çalışmam birlikte yaktığımız bir ışık olup yollarını aydınlatır.

Damla Sevi Özçelik

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam sırasında benden yardımlarını esirgemeyen, her görüőmemizde çay ikramlarıyla içimi, gülyüzüyle yüreğimi ısıtan, desteğiyle bana güç veren çok değerli tez danıőmanım ve hocam sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet BİLİR'e sonsuz teőekkürlerimi sunarım. Ayrıca, anket soruları için uzman görüşüne baővurduğum ve yüksek lisans eğitimim boyunca kendilerinden ders aldığım hocalarım; sayın Prof. Dr. Meral UYSAL, sayın Prof. Dr. Rifat MİSER ve sayın Dr. Fevziye SAYILAN'a değerli yardımlarından dolayı çok teşekkür ederim.

Damla Sevi Özçelik

Tüm yaşamım boyu olduğu gibi, tezimin hazırlanış sürecinde de desteklerini hep hissettiğim; bana yardımcı olmak için ellerinden gelen tüm çabayı harcayan, moral kaynaklarım; canım annem, babam, kardeşim, anneannem ve dedeme teşekkür ederim. İyi ki varsınız.

Ayrıca anket verilerini çok büyük bir özveriyle; bana zaman ayırarak oluşturan sevgili ağabeyim Murat KARAKAŞ'a da gönül dolusu teşekkürler.

ÖZET

YETİŞKİNLERİN KENTLİLEŞME VE EĞİTİM İHTİYAÇLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ (Ankara Şentepe Örneği)

Özçelik, Damla Sevi

Yüksek Lisans, Yaşamboyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Bilir

Nisan, 2010, xii - 110 sayfa

Bu araştırma, Ankara ili Şentepe Burç Mahallesi gecekondu bölgesinde yaşayan yetişkinlerin kentlileşme sürecinde karşılaştıkları uyum sorunlarının ve eğitim gereksinimlerinin neler olduğunu yetişkin görüşlerine göre belirlemek amacıyla yürütülmüştür.

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından bir anket kullanılmıştır. Bu ankete, uzman görüşüne başvurulduktan sonra son şekli verilmiştir. Bu araştırmanın evrenini, Ankara ili, Şentepe gecekondu bölgesi Burç Mahallesi'nde yaşayan yetişkinler oluşturmaktadır. Örneklemi oluşturmak için öncelikle mahalle muhtarı ile görüşülmüş ve rastgele evlere, kahvelere, bakkallara gidilmiştir. Bu yerlerde gönüllü olan 200 yetişkinle anket çalışması yapılmıştır.

Araştırmada katılımcıların vermiş oldukları cevaplar, sistemli bir şekilde bir araya getirilerek betimsel istatistiğin sıklık ve yüzde teknikleri kullanılarak yorumlanmıştır.

Elde edilen bulgulara bakıldığında ankete katılan yetişkinlerin büyük bir çoğunluğunun kurslara katılmak istediği belirlenmiş, ancak katılım ve katılma isteği arasındaki dengesizlik, şu anda bu kursların farkında olan yetişkin sayısının çok olmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Yetişkinlerin bu çalışma ile belirlenen isteklerinin, ihtiyaçlarının göz ardı edilmemesi, farklı alanlarda kursların açılması ve sınıfların da yetişkinlerin isteği doğrultusunda oluşturulması gerekliliği saptanmıştır. Eğitimlerine kaldıkları yerden devam etmek isteyen ve çoğunluğu oluşturan yetişkinler için de ilköğretim ve lise

bitirme kurslarının açılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Toplum olarak bir bilinç değişikliğine gereksinim olduğu ve “Yaşım ilerledi.”, “Kafam almaz.” diye dűřünmek yerine “Öđrenmenin yaşı yoktur.” sözünün yaşam felsefesi olarak benimsenmesi gereksinimi ortaya çıkarılmıştır.

ABSTRACT

ADULTS' OPINIONS ON URBANISATION AND EDUCATIONAL NEEDS

(Ankara Şentepe Model)

Özçelik, Damla Sevi

Master of Science, Lifelong Learning and Adult Education

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Mehmet Bilir

April, 2010, xii -110 pages

This research was formed to identify the adaptation problems and educational needs in the course of urbanization according to the views of the adults who live in the shanty town of Burç Neighbourhood in Şentepe, Ankara.

In this research the survey model was used. In order to collect data for this research a questionnaire prepared by the researcher was used. After referring to the expert opinions, the questionnaire was finally formed. The population of this research consists of the adults living in Burç Neighbourhood in Şentepe shanty town, Ankara. In order to form the sample group, firstly the headman of the neighbourhood was interviewed and the houses were visited randomly. In those houses 200 volunteers were chosen to be interviewed using the questionnaire.

The answers by the participants were interpreted by being gathered systematically using frequency and percentage techniques of the descriptive statistics.

When the obtained findings were examined, it was found out that the majority of the adults who participated in the interview wanted to take part in the courses. However, the imbalanced rate between the participation and the wish to participate showed that the number of adults who already know about the courses is not many. Moreover, the needs to not ignore the wishes and needs of the adults identified by this interview and to have classes on different subjects according to the wishes of the adults were found out. The conclusion that for the adults who make up the majority and who want to

continue with their education, there is the need of classes to graduate from secondary and high school was drawn. As a society, there is a need to change perspectives and instead of thinking “I’m too old.” or “I can’t understand.”, it was found out that “There is no age to learn.” should be the adults’ motto.

İÇİNDEKİLER	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	vii
BÖLÜM	
1. GİRİŞ	1
Problem	1
Amaç	14
Önem	15
Sınırlılıklar	15
Tanımlar	15
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	17
Türkiye’de Göç Hareketleri	17
İç Göçün Doğuşu	18
İç Göçün Nedenleri	18
İç Göçün Sonuçları	19
1. Kentlere Etkisi	20
2. Toplumsal ve Bireysel Etkisi	22
Göç ve Kentleşme	25
İç Göçler ve Eğitim Sorunları	30
Göç Sorununun Çözümüne İlişkin Yapılan	
Çalışmalar	31
Kentleşme	36
Kentlileşme	38
Türkiye’de Kentleşme	40
3. YÖNTEM	45
Araştırmanın modeli	45
Evren ve örneklem	45
Verilerin toplanması	45
Verilerin çözümlenmesi	46
4. BULGULAR ve YORUMLAR	47
Araştırmaya Katılan Yetişkinlerin Bireysel	
Nitelikleri	47
Katılımcıların Ölçme Aracına Verdikleri Yanıtların	
Değerlendirilmesi	49
Okuma-Yazma ve Temel Eğitim Gereksinimleri İle	
İlgili Bulgular	49
Sosyal ve Kültürel Eğitim Gereksinimleri İle İlgili	
Bulgular	56
Mesleki Beceri Gereksinimlerine İlişkin Bulgular	59
Aile ve Yurttaşlık Gereksinimlerine İlişkin	
Bulgular	61

Kent Yaşamına Uyum Gereksinimlerine İlişkin Bulgular	66
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	76
Sonuçlar	76
1. Okuma-Yazma ve Temel Eğitim Gereksinimlerine İlişkin Sonuçlar	76
2. Sosyal ve Kültürel Eğitim Gereksinimlerine İlişkin Sonuçlar	78
3. Mesleki Beceri Gereksinimlerine İlişkin Sonuçlar	79
4. Aile ve Yurttaşlık Gereksinimlerine İlişkin Sonuçlar	80
5. Kent Yaşamına Uyum Gereksinimlerine İlişkin Sonuçlar	81
Genel Öneriler	83
KAYNAKÇA	86
EKLER	89
1. Fotoğraflar	89
2. Şentepe İle İlgili Genel Bilgiler	93
3. Anket	94
4. Gülümsetenler	110

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem, amaç, önem, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

Problem

Devlet Planlama Teşkilatı'nın 2001'de yayınladığı rapora göre, bir ülke sınırları içerisinde, insanların yaşadığı ortamı değiştirmesi olarak tanımlanan iç göç olgusu, Türkiye'de 1950'li yıllarla birlikte ivme kazanmış, sosyal ve ekonomik yapıdaki değişime paralel şekilde artarak devam etmiştir.

1927 yılı nüfus sayımında, toplam nüfusun yaklaşık %25'inin kentlerde, %75'inin ise kırsal kesimde yaşadığı ve bu oranların 1950'li yıllara kadar değişmediği görülmektedir. 1985 yılına gelindiğinde, kent nüfusu % 53'le kırsal nüfusun önüne geçmiş, 2000 yılında, kentlilik oranı % 65'e ulaşmıştır.

Ülkemizde iç göç, az gelişmiş yörelerden gelişmiş yörelere doğru seyretmektedir. Bu seyrin, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri başta olmak üzere, İç Anadolu ve Karadeniz'den batı bölgelerine doğru olduğu görülmektedir.

Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) verilerine göre, 1995-2000 yılları arasında en fazla göç alan ilk 10 il sırasıyla; İstanbul, İzmir, Ankara, Antalya, Bursa, Tekirdağ, Muğla, Aydın, Mersin ve Denizli'dir. Yine bu verilere göre aynı dönemde, en çok göç veren ilk 10 il ise; Samsun, Şanlıurfa, Diyarbakır, Erzurum, Zonguldak, Mardin, Adıyaman, Adana, Hatay ve Ordu'dur.

Ülkemizde yaşanan iç göçün nedenlerine bakıldığında, belirleyici faktörler şu şekilde sıralanabilir.

1- Kırsal kesimdeki yüksek doğurganlık ve hızlı nüfus artışı:

Demografik verilere bakıldığında, Türkiye'nin ortalama doğurganlık hızı 2.23 iken, bu oran, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde 3.65, batı bölgelerinde ise 1.88 olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki doğurganlık oranı, Batı Bölgelerinin yaklaşık iki katıdır.

2- Kentlerin sosyal, kültürel ve ekonomik yönlerden çekiciliği,

3- Kırsal alanın iticiliği,

4- Terörden kaynaklanan güvenlik sorunları,

5- Coğrafi şartlar ve doğal afetler (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2009).

Ülkemizin karşı karşıya kaldığı iç göç olgusu, göç alan bölgelerde ve büyük kentlerde önemli sorunlara yol açmış ve açmaya da devam etmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2001).

Bunlar;

1- Ekonomik ve sosyal sorunlar:

a) Göç sonucunda, köy ve kent aile tipinden farklı bir aile tipi ortaya çıkmaktadır. Bu durum, değer yargıları ile sosyal normların aşınmasına ve toplumsal dokunun bozulmasına yol açmaktadır.

b) Ülkemizde yaşanan göç süreci şehir merkezlerinde, kaynak şehirlere göre kümelenen ve "getto" olarak nitelendirilen, mekânsal ve kültürel olarak farklılaşmış yaşam alanları ortaya çıkarmaktadır.

c) Göç edilen yerle uyum sorunu, kültür çatışması ve bunun sonucunda oluşan "sosyal dışlanmışlık" olgusu, hemşericiliği ve belli bir yöreye aidiyet duygusunu öne çıkarmaktadır.

d) Varoşlarda yaşayanların sürekli bir iş ve sosyal güvenceye sahip olmaması, geçici ve niteliksiz işlerle geçimlerini sağlamak zorunda kalmaları, kayıt dışı ekonomi ve marjinal sektörlerin artmasına neden olmaktadır.

e) Göç eden ailelerin kentte karşılaştıkları sosyal ve ekonomik sorunlar, aile yapısını olumsuz etkilemektedir. Bu çerçevede ortaya çıkan aile içi şiddet,

ihmal, istismar ve ailelerin parçalanması gibi unsurlar, çocukları sahipsiz ve korumasız duruma düşürmekte ve sokağa itmektir.

2- Fiziki sorunlar:

- a) Şehirlerde hızlı ve dengesiz nüfus artışı,
1950 – 2000 döneminde, Türkiye nüfusu yaklaşık 3 kat artarken, İstanbul, Ankara ve Mersin illerinin “şehir nüfusları” 10 kat artmıştır.
- b) Konut sorunu, imara aykırı yapılaşma ve çarpık kentleşme,
- c) Hazine arazilerinin işgali ve bu yönde mafyalaşma,
- d) Eğitim, sağlık, ulaşım, su, kanalizasyon ve diğer kamu hizmetlerinin sunumundaki yetersizlikler,
- e) Çevre kirliliği ve arazi dokusunun bozulması,
- f) Göç veren bölgelerdeki atıl kalan kamu yatırımları (okul, yol, sağlık evi vb)
- g) Tarım ve hayvancılığın olumsuz yönde etkilenmesi.

3- Asayişe ve kamu düzenine ilişkin sorunlar:

Bu sorunlar;

- a) Mala ve şahsa karşı suçlarda artış,
- b) Çocuk suçlarında artış,
- c) Bazı yerleşim alanlarının, terör örgütleri ve kimi sivil toplum kuruluşları (STK) tarafından istismar edilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ülke geneline ilişkin suç verileri incelendiğinde, İstanbul ili başta olmak üzere nüfusun ve plansız kentleşmenin yoğun olduğu büyük şehirlerimizde asayiş suçlarında “genel bir artış” gözlenmektedir.

Bu artış, mala karşı işlenen asayiş suçlarında daha belirgin olarak görülmektedir.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın "Kentlilik Bilinci Raporu"na göre iç göç hareketi, doğrudan suç artışına neden olan bir faktör değildir. Ancak, yoğun ve kontrolsüz göçün beraberinde getirdiği eğitim, sosyal ve ekonomik sorunlar bu artışa yol açmaktadır. Özellikle ekonomik koşullar ile suç oranları arasında paralel bir ilişki olup, bu ilişki, işsizlik ile suça yönelik davranışlar arasında daha belirgin görülmektedir.

Göç eden ailelerin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar, çocukları çalışmaya zorlamakta, eğitim ve aile ortamından uzaklaştırmaktadır. Bu durum, çocukların erken yaşta suç ve kabahat içeren fiillerle tanışmalarına neden olmaktadır.

Bu etkenlere bağlı olarak, sokakta yaşayan ve uçucu madde kullanan çocukların sayısında özellikle son yıllarda önemli bir artış gözlenmekte ve sokak çocukları tarafından gerçekleştirilen asayiş olayları artan şekilde kamuoyunu meşgul etmektedir. Suça karışan çocukların yeterince rehabilite edilememesi, çocukların tekrar suça karışmasına ve suç oranlarının artmasına neden olmaktadır.

Günümüzde çocukların kendi aralarında oluşturdukları çetelerle suça yönelmeleri ve bunun da ötesinde organize suç örgütleri tarafından kullanılmaya başlanması önemli bir sorun alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Büyük şehirler etrafında oluşan varoş tipi yerleşim bölgelerinin imarsız ve plansız yapılaşmadan kaynaklanan karmaşık yapısı, bölgede kontrolün etkin olarak sağlanmasını güçleştirmektedir. Bu durum, organize suç ve terör örgütleri için uygun barınma ve hareket zemini oluşturmaktadır.

Terör örgütleri, kimi sivil toplum kuruluşu kimliğindeki yapılanmalarla (dernek, vakıf, sendika vb.), gecekondü bölgelerindeki sosyal ve ekonomik

sorunları istismar etmektedir.

Es ve Ateş'e (2007) göre kentleşme toplumsal değişme sürecinin bir boyutudur. Batı'da sanayi devrimiyle başlayan bu değişim günümüz az gelişmiş ülkelerinde farklı bir biçimde gelişmiş ve en dinamik toplumsal gerçeklerin başında yer almıştır. Toplumsal değişme süreci içerisinde hem bağımlı hem de bağımsız değişken olan kentleşme, neden ve sonuçları bakımından oldukça karmaşık bir özellik göstermektedir.

“Üretimin, ticaretlerin ve hizmetlerin süratle büyümesini sağlayan sanayileşmenin etkisiyle dağılım oranının fazla olması ve bu fazlalığın kentin dışı da yerleşme yerlerinde iskan edilmeleri nedeniyle nüfusun kentlerde birikmesine ve kent sayısının artmasına neden olan aynı zamanda da buralarda yaşayanların özel hayatlarında, ekonomik, sosyal ve siyasal davranış açısından etkileyen ve devletin de belirli bir takım faaliyetlerini gerektiren değişiklikler.” (İşbir, 1982) olarak tanımlanan kentleşme, nedenleri ve sonuçları açısından, pek çok toplumsal soruna kaynaklık ettiği için, planlı ve programlı müdahaleyi gerektiren bir değişme sürecinin, toplumsal boyutu olarak ortaya çıkmaktadır.

Kentleşme, temelde insanların kentle bütünleşmesini ifade eder. Bütünleşme kavramı genelde, bir nüfus grubunun daha büyük bir nüfus grubuyla kaynaşması anlamına gelir. Kentleşme, kentleşme akımı sonucunda toplumsal değişimin insanların davranışlarında ve ilişkilerinde değer yargılarında maddi ve manevi yaşam biçimlerinde değişiklikler ortaya çıkarması sürecidir. Başka bir deyişle 'kırlılıktan uzaklaşma, organize edilmiş sosyal hayata geçiş' olarak da kentleşme ifade edilebilir (Es ve Ateş, 2007).

Kentlilik Bilinci Raporu'nda (2009) işsizlik ve gecekondulaşma ile ilgili şu bilgiler yer almaktadır:

1- İşsizlik Sorunu

Kentleşme, temelde sektörler arası işgücü transferidir. Sanayi sektörü

devamlı bir büyüme ve gelişme içerisinde ve ihtiyaç duyduğu işgücünü ise tarımdan alacaktır. Yani sanayi belli merkezlere yığılırsa, kırdan kentlere göç kaçınılmaz olacaktır. 1950'ler sonrasındaki dönemlerde diğer gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de kentlerin ve sanayinin otomatik olarak istihdam kapasitesini sağlayacağı beklenmişti. Ne var ki, bu beklenti gerçekleşmemiş, Türkiye'deki kentleşme, her yıl gittikçe artan bir işsizlik sorununa yol açmıştır.

Türkiye'de ki kentleşmenin sanayiye bağlı olarak gelişmemesi, kent istihdam yapısının açık ve gizli işsizlikle malul olmasına yol açmış bulunmaktadır. Nitekim, Türkiye'de kentleşme, kalkınmanın bir manivelası olacak yerde açık kent işsizliğinin fazlalaşmasına sebebiyet vermiştir. Dolayısıyla, işsiz kesim "marjinal sektör" dediğimiz bir istihdam türü oluşturmuştur. Bu da göçle gelen insanların kentleşememelerinin faktörlerinden biridir ve birçok sosyal soruna da kaynaklık etmektedir.

2- Gecekondu Sorunu

Kentleşme ve beraberinde getirdiği sorunlar deyince akla ilk geleni, belki de en önemlisi hiç kuşkusuz göç ve onun sonucu oluşan gecekondu sorunudur. Gecekondu, ister "Hayati gerçeklerin, yetersiz kanunlara, nizamlara ve yasaklara üstünlüğü" olarak, veya çarpık kentleşmenin bir ürünü olarak görülsün gerçek olan bir şey varsa o da gecekondu olgusunun çok boyutlu bir sorun olduğudur. Gecekondulaşma, iktisadi, sosyal ve kültürel bir dizi uyumsuzlukları ve sorunları bünyesinde barındırmaktadır. Gecekondu, kent kenar semtlerinde kurulan fakat sosyal ve ekonomik bakımdan kent hayatına (merkezine) bağlı bir yerleşme şeklidir. Sözlük anlamıyla izinsiz olarak bir gecede kuruluverilen yapıdır. Genellikle bu evler izinsiz, gayri kanuni olarak yapılır. 1945'ten sonra kentleşmenin çok hızlı boyutlara ulaşmasına paralel olarak "gecekondu" olayı da hız kazanmış ve sosyal yapı bakımından çözülmesi zorlaşan ağır sorunlara yol açmıştır. Gecekondu artık bir kenar-semt yerleşme şekli olmaktan çıkmış, kalkınmanın sosyal ve ekonomik yönden ayrılmaz bir parçası olmuştur. Gecekondular da, değişik bölgelerden gelen insanlar yerleşmekte, dolayısıyla bu bölgelerde kozmopolit

bir kültür yapısı oluşmaktadır.

Belli bir yörenin insanların oluşturduğu bazı gecekondu mahalleleri olabilmektedir. Gecekondu halkının gelir düzeyi tam olarak bilinmemekle beraber, bu bölgelerde yaşayan insanların gelirleri kıra göre yüksek fakat kente göre düşüktür.

Gecekondulaşma beraberinde bazı sorunlar da oluşturmaktadır. Bu sorunlar; “Ekonomik ve Kentleşmeyle İlgili Sorunlar” ve “Sosyo- Kültürel Sorunlar” olmak üzere iki ana başlık altında toplanabilir.

Gecekondulaşmanın ekonomik anlamda meydana getirdiği sorunları iki açıdan ele almakta yarar vardır. Birincisi, kırdan kente göçen insanların, kentte iş bulma konusunda çektikleri güçlükler; ikincisi ise bu gecekonducuların yıkımında karşılaşılan güçlükler ve yıkımlardan doğan ekonomik kayıp.

Kırdan kente göçün en büyük nedeni iki kesim arasındaki gelir farklılığıdır. Göç eden insanlar kentleri iş olanaklarının fazlalığından dolayı tercih etmektedirler. Kente geldiklerinde konut olarak gecekondu bölgelerine yerleşmektedirler. Nitelikleri düşük olduğundan modern sanayide değil, daha çok geleneksel sanatlarda, küçük sanatlarda ve enformel işlerde çalıştıklarını görmekteyiz. İşsiz kalanların kente uyumu gecikmekte ve gayri meşru yollardan para kazanma yolları artmaktadır.

Gecekondulaşmanın meydana getirdiği bir diğer sorun da bunların yıkılması sonucu ulusal ekonomi açısından uğranılan zarardır. Ayrıca bu durum ekonomik olduğu kadar sosyal birtakım sorunlara da neden olmaktadır. Gecekonducular, imar mevzuatına aykırı yapılmaları dolayısıyla kentin görünümü açısından da olumsuz bir manzara oluşturmaktadır. Kentin çevresini yeşil bir kuşak yerine bu gecekonducular sarmıştır. Bu bölgelerde yaşayan nüfus kent nüfusu içinde önemli bir siyasi güç haline gelmiştir. Ortaya çıkan uyumsuzluk kentleşememe sorunları bu nedenden dolayı daha büyük boyutlara ulaşmaktadır.

Kırdan kalkıp kente göç ve kente yerleşme belli bir süreç içinde gerçekleşmektedir. “Kentleşme “ dediğimiz olgu, şehre gidip gelerek kenti tanıma, göç ve yerleşme olarak üç aşamada gerçekleşmektedir. Bu süreç 2 ile 5 yıl bazen 10 yıla çıkabilmektedir. Kırdan kalkıp gelen ilk etapta bazı uyum problemleri çeker. Her şeyden önce geldiği ortamla yeni yerleştiği ortam birbirinden çok farklıdır. Ekonomik ilişkiler farklıdır. Sosyo-kültürel ilişkiler şehirde yerini ikincil ilişkilere bırakmıştır. Dolayısıyla, ilk etapta kırılı için buna alışmak çok zor olacaktır (Kentlilik Bilinci Raporu, 2009).

Bir toplumu, bir arada tutan ortak birtakım kültürel ve sosyal değerler vardır. Ancak bu ortak değerler dışında, aynı ülkede ama farklı yörelerde yaşayan insanların davranış kalıpları, adet ve gelenekleri başta olmak üzere farklı kültürel değerleri de vardır. Kentte yaşayan bir kişinin değerleriyle, kırsal alanda yaşayan bir kişinin değerleri birbirinden farklı özellikler gösterir. İşte kırsal kesim insanı, kente göç ettiğinde bu farklı değerlerini de beraberinde getirir. Dolayısıyla kendi sahip olduğu değerleriyle kentin değerlerini bazen uzlaştırmakta, çoğu zaman da uzlaştıramamaktadır. Bunun sonucunda kendilerine özgü bir kültür oluşturmaları toplumumuzun sahip olduğu değerleri de yozlaştırmaktadır. Böylece hem kır hem de kent değerlerini reddeden bir kimliksiz insan toplulukları oluşmaktadır.

Gecekondu sorunu bir diğer ifadeyle kentleşme sorunu ile ilgili önlemler düşünülürken bu olayın sosyal ve kültürel boyutu hep ihmal edilmiştir. Bu soruna hep bir fiziki anlamda kentçilik sorunu, barınma sorunu olarak bakılmıştır. Sosyal-kültürel ve ekonomik sorunlar, dönemin siyasal ortamıyla birleşince 1980 öncesinde gecekondu bölgelerinin kurtarılmış bölgeler olmasına neden olmuştur. Günümüzde de aynı gelişmeler tekrar yaşanmaya başlamıştır. Geçmişte ve günümüzde gecekondu gençliğinin yasadışı örgütlerce anarşik olaylarda kullanılan önemli bir insan potansiyeli haline gelmesinde bu kimliksiz ve kendi öz değerlerinden yoksun kültürün de rolü olduğunu unutmamak gerekir.

3- Kente Uyumsuzluk Sorunu (Kentlileşememe)

Apan'ın 2006'da yayınladığı çalışmasına göre kente uyumluluğu engelleyen birçok neden vardır. Bunlardan en önemlisi kente göçle gelenlerin sosyo-kültürel yapısıdır.

Sosyo-kültürel yapı, ferdin sahip olduğu kültürel değer; sanat, ilim, teknoloji, felsefe, din gibi sahalara ile sosyal teşkilatları ve bunun şekil ve kuralları, kısacası bütün yaşam biçimini ifade eder. Bu farklılıklar sonucunda bazı dikkate değer sorunlar görülmektedir. Bunlar;

a) Kırsal alanda mevcut olan kültürlerin ve değerlerin kent değerleriyle çatışması:

Bu çatışma, büyük kentlerimizde gecekonduların doğmasına neden olmuştur. Gecekondularda kır değerlerinin devam etmesi ve bunlara saygı gösterenlerin çokluğu dikkati çekmektedir. "Türk kırlısının kişiliğini etnik grubu, dini ve mezhebi şekillendirir. Kırdaki bu kişilik büyük ölçüde kentlerde de devam eder. Çünkü hemşehriler hemen hemen aynı bölgelere yerleşmektedirler. Kentlerde hemşehriler yalnızca aynı kırdan olanlar değil, aynı kazadan, aynı vilayetten hatta bazen aynı mezhepten olanlardır".

Aynı yörelerden gelenler aynı yerlere yerleşerek kent çevresinde kendi içinde kapalı "kültür odacıkları" oluşturmaktadır. Herhangi bir mahalle ya da semt ölçeğinde olan bu odacıklar o insanların terk ettikleri yörelerin küçük bir modeli olmaktadır. Böylece Erzurumlular, Erzincanlılar, Sivaslılar, Rizeliler görünürde kentlerde ama gerçekte her biri kendi "memleketlerinde" yaşamaktadırlar. Bu durum insanların kente uyumlarını engelleyen önemli bir nedendir.

b) Ekonomik yetersizlik:

Göçle kente gelen nüfusun, kentte karşılaştığı en temel güçlük işsizlik ve geçim sıkıntısıdır. Bu, kentleşmeyle gelen önemli bir sorundur. Bu sorun büyük kentlerimizde, örneğin İstanbul'da değişik sektörlerin doğmasına yol açmıştır.

Büyük kentlere göç eden bu kırsal nüfus, kentte yaşamak uğruna bu yoksulluğa katlanmaktadır. Ve bu insanlar yoksulluğu hayatlarının bir parçası olarak algılamaktadırlar. Bazı araştırmacılar bu durumu “yoksulluk kültürü” olarak nitelendirmektedirler.

Büyük kentlerin gecekondulu halkının sahip olduğu bu durum, onun toplum hayatına her yönüyle katılmasını engeller. Bu katılımın asgari düzeyde olması ise bu insanların içlerine kapanmasına neden olmaktadır.

c) Eğitim düzeyinin düşüklüğü:

Kentin iş hayatı, uzmanlaşmış ve beceri kazanmış insanları kabul etmektedir. Özellikle yüksek gelir getiren işler, yüksek veya mesleki teknik eğitimi gerektirmektedir. Göçle gelen gecekondulu nüfus mevcut eğitim düzeyiyle bu işlere girmekte uzun süre zorluk çekmektedir.

Kentin mevcut teşkilatlarına katılma, bu teşkilatları kullanma yüksek gelir elde etme mümkün olmadığı sürece kente uyum gerçekleşmeyeceğine göre gecekondulu insanının kente uyumu bir sorun olarak önemini korumaya devam edecektir. Bu durum büyük kentlerimize niteliksiz işgücü yığılmasına ve enformel sektörün doğmasına sebebiyet verecektir ve nitekim vermiştir.

d) Göç edenlerin kentliye duyduğu eziklik duygusu:

Göçle büyüyen az gelişmiş toplum kentlerinde, modern sektörlerde istihdam imkanı olmadığı zaman yoksulluk kültürü ortaya çıkmaktadır. Bu kesimin yoksulluk kültürüne sahip olduğu ve koşullar zorlaştıkça sadece anlık yaşamaya önem verdiği, geleceğe ise önem vermediği görülür.

Böyle yoksulluk kültürü çerçevesinde yetişen çocuklar çok defa dağılmış aile ve şiddet çerçevesinde yaşamaktadırlar. Eğitim şanslarını da kullanamazlar. Bu yapı dışarıda bir müdahale ile değiştirilmedikten sonra kuşaktan kuşağa aktararak sağlamlaşır. Gerçi, Türkiye’de ve özellikle büyük şehirlerde farklı gelişmesine rağmen bu durum gecekondularda kente uyumu engelleyecek sorunların doğmasına neden olmaktadır. Bu duruma,

İstanbul'da Gülsuyu Mahallesi ile Bağdat Caddesi, Ataköy ile Kağıthane Bölgesi ve daha birçok tezat bölge en güzel örnektir.

Ülkemizde yurt içindeki göçler, daha çok kırsal kesimden büyük kentlere doğru olmaktadır. Tezcan 1994'te yayınlanan çalışmasında yurtiçi göçlerin eğitim açısından doğurduğu sonuçları iki yanlı düşünmek gerektiğini ifade etmiştir.

Göç eden aileler bakımından olaya olumlu bakmak mümkündür. Çünkü kırsal kesimde ilkökul ötesi öğrenim olanakları ya yok ya da çok sınırlı düzeydedir. Böylece aileler kente gelince çocuklarını temel eğitim ötesi okullara gönderebilmek olanağına kavuşmaktadırlar. Aslında kente göç nedenleri arasında çocukların okutulması isteği de yer almaktadır. Gecekonulardaki halk çocuklarının özellikle yüksek öğrenim yapmalarını istemektedirler .

Ankara, İstanbul ve İzmir gecekonularındaki veliler, erkek çocuklarının doktor, mühendis, avukat, subay gibi geleneksel ve fazla kazanç getiren meslekleri seçmesini istemişlerdir. Aynı araştırmada, kızlar için yine başta doktorluk, ikinci sırada ise öğretmenlik, daha sonra hemşirelik, ve ebelik ve avukatlık yer almıştır (Tezcan, 1994).

Olayın ikinci bir yönü, olumsuzdur. Çünkü iç göçler, eğitimin niteliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Kalabalık sınıflarda eğitimin niteliği düşmektedir. Nüfusumuzun hızla artışı da eğitimde nitelik değişmesine yol açmaktadır. Her yıl 1.300.000 çocuk, ilkökul kapılarını zorlamaktadır. Ülkemizdeki hızlı nüfus artışı, eğitime giderek daha fazla kaynak ayrılmasını gerektirmiştir.

Göçlerden önce kırsal kesimdeki okullar eğitim yükünü paylaşmakta idiler. Oysa bugün hızlı göçler nedeniyle kırsal kesimdeki çocukların yükünü de kent okulları üzerlerine almış durumdadırlar. Bu durum, okul, öğretmen,

araç gereç sayısının yetersizliğine ve öğrencilerin başarısızlığına yol açmaktadır.

Yurt içi göçler, sadece kırsal kesimden kentlere doğru olmayıp, bir kentten başka bir kente doğru da olmaktadır. Bu da memuriyet dolayısıyla, tayinler nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Bu durumda gençler, yer değiştirmeden dolayı yeni çevreye, okula, arkadaşlarına ve öğretmenlerine belirli bir süre uyum sağlayamamaktadırlar. Bu durum da onların akademik başarılarını olumsuz olarak etkilemektedir.

Celep'in 1995'te yayınladığı eserinde "Bir toplumun, üyelerini toplumsal beklentiler doğrultusunda ve toplumsal kalkınmayı sağlayacak bir biçimde yetiştirmesi; bireyin yaşamını daha iyi koşullarda sürdürmesi ve toplumsal yapı içerisinde üzerine düşen görev ve sorumluluğunu en etkin bir biçimde yerine getirmesi, öncelikle, bireye bu konuda verilecek eğitime bağlıdır." denmekte ve eklenmektedir:

Bireylerin toplumsal güvenliklerini ve ekonomik verimliliklerini arttırmak, değişen toplumsal ve ekonomik rollerine uyumlarını sağlamak için, onların eğitimine olan gereksinim insanlık tarihi kadar eskidir. Hemen hemen her toplumda, çocuk ve gençler kadar yetişkinlerin eğitime yönelik uygulamaların uzun bir geçmişi bulunmaktadır, ilk çağlarda kasıtlı eğitim uygulamaları, yalnızca çocuk ve gençlere değil, yetişkinlere yönelik olarak da düzenlenmekteydi. Antropoloji alanındaki bulgular, ilkel kabilelerde gençlerin, yaşça belli yetişkinlik dönemlerine geldiklerinde, kabilenin tam ve sorumlu üyesi sayılabilmek için, özel bir eğitimden geçirildiklerini göstermektedir.

Günümüzde halk eğitiminin eğitim sistemi içerisindeki konumu, eskisine göre çok farklıdır. Uygulamalara tam olarak yansımamış olmakla birlikte, gelişmiş veya gelişmekte olan hemen her ülkede halk eğitimi eğitim sisteminin alt sistemi olarak kabul edilmekte, toplumun ve bireylerin eğitim gereksinimlerini karşılama girişimlerinin halk eğitimi alanında yaygınlaştığı; yetişkin nüfusa, ulusal düzeyde düzenlenmiş ve iyi desteklenmiş halk eğitimi hizmetleri sunulmasının, toplumsal ve ekonomik olduğu kadar, kültürel

nedenlerle de ulusal eğitim politikalarının temel bir parçası haline geldiği, bu anlayışın giderek hızla yaygınlaştığı gözlenmektedir. Çünkü günümüzde, kitle iletişim araçlarının ve uluslararası kuruluşların aracılığı ile, çeşitli ülkelerde, eğitim uygulamalarından elde edilen bilgi ve deneyim birikimi bir ülkeden diğerine hızla yayılmakta; bunun sonucu olarak çeşitli yeni fikirler, değişimler, sorunlar, çözümler, özelemler ülkeler arasında geniş ölçüde paylaşılabılır nitelik almaktadır. 2009'da yayınlanan "Kentlilik Bilinci Raporu"na göre, Türkiye'de toplam 800 dolayında gazete vardır ve bunların toplam tirajının 800 bin olduğu varsayılmaktadır. Örneğin, Sakarya'da altı gazetenin toplam tirajı 3800'dür. Bu da gazete başına yaklaşık 600 satış anlamına gelir. Ayrıca, gazete okuma alışkanlıklarına ve televizyonların reyting raporlarına bakıldığı zaman magazin haberlerinin tüm diğer haberlerin önüne geçtiği görülmektedir.

Gelişmiş ülkelerde, devletin halk eğitimine gösterdiği ilgiyi arttıran bu nedenler, gelişmekte olan ülkeler için de geçerli olmuştur. Ayrıca, gelişmekte olan ülkelerde yetişkinlerin eğitimine devlet ilgisini arttıran diğer önemli bir neden de, bu ülkelerin "halk eğitimini özel bir tüketim konusu olmaktan çok, toplumsal değişmeyi ve ekonomik kalkınmayı hızlandıran, düzenleyen ve özellikle de uluslaşma bilincini kuvvetlendiren, etkili bir araç olarak görmeleridir" (Lowe, 1985).

Yukarıda açıklanan görüşler niçin halk eğitimine önem verilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Ancak, örgün eğitim sistemine yönelik eleştiriler de halk eğitiminin önemini daha da artırmıştır.

Araştırmanın problemini Ankara ili Şentepe Burç Mahallesi gecekondu bölgesinde yaşayan yetişkinlerin kentleşme sürecinde karşılaştıkları uyum sorunları ve eğitim gereksinimlerinin neler olduğu oluşturmaktadır.

Amaç

Araştırmanın amacı, Ankara ili Şentepe Burç Mahallesi gecekondu bölgesinde yaşayan yetişkinlerin kentleşme sürecinde karşılaştıkları uyum sorunlarının ve eğitim gereksinimlerinin neler olduğunu yetişkin görüşlerine göre belirlemektir.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- 1- Ankara ili Şentepe Burç Mahallesi gecekondu bölgelerinde yaşayan yetişkinlerin
  - a) Yaş,
  - b) Cinsiyet,
  - c) Eğitim düzeyi,
  - d) Medeni durumu,
  - e) Çocuk sayısı,
  - f) Çalışma durumu,
  - g) Siyasal bilinçlilik durumu,
  - h) Kültürel durumu (Gazete okuma, sinema ve tiyatroya gitme, TV izleme),
  - i) Kentte oturma süresi gibi demografik özellikleri nelerdir?
- 2- Ankara ili Şentepe Burç Mahallesi gecekondu bölgelerinde yaşayan yetişkinlerin;
  - a) Sosyal, kültürel ve ekonomik durumları nasıldır?
  - b) Kentleşme sürecinde karşılaştıkları uyum sorunları nelerdir?
  - c) Kentleşme sürecinde duydukları;
    - i. Okuma-yazma ve temel eğitim
    - ii. Mesleki beceri
    - iii. Aile ve yurttaşlık
    - iv. Sosyal ve kültürel eğitim gereksinimlerine ilişkin görüşleri nelerdir?

Önem

Kırsal bölgelerden kente göç yoluyla gelen ve gecekondu bölgelerinde yaşayan yetişkinlerin karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunların çözümü için eğitim gereksinimlerini ortaya çıkaran bu araştırmanın bulguları bu bölgede yaşayan yetişkinlere yönelik düzenlenecek yetişkin eğitimi programlarının hazırlanmasına yardımcı olabilir.

Burç Mahallesi'nde yaşayan yetişkinlerin kente uyum sorunlarının en aza indirgenebilmesinin yollarının araştırılması ile elde edilen sonuçların bölge halk eğitim merkezleri, bölge belediyesi ve mahalledeki okullarla paylaşarak bu bölgede yapılan eğitim çalışmalarına bilimsel destek sunulabilir. Bu araştırmanın sonuçları sayesinde bölgedeki halk eğitim merkezi, hizmetlerini bu bölgedeki yetişkinlerin eğitim gereksinimlerini karşılayacak şekilde planlayabilir. Belediye açtığı kursları yetişkinlerin de gereksinimlerini göz önünde bulundurarak düzenleyebilir ve aynı şekilde mahalledeki ilköğretim okullarında gereksinim doğrultusunda okuma-yazma kursları, meslek edindirme kursları vb. düzenlenebilir.

Sınırlılıklar

- 1- Bu araştırma Ankara ili, Şentepe Burç Mahallesi ile sınırlıdır.
- 2- Araştırmada toplanan veriler Ankara ili Şentepe Burç Mahallesi'nde yaşayan yetişkinlerin görüşleri ile sınırlıdır.
- 3- Bu araştırma, veri toplama araçları açısından; problemin ortaya konmasında ve anket sorularının hazırlanmasında literatür taraması, görüş alınmasında ise yapılan anket çalışması ile sınırlıdır.

Tanımlar

Kentleşme: Teknik anlamda ikili bir anlama sahiptir. Bir, niceliksel olarak kent sayılarının artmasını; iki, mevcut kentlerin demografik açıdan büyümesini ifade eder.

Kentlileşme: Kentleşmenin bir de kente özgü yaşam biçimlerinin/kültürlerinin yaygınlaşması anlamına gelen, daha çok nitelikle ilgili bir anlamı daha vardır. O da, 'kentlileşme' kavramıyla ifade edilmektedir.

Gecekondu: Gecekondu, kent kenar semtlerinde kurulan fakat sosyal ve ekonomik bakımdan kent hayatına (merkezine) bağlı bir yerleşme şeklidir. Sözlük manasıyla izinsiz olarak bir gecede kuruluverilen yapıdır. Genellikle bu evler izinsiz, gayri kanuni olarak yapılır. Alt yapı hizmetlerinden yoksundurlar.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın konusuyla ilgili kavramsal çerçeve ortaya konmuştur.

Türkiye’de Göç Hareketleri

Apan’a (2006) göre göç olgusunu değişik biçimlerde tanımlamak mümkündür. Bir tanıma göre göç, insanların içinde yaşadıkları coğrafi ve sosyo-kültürel çevreden ayrılarak başka bir coğrafi ve sosyo-kültürel çevreye girmesidir. Demografik bir süreç olarak göç, insanların buldukları yerden başka yere hareketliliğini ifade eder. Başka bir tanımda ise göç, birey ve grupların ekonomik, sosyal, kültürel vb. nedenlerden dolayı bir yerden başka bir yere gitmelerine denir. Tarih boyunca görülen göç türleri beş kategoride toplanabilir. Bunlar; kontrollü, zorunlu, ilkel, serbest ve zorlama göçtür (Gürbüz ve Yetim, 1997). Ülkemizde ilk biçimi hariç diğer göç çeşitlerinin tamamı dönemsel bölümler halinde yaşanmış ve yaşanmaktadır.

Apan’a göre (2006) göç olgusu Türkiye’de yaşanan hızlı değişim sürecinin en temel öğelerinden birisidir. Kırdan kente, doğudan batıya, yurt içine ve yurt dışına olan göç hem konu olan kitlelerin, hem de göç hedef olan bölgelerin yaşamını, hem de Türk toplumunu yakından etkilemiştir. Tarımdaki hızlı makineleşme, kırsal kesimlerde ekonomik yapıyı oluşturan toprak, nüfus dengesizliğine yol açmış, üretim dışı kalan özellikle genç işgücü, yeni geçim kaynakları bulmak üzere kentlere göç etmeye başlamışlardır. Başlangıçta Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük kentlere doğru yönelen bu hareket, kırdan kente, doğudan batıya ve yurt dışına olmak üzere toplumsal yapıyı etkilemiştir.

İç Göçün Doğuşu

Devlet Planlama Teşkilatı'nın 2001'de yayınladığı rapora göre, iç göç olgusu bir ülke sınırları içerisinde, insanların yaşadığı ortamı değiştirmesi olarak tanımlanmıştır.

Peker 1999'da yayınladığı eserinde "1950'li yıllarda; ülkemizde ekonomiden siyasete, sosyal hayattan kültürel hayata kadar toplumu ilgilendiren her alanda ve toplumun her kesiminde radikal değişimler ve dönüşümler yaşanmaya başlanmıştır." der.

Kentlerimiz açısından bu dönemin getirdiği en önemli olgu iç göç ile bu göçün doğal sonucu olan gecekondulaşma ve çarpık yapılaşmalardır. Türkiye'de 1950'li yıllardan sonra hız kazanan göç olgusu kentlerin düzensiz büyümesine de yol açmış, yeni gelenlerin iskanı için planlı bir arsa ve konut politikasının izlenememesi çözümü adeta olanaksız sorunları beraberinde getirmiştir. Kırsal kesimin içinde bulunduğu toplumsal ve ekonomik koşulların elverişsizliği, toprak ve gelir dağılımındaki dengesizlikler yüzünden geçim sıkıntısı çeken topraksız ve işsiz köylülerin tarımdan ve köyden kopmaları sonucunu yaratmaktadır. Buna ulaşım ve iletişim olanaklarının eklenmesiyle köyden kente göç artmıştır (Geray, 1999). Bundan dolayı, kentleşme sanayileşmenin ardından gitmesi gerekirken önünde gitmiş, nüfus yığılması anlamında demografik bir kentleşme niteliğini kazanmıştır.

Durugöl (1997) göçle ilgili bir çalışmasında iç göçlerin 1950'den sonra ulaşımın gelişmesi ve sanayileşme ile artış gösterdiğini belirterek, iç göçün (köyden kente göçün) nedenlerini, sonuçlarını ve iç göçü önlemek için yapılması gerekenleri şöyle özetlemiştir:

İç Göçün (Köyden Kente) Nedenleri

- 1- Hızlı nüfus artışı
- 2- Tarım alanlarının miras yoluyla küçük parçalara ayrılması
- 3- Tarımda makineleşme ile işsizliğin oluşması (Bu genelleme Karadeniz bölgesi için geçerliliğini yitirir.)

- 4- Eğitim hizmetleri, alt yapı hizmetlerinin yetersizliği
- 5- Kan davaları ve terör
- 6- İklim ve yer şekillerinin olumsuz etkileri
- 7- Sağlık hizmetlerinin yetersizliği (en az etkili)
- 8- İş imkanlarının sınırlı olması
- 9- Kentlerde sanayinin gelişmiş olması

Köyden Kente Göçün Sonuçları

- 1- Nüfusun dağılışında dengesizlik olur.
- 2- Yatırımların dağılışında dengesizlik olur.
- 3- İşsizlik ortaya çıkar.
- 4- Konut sıkıntısı olur. Sonuçta gecekondulaşma olur.
- 5- Sanayi tesisleri (fabrikalar) kent içinde kalır.
- 6- Çevre sorunları artar.
- 7- Trafik, eğitim-sağlık problemleri olur.
- 8- Alt yapı hizmetlerinin götürülmesi zorlaşır.
- 9- Kültür çatışması yaşanır.
- 10-Kırsal kesimdeki yatırımlarda verimsizlik olur.

Köyden Kente Göçü Önlemek için

- 1- Sulamalı tarım yaygınlaştırılmalıdır.
- 2- Modern tarım yöntemleri yaygınlaştırılmalıdır.
- 3- Besi ve ahır hayvancılığı geliştirilmelidir.
- 4- Eğitim -sağlık hizmetleri geliştirilmelidir.
- 5- Tarıma dayalı sanayi kolları kırsal kesime kaydırılmalıdır.
- 6- Alt yapı hizmetleri (yol ,su, elektrik, haberleşme, vb.)geliştirilmelidir.

İç göçleri ve kentleşme olgusunu sınıflandırdığımızda karşımıza iki tip kentleşme olgusu çıkmaktadır: İlk olarak, 1950-1980 dönemindeki göçlerin varış noktasının hakim kentlere yöneldiği köyden kente göç tipidir. İkinci olarak ise, ekonomik liberalizme geçiş ve ekonominin uluslar arası nitelik kazanma sürecinde yaşanan kentten-kente göçüş ve hakim kentlerin büyük kentlere dönüşmesinin yanı sıra, bölge hakim merkezlerinin oluşma sürecidir

(Peker, 1999). Bununla beraber, genel olarak modern kentlerin büyümelerinde 2 etkenden bahsedilebilir. Birincisi, göçen nüfus, ikincisi ve daha önemlisi tarımsal olmayan iş yerlerinin artması, ihtisaslaşması ve örgütlenmesidir.

Öner ve Kaçmazoğlu'na (1997) göre, Doğu Anadolu Bölgesi'ne yönelik bir araştırmada göç olayının ana nedenlerinden ilki birinci dereceden yakınlar yada akrabaların göç etmiş olması olarak tespit edilmiştir. Daha sonra çalışma konumlarının başka yerlerde daha fazla gelir getireceğine olan inanç ve can ve mal güvenliğinin sağlanamaması gibi nedenler sıralanmıştır. Konuyla ilgili ankete katılan 759 kişinin sadece %30,8'i can ve mal güvenliği endişesini göç nedeni olarak bildirmiştir. Bunlardan %44'ü terör, %33'ü asayişsizlikten dolayı göç eğilimi göstermiştir.

Göçlerin olumsuz etkisi hem kentler, hem toplum, hem de birey üzerinde görülmekte, taraflarda yıpratıcı etki yapmaktadır (Bıçkı, 2007).

1- Kentlere Etkisi

Göç sebebi ile öngörülemeyen nüfusun, kentlere göç etmesinin yol açtığı hızlı nüfus artışı karşısında kentlerde,

- a) Kentsel yatırım maliyetleri artışı ve verimsiz kullanım
- b) Çarpık yapılaşma
- c) Yetersiz donatı ve yetersiz altyapı gibi önemli sorunlar ortaya çıkmaktadır.

i. Kentsel Yatırım Maliyetleri Artışı ve Verimsiz Kullanım

Kentlerde altyapı maliyetlerinin verimli olması için nüfusun 100-300 bin arası olması gerekmektedir. Nüfus arttıkça yatırım maliyetleri de artmaktadır. Plansız ve çarpık yapılaşma, sadece kentlerin altyapı ve donatı alan ve tesisleri yönünden yetersiz kalmaları ile sonuçlanmamaktadır. Bunun yanı sıra, kent kaynaklarının da verimsiz kullanılmasına sebep olmaktadır.

Örneğin; Planlı yapılaşmanın olduğu yerlerde yol alanlarının, toplam alana oranı % 10-15 arasında olması gerekirken, bu oran gecekondular ve kaçak yapılaşmanın yoğun olduğu yerlerde % 20-30 arasındadır. Bunun anlamı şudur:

Gecekondular veya kaçak yapılaşmanın yoğun olduğu bölgelerdeki yol ağı, planlı bölgelerin iki katıdır. Bu da; Atık Su, İçme Suyu, Yağmur Suyu, Telekom Hatları, Elektrik Şebekesi, Doğal Gaz Şebekesi, Asfalt, Bordur-Tretuvar gibi yol ile bağlantılı yatırımların iki kat olarak yapılması demektir. Bu da, zaten kıt olan kent kaynaklarının yetersizliğine yol açmaktadır. Mali yönden bu kaynak israfının yanı sıra, ortalamanın iki katı bir alan asfalt veya benzeri bir sert zeminle örtüldüğünden; ekolojik dengeye de olumsuz etkisi olmaktadır.

Örneğin, Toplu Konut Alanında arazinin % 11'i asfalt malzeme ile kapatılırken, çarpık yapılaşmada bu oran % 28'dir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2001)

ii. Çarpık Yapılaşma

Kentlere göç edenler tarafından, öncelikle kentlerin çeperlerindeki kamu arazilerinin işgal edilip, üzerlerine gecekondular olarak tabir edilen binaların yapıldığı gözlemlenmiştir.

İkinci aşamada, kent merkezi ile bu alanlar arasında, iki tarafında bazı özelliklerini alan; ama iki taraftan da ayrılan yeni bir yapı türü doğmaktadır. Bu tür yapıları kaçak ve sağlıksız yapılar olarak tarif etmek mümkündür. Göç, sadece gecekonduların yapımına yol açmakla kalmamakta, ikinci aşamada talep artışını sağlayarak kaçak yapılaşmayı tetiklemektedir.

iii. Yetersiz Donatı ve Altyapı

Gecekondular bölgeleri temel kentsel altyapıdan bile yoksun olarak doğmuş yerlerdir. Her ne kadar daha sonraları bu bölgelere, yerel yönetimler

eli ile alt yapı hizmetleri getirilmeye çalışılmış ise de, plansızlık sebebi ile bu faaliyetler de ihtiyacı etkin olarak karşılayamamıştır.

Çağdaş bir kentin kurulabilmesi için planlı bir yapılaşma gerekmektedir. Oysa, vatandaşlar tarafından kurulan bölgelerimiz gerekli donatıdan yoksun, plansız ve sağlıklı olarak gelişmektedir. Sonuçta, kamu da, vatandaş da plansız yapılanmanın zararını görmektedir.

2- Göçün Toplumsal ve Bireysel Etkisi

İçgöç bireysel ve toplumsal sonuçlar doğurmaktadır:

- a) Bireyin davranış ve eğilimleri değişir.
- b) Mahallelilik ve komşuluk yerini iş arkadaşlığı ve rekabete bırakır.
- c) Geniş aileden – çekirdek aileye geçilir.

Sezal (1997) göç ve toplumla ilgili çalışmasında iç göç sonucu kitlelerin, yaşadıkları yerlerden sadece coğrafi anlamda ayrılmadıklarını, aynı zamanda yaşadıkları yerdeki sosyal, kültürel değerlerden de ayrıldıklarını söylemiştir. Aslında göçün en önemli neticesi, onun birey ve toplumsal davranışlar, tutumlar ve eğilimlerde meydana getirdiği köklü değişimler ve dönüşümlerde görülür.

Kent, insanı zorlu bir hayatı yaşamaya davet ediyor. Gerçekten de köyden şehre gelen insanın davranışlarında, eğilimlerinde ve tutumunda, nasıl köklü değişmelerin meydana geldiğini, günlük gözlemlerimizle tespit etmek mümkündür.

Kentlerin hızla gelişmesi ile paralel olarak, birbirlerini yakından tanıyan insan birlikteliği ortadan kalkar. Herkes kendi iç dünyasında özel bir yaşam biçimi geliştirir. Artık birbirini tanıyan mahallelinin yerini, komşusunu bile tanımayan insanlar alır.

Kazanç ve refah düzeyini yükseltmek, birinci öneme sahip amaç olduğundan, insanların hayatı evlerinden ve arkadaş ilişkilerinden çok, iş yerinde geçmeye başlar. Akraba ve komşuluk, yerini iş arkadaşlığına bırakır. Fakat burada da samimi dostluklar yerine, rekabet hakimdir.

Kent yaşamı beraberinde bireyciliği ve çekirdek aile tipini getirir. Geniş aile tipinin ortadan kalkması ile, bireysel yaşamın ağır koşulları altında kendilerini yalnız hissederler. Geçim ve gelecek kaygısı, onun tüm dünyasına yön veren en önemli korkusu haline dönüşür. Geniş ailede dayanışma, tecrübe ve birikim aktarımı, nesiller arası bağın korunması söz konusu iken, çekirdek ailede bunlar yoktur.

Kırsaldan kentlere gelenler, burada aradıklarını bulamaları da geri dönmeyi pek düşünmezler. Birinci kuşak, gecekondü bölgesinin olumsuz şartlarını kendi köyü ile karşılaştırmakta ve yine de yaşantısını (Eğitim, sağlık, istihdam, vb) daha iyi, memnuniyet verici bulmaktadır. Ancak İkinci kuşak gecekondü bölgesinin insanı; kıyaslamayı köyle değil, yaşadığı şehrin gelişmiş bölgeleriyle yapmaktadır. Bu da mutsuzluğu, rahatsızlığı, tepkiyi, öfkeyi artırmakta, kentsel gerilimi beslemektedir.

Keleş 1990'da yayınladığı kitabında, kentler, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, köy yaşamından tamamen soyutlanmış bir yaşamı değil köy kent sürekliliğini sağlayan bir yaşam şeklini göç olgusuyla birlikte geniş kitlelere sunmaktadır der ve ekler bu şekilde yaşayan kitlelerin sayısı 3. dünya ülkelerinde kent nüfusunun ortalama olarak %30'una ulaşmaktadır.

Kırdan kente gelenler fiziksel altyapı sorunları yanında kentle ve toplumla nasıl bütünleşecekleri konusunda da sıkıntı çekmektedirler. Kısacası, kültürel kimlik, dini kimlik, etnik kimlik ve siyasal kimlik arayışları Türk toplumunu bunalıma itmiştir (Devlet İstatistik Enstitüsü, 1997). Kentleşme ve kentleşmenin siyasal kültür yada davranışlarda büyük değişikliklere yol açtığı iddia edilmektedir. Siyasal kültürü, tutum, inanç,

duygu ve değer yargılarından siyasete ilişkin olanlarının oluşturduğu bir bütün olarak tanımlarsak, kentleşme sürecinde, tutum, inanç, duygu ve değer yargılarındaki değişmelerin siyasal kültüre de yansıdığını söyleyebiliriz (Turan, 1986).

İç göçü durdurmak amacıyla uydu kent oluşturmak ya da köylere geri dönüştürmek gibi bazı projeler de üretilmiştir. “İç göç hareketleri sanıldığı gibi köy-kent göçüyle sınırlı değildir; aksine, özellikle son dönemlerde kentler arası göçün ve hatta köyler arası göçün bundan daha ağırlıklı oluşu bir diğer önemli noktadır. Örneğin, İstanbul’la ilgili mevcut sayısal veriler ve yapılan araştırmalar özellikle son dönemlerde İstanbul’a gelenlerin sadece köylüler olmadığını, buna karşılık ülkenin çeşitli bölgelerinden gelen kentlilerin çok daha ağırlıklı olduğunu göstermektedir. Bütün bu göstergeler öncelikle nüfus hareketlerinin algılandığı gibi sadece köylü göçü olmadığını göstermektedir. Nüfus kaybeden alanlar sadece köy kökenli değil, kent ve kasabalarında yaşayan diğer grupları da, daha da önemlisi, kültürel, ekonomik ve de toplumsal birikimlerini de göndermektedirler. Göçün seçiciliğinin ve yönünün göç veren alanların hem köylerinde, hem de kentlerinde erozyona neden olduğu söylenebilir.” (TÜSİAD, 1999).

Göçün olumsuz etkileri ekonomik boyut yanında toplumsal yaşam bakımından da söz konusudur. Örneğin, “İstanbul’da suç oranı bakımından 2003’e oranla 2004’te yüzde 15’lik bir artış meydana gelmiştir.. Türkiye nüfusunun yüzde 15’ini barındıran İstanbul, suçların yüzde 25’inin işlendiği yer durumuna gelmiştir. Bu durum, 10 milyonu aşkın nüfusuyla İstanbul’un suç oranındaki genel artış oranını belirleyen en önemli kent olduğunu göstermektedir. Daha az göç alan Ankara’da ise olay sayısı yüzde 7 oranında azalmıştır.”

Göç ve Kentleşme

Kentli nüfus arttıkça bu kentli nüfusu barındıracak arsa ve konut ihtiyacı da paralel biçimde artmaktadır. Bir arazi parçasının arsaya dönüşebilmesi için “önce tarımsal kullanıştan kentsel kullanıştaya dönüştürülmesi, sonra altyapısının hazırlanması, daha sonra da, yol, otopark, yeşil alan ve meydan gibi kamusal hizmetlerle öteki tesislere dönüştürülmesi” gereklidir (Keleş, 1984).

Türkiye’de kentleşmenin neden olduğu gelişmeler karşısında uygulanan politikalarda kamu otoritelerinin tavrı genellikle belli bir krize karşı bir tepki şeklinde olmuştur. Yoksa, düzenli bir politika izlendiği söylenemez. Oysa ki, sorun baş gösterdiğinde çözmeye çalışmak yerine, sorunları önleme yoluyla kentsel yenileme kaldıracını kullanmak, hiç değilse gelecek için daha elverişli bir yöntem olarak görölmektedir (Küntay, 1997). Proaktif yöntemler daha az çaba ile daha büyük sorunların üstesinden gelmeye fırsat tanımaktadır.

Kentleşme kavramı, sanayileşme sonrası anlam derinliğini bir yaşanan süreçler bütünü şeklinde göstermektedir. Bu süreçleri, ekonomik, siyasal ve kültürel olarak tanımlayabiliriz. Bugün Türkiye’de kentleşmeyi kentleşmemek olarak tespit ve tarif etmek gerekir. Süreçler açısından kentlerimiz, gelişmiş bir ekonomik, siyasal yapıya sahip, köy kültürü baskın kent kültürüne sahip görünmektedir (Sezal, 1997).

Gelişmekte olan ölkelerin en önemli sorunlarından biri olan nüfus artışı ve sanayileşmenin gerisinde kalan hızlı kentleşme, 1950’li yıllardan sonra ölkemizin yerleşim modellerinde önemli bir değişikliğe yol açmıştır. Hızla artan nüfus, toplumsal ve coğrafi hareketliliği de artırarak Türk toplumunda gözle görülür bir değişiklik yaratmıştır. Cumhuriyetin kuruluşunda nüfusun ¼’ü kentte, ¾’ü kırdaki yaşarken giderek bu oran tersine dönme ivmesi kazanmış bulunmaktadır (DİE, 1997).

İlkkaracan ve İlkkaracan'a (1998) göre 1970'li yılların ikinci yarısından itibaren iç göç, küçük ve orta boylardaki şehirlerden büyük şehirlere aile göçüne dönüşerek, Batıdaki 3 metropol (İstanbul, Ankara ve İzmir) üzerine yoğunlaşmıştır. 1990'larda nüfus hareketlerini etkileyen unsurlara, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan diğer bölgelere göçle birlikte bölge içindeki zorunlu göç de dahil olmuştur. Zorunlu göç konusunda yapılan araştırmalarda, zorunlu göç edenlerin 1990 sonrasında önemli bir yüzdesinin bölgede can ve mal güvenliğinin sağlanmaması nedeniyle göç ettikleri vurgulanmaktadır. Hatta, bazı metropol illerin belediye başkanları Doğu ve Güney Doğu illerinden kentlerine göç eden kişilere "vize" uygulanmasını bile talep eder hale gelmiştir.

Türkiye'de kentsel nüfusun hızla artışının ana nedenlerinden birisi kırdan kente göçtür. Kente göçen köylüler zaman içinde "kentlileşmekte"dirler. Kentlileşen insanda "ekonomik" ve "sosyal" olmak üzere iki bakımdan değişme olmaktadır. Başka bir anlatımla kentlileşmenin iki yanı vardır:

1- Ekonomik Bakımdan Kentlileşme: Kişinin geçimini tamamen kentte veya kente özgü işlerle karşılıyor olmasıdır.

2- Sosyal Bakımdan Kentlileşme: Kır kökenli insanın türlü konularda kentlere özgü tavır ve davranış biçimlerini, sosyal ve manevi değer yargılarını benimsemesi ile gerçekleşmektedir.

Kartal'ın (1983) çalışmasına göre bu ikisi arasında, ikisinden de parçalar içeren "geçiş" insanı vardır.

AB Komisyonununun 6 Ekim 2004 tarihli Etki Raporu'nun "Ekonomik Boyut" bölümünde; "Türkiye'den AB'ye göçün büyüklüğü, yalnızca, Türkiye'nin ulusal gelirinin AB seviyesine yaklaşmasına değil, aynı zamanda, ülkedeki İstanbul ve Kocaeli gibi hızlı büyüyen bölgelerin gelişimine de bağlı olacaktır. Ekonomik gelişmenin önceki aşamalarında, geniş bölgeler

geleneksel olarak, daha fazla yatırımdan ve hızlı büyümeden yararlanmışır. Kırsal bölgelerden göç eden önemli bir kesim de eğer ekonomik genişleme yeterli hızla ilerler ve uygun işgücü politikaları ve iş imkanları ile desteklenirse bu bölgeler onları da sindirebilecektir. Kültür ve dil konusundaki engellerin, ulusal göçe göre uluslararası göçte daha yüksek olması nedeniyle, Türkiye’de kırsal kesiminden gelecek göçün büyük bir kısmı ülke içerisindeki hızlı büyümekte olan bölgelere yönelecektir.” ifadeleri bulunmaktadır.

Göç hareketinin çok sayıda sebebi bulunmaktadır. İnsanların yaşamlarını devam ettirebilmeleri için ekonomik anlamda, içinde buldukları devre göre, belirli standartlarda olanaklara sahip olmaları gerekmektedir. İnsanlar yaşamak için öncelikle fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak zorunda olup, bunun için belirli bir gelire ihtiyaç duyarlar. Bu amaca yönelik insanlar, bir işte çalışarak kendisinin ve bakmak zorunda olduğu kişilerin geçimini sağlamaktadırlar. İnsanlar buldukları ortamlarda iş bulamıyor ve geçimlerini sağlayamıyorlarsa iş bulabilecekleri bir yere göçmek zorundadırlar. Bu nedenle de araştırma sahasında, göçün en önemli sebebi, iş bulmak amacını taşımaktadır (%78,1). GAP’ın faaliyete geçmeye başlaması ile beraber, bu neden ortadan kalkmaya başlamıştır Yukarıda değinilen göçün nedenlerini Gökçe de (1996) destekleyerek, 1981 verilerine göre %40 olan topraksız çiftçi ailelerinin oranının 1993’e gelindiğinde de aynı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, bu durumun topraktan yeterli geçim sağlayamama, kentlere kitlesel göç ve işsizlik sorununu da beraberinde getirdiğini vurgulamıştır. Araştırma sahasında göç olayının sebeplerinden bir diğeri "kan davası"dır. Kan davasının göç nedeni olması (%2,1), sahada kan davası olaylarının hala devam ettiğini göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Bu çağdışı olayın hala yaşanıyor olması sahadaki insanların geleneksel etkilerinden kopamamasının bir göstergesi olmakla birlikte, eğitim, ekonomik ve kültürel anlamdaki bazı eksikliklerin de etkili olduğunu gösterir (Apan, 2006). Harran’da 1970’li yıllarda, bazı aileler arasında kan davasının olduğuna dikkat çekerek, bunun ailelerde huzursuzluk ve güvensizlik nedeni olduğunu belirtmiştir.

Araştırma sahasında, ankete katılan hane halkı reislerinden köyden "göçmek isteyenlerin" oranı azımsanmayacak kadar çoktur (%25,4), Ancak, bu sadece bir istek olup, kesinleşmiş bir olay değildir. Köyden göçmek istemeyenler ise çoğunluğu oluşturmaktadırlar (%74,6). Bu da, göçün durmaya başladığının göstergelerinden kabul edilebilir.

Ankete katılan hane halkı reislerinden yurt içine göçmek isteyenlerin önemli bir kısmı; Adana (%34,9) ve İstanbul'u (%21,7) tercih etmişlerdir. Göç isteği çoğunlukla yakın merkeze ve il içine doğru bir hareketlilik göstermiştir (%72,2). Bu oranlara bağlı olarak göç isteğinin, iş imkanı fazla olan gelişmiş uzak merkezlere ve yakın merkezlere şeklinde olduğu söylenebilir. Apan'ın (2006) çalışmasına göre dış göç eğilimine karşın, Şanlıurfa'dan dışa göç eğilimi son 15-20 yıl süresince sürekli düşüş göstermiştir. Buna karşın, bölge kentlerine olan göç; nüfus yığılmasına sebep olmaktadır.

Araştırma sahasına, göç ederek gelenlerin çoğu iş imkanının artmış olduğunu belirtmişlerdir (%73,3). İş kurduğu için gelenlerde de artış vardır (%6,7) Bu durum, GAP'ın ve Şanlıurfa ilinin iş cazibesi bakımından önemli olmaya başladığını gösterdiği gibi gelecekte de önemli olacağının işaretlerindedir (Apan, 2006).

Sahada 1995 yılından itibaren, Atatürk Barajı'ndan sulamanın başlaması ile beraber, önceleri Türkiye'nin diğer bölgelerine çalışmaya giden insanların geriye dönmeye başlamış olmasına karşın, bu "tersine göç" nüfusun artış hızını etkileyecek kadar yüksek değildir. Çünkü, göç hareketinin etkileri kısa sürelerde görülmez. Araştırma sahasında yaşayan insanlar, daha önceleri, Adana ve Çukurova gibi yerlere çalışmaya gitmişlerdir. 1995'te GAP'ın devreye girmesi ise, henüz yeni sayılabilecek bir olaydır. Bunun "tersine göç" gibi sosyal boyuttaki olaylara geç tesir etmesi de gayet doğaldır. Bölge dışına göç eden insanlar göç ettikleri yerlerde ekonomik faaliyetlerini sürdürdüğü gibi buralardan genellikle geriye dönmek istemezler. Çünkü, geriye döndükleri zaman tekrar geldikleri yerlere uyum sağlamaları da geç olacak ve buna bağlı olarak da kurulu düzenleri bozulacaktır. Türkiye'de son yıllarda yaşanan, ülke genelindeki ekonomik çıkmazın da tersine göçe

olumsuz etkisi olduğu söylenebilir. Bu sebeple, son yıllarda artması beklenen tersine göç, yukarıda belirtilen nedenlerle az gerçekleşmiştir. Tersine göç olgusunun az da olsa başlamış olması, GAP'ın çekici özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

Yukarıda ortaya konan görüş, bazı araştırmacılar tarafından da desteklenmektedir. GAP entegre bölgesel kalkınma projesi gerçekleştiğinde, Güneydoğu Anadolu, göç veren değil, yüksek oranda göçlerin yöneldiği bir bölge olacaktır. Gaziantep ve Şanlıurfa bölgenin en büyük ve Türkiye'nin sayılı metropollerini arasına girecektir. 2005 Hedef Yılı'nda, bölgesel istihdamın 1985 yılına göre % 251 oranında artış kaydedeceğini, buna karşılık, nüfus artış oranının ise % 240 olacağını belirtmiştir. Görüldüğü gibi, 2005 Hedef Yılı'nda bir istihdam fazlalığı dikkati çekmektedir. Bu istihdam fazlalığının bölge dışında çalışan nüfusu bölgeye çekme gücü vardır. GAP ile birlikte bölgenin önemli oranda göç alacağını ve bu göçün en büyüğünün projenin başları ile (1990) sonları yani ürünlerin verileceği dönem (2010) olacağını belirtmiştir. Ayrıca, GAP bölgesine proje ile birlikte ve projeden sonra genellikle Doğu Karadeniz, Doğu Anadolu ve İç Anadolu'dan göç geleceğini vurgulamıştır.

Görüldüğü gibi, GAP'ın tamamlanmasıyla birlikte sadece daha önce araştırma sahasından Türkiye'nin diğer bölgelerine göç eden insanlar sahaya göç etmeyecek, buna ilave olarak Ülkenin diğer bazı bölgelerinden de araştırma sahasına göç hareketi gerçekleşecektir. Çünkü, GAP tamamlandığında sahaya göç verme ihtimali olabilecek bölgelerde istihdam sorun olmaya devam ederken, GAP bölgesinde istihdam fazlalığı olacaktır. Bu da, sahaya diğer bölgelerden göç hareketinin gerçekleşmesi için yeterli bir nedendir.

Araştırma sahasında "geniş aile tipi"nde olan ailelerden işini ve kazancını ayıran bireyler daha sonra "çekirdek aile" kurarak toplumsal manada yaşamlarını önceki geniş ailelerinden ayrı olarak devam ettirirler. Bu durum, göçe sebep olabilmektedir. Şöyle ki; evini ayırarak yeniden çekirdek aile oluşturan bireyler bazen bulunduğu yerden iş bulmak için ayrılarak göç

ederler.

İç Göçler ve Eğitim Sorunları

Ülkemizde yurt içindeki göçler, daha çok kırsal kesimden büyük kentlere doğru olmaktadır. Tezcan (1994) göç ve eğitimle ilgili makalesinde yurtiçi göçlerin eğitim açısından doğurduğu sonuçları iki yanlı düşünmek gerekir demektedir.

Göç eden aileler bakımından olaya olumlu bakmak mümkündür. Çünkü kırsal kesimde ilkokul ötesi öğrenim olanakları ya yok ya da çok sınırlı düzeydedir. Böylece aileler kente gelince çocuklarını temel eğitim ötesi okullara gönderebilmek olanağına kavuşmaktadırlar. Esasen kente göç nedenleri arasında çocukların okutulması isteği de yer almaktadır. Gecekonduardaki halk çocuklarının özellikle yüksek öğrenim yapmalarını istemektedirler.

Ankara, İstanbul ve İzmir gecekonduarındaki veliler, erkek çocuklarının doktor, mühendis, avukat, subay gibi geleneksel ve fazla kazanç getiren meslekleri seçmesini istemişlerdir. Aynı araştırmada kızlar için yine başta doktorluk, ikinci sırada ise öğretmenlik, daha sonra hemşirelik, ve ebelik ve avukatlık yer almıştır (Alper, Yener, 1991).

Olayın ikinci bir yönü, olumsuzdur. Çünkü iç göçler, eğitimin niteliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Kalabalık sınıflarda eğitimin niteliği düşmektedir. Nüfusumuzun hızla artışı da eğitimde nitelik değişmesine yol açmaktadır. Her yıl 1.300.000 çocuk, ilkokul kapılarını zorlamaktadır.

Ülkemizdeki hızlı nüfus artışı, eğitime giderek daha fazla kaynak ayrılmasını gerektirmiştir. Fakat kişi başına eğitim harcamalarında yeterli düzeye erişilememiştir. Binde 22'ye ulaşan yıllık nüfus artışı eğitim için ayrılan kaynakların tamamının alt yapı hizmetlerine gitmesine yol açmaktadır. Bu nedenle eğitimde niteliğin arttırılması güçleşmektedir.

1990 yılı sayım sonuçlarına göre kentlerdeki nüfus, % 59'a yükselmiş, köyde yaşayanların toplam nüfus içindeki oranı % 41'e düşmüştür. Bunun sonucu, büyük merkezlerde yoğunlaşan eğitim istek ve gereksinimi, büyük oranda artmıştır (Ayaz, 1993).

Göç nedeniyle öğrenci sayısı 11'in altına düşmüş 2046 ilkokul ve 21 ortaokul; öğrenci sayısı 11-20 arasında değişen 6034; ilkokul ve 74 ortaokul bulunmaktadır. Yine, öğrenci sayısındaki hızlı düşüş nedeniyle son üç yılda 2180 ilkokul ile 43 ortaokul, öğretime kapanmıştır (Ayaz, 1993).

Göçlerden önce kırsal kesimdeki okullar eğitim yükünü paylaşmakta idiler. Oysa bugün hızlı göçler nedeniyle kırsal kesimdeki çocukların yükünü de kent okulları üzerlerine almış durumdadırlar. Bu durum, okul, öğretmen, araç-gereç sayısının yetersizliğine ve öğrencilerin başarısızlığına yol açmaktadır.

Yurt içi göçler, sadece kırsal kesimden kentlere doğru olmayıp, bir kentten başka bir kente doğru da olmaktadır. Bu da memuriyet dolayısıyla, tayinler nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Bu durumda gençler, yer değiştirmeden dolayı yeni çevreye, okula, arkadaşlarına ve öğretmenlerine belirli bir süre uyum sağlayamamaktadırlar. Bu konu da onların akademik başarılarını olumsuz olarak etkilemektedir.

Göç Sorununun Çözümüne İlişkin Yapılan Çalışmalar

Köyden kente göç olgusunun yarattığı sorunlar ve bu sorunların çözümüne ilişkin yapılan çalışmalar aşağıda kategorik olarak yasal ve idari düzenlemeler, projeler ve diğer çalışmalar başlıkları altında verilmiştir.

Yasal ve İdari Düzenlemeler

Kentlilik Bilinci Raporu'na (2009) göre iç göç ve çarpık kentleşmenin yol açtığı sorunların çözümüne ilişkin son dönemde uygulamaya konulan yasal ve idari düzenlemeler aşağıda yer almaktadır.

1- Toplu Konut İdaresi Kanunu'nda yapılan değişlikle, "TOKİ"ye gecekodu alanlarının dönüşümüne yönelik projeleri destekleme ve kredilendirme yetkisi verilmiştir.

2- Yerel yönetimler reformu kapsamında çıkan kanunlarla yerel yönetimlere "kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri" uygulama yetkisi verilmiştir.

3- Türk Ceza Kanunu'nda "İmar Kirliliğine Neden Olma" fiili suç olarak tanımlanmış ve cezai yaptırıma bağlanmıştır.

4- Özel koruma ihtiyacı olan veya suça karışan çocuklarla ilgili olarak, çocuk adalet sisteminin esas ve usullerinin düzenlenmesi amacıyla "Çocuk Koruma Kanunu" çıkarılmıştır.

5- Milli Güvenlik Siyaset Belgesi esas alınarak hazırlanan "İç Güvenlik Stratejisi Belgesi"nde iç göç ve çarpık kentleşmeye ilişkin hususlara yer verilmiştir.

Proje ve Diğer Çalışmalar

Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi (KDRP)

Bu proje, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden göç eden ailelerin planlı bir şekilde köyelerine dönüşlerinin sağlanması ve geri dönülen alanlarda sürdürülebilir yaşam koşulları oluşturulması amacıyla 1994 yılında uygulamaya konulmuştur.

2005 yılı Kasım ayı sonu itibarıyla göç eden vatandaşlarımızın yaklaşık üçte biri (355.000 kişiden 135.000 kişi) eski yerleşim birimlerine dönüş yapmıştır. İçişleri Bakanlığınca yürütölmekte olan bu proje kapsamında, bugüne kadar 41.958.906 YTL harcanmış olup, 2006 yılı bütçesine 9.700.000 YTL ödenek teklifinde bulunulmuştur. Çalışmalar devam etmektedir.

Yardım ve Yatırımlar

1- “Sosyal Riski Azaltma Projesi” (SRAP); Türkiye nüfusunun “en yoksul kesimini” hedef alan bir sosyal yardım projesidir.

Bu proje kapsamında kullanılan 635 milyon doların, 500 milyon doları Dünya Bankası’ndan kredi olarak sağlanmıştır. Proje tutarının, 370 milyon dolarlık kısmı harcanmış, bu miktarın yaklaşık % 46’sı Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerine aktarılmıştır.

Bu proje ile gelir ve istihdam yaratıcı faaliyetler, temel sağlık ve eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesi için yardımlar yapılmaktadır.

2- 8. Beş yıllık kalkınma döneminde kamu yatırım tahsisleri içinde Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin payı, 2001 yılında %11.5 iken, 2005 yılında %15.8’e yükseltilmiştir. Böylece, bu bölgelerin devlet tarafından özel olarak desteklendiği görülmektedir.

3- Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) kapsamında yaklaşık 17 milyar dolar harcama yapılmış ve nakdi gerçekleşme %54,1 düzeyine ulaşmıştır. GAP kamu yatırımları için 2006 yılı bütçesine, yaklaşık 1 milyar 200 milyon YTL ödenek teklifinde bulunulmuştur.

Köy Altyapısını Destekleme Projesi (KÖYDES)

Nisan 2005’te uygulamaya geçirilen bu projeye, ülke genelindeki köylerin içme suyu ve yol sorunlarının, 2007 yılı sonuna kadar çözüme kavuşturulması hedeflenmektedir.

Maliye Bakanlığı’yla koordineli olarak, İçişleri Bakanlığınca vali ve kaymakamlar eliyle yürütülen bu proje kapsamında, 79 ilimize 200.000.000 YTL ödenek gönderilmiştir.

Bu projenin de, kırsaldan kente göçün yavaşlamasına önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Terörden Doğan Zararların Karşılanması

Terörle mücadeleye ilişkin yürütülen faaliyetler kapsamında zarar gören vatandaşlarımızın maddi zararlarının karşılanması amacıyla kanun çıkarılmıştır. 27 Temmuz 2004 tarihinde yürürlüğe giren bu Kanun kapsamında yapılan başvurulardan, 12.642'i adedi karara bağlanmış, bunlardan 4.514'ünün zararlarının karşılanmasına karar verilmiştir.

Bu kapsamda, 19 Aralık 2005 tarihi itibarıyla illerimize, 24.986.882 YTL. ödenek gönderilmiştir. İller bazında başvuru dosyalarının incelenmesi devam etmektedir.

Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi

Bu projeye, Kuzey Ankara girişindeki gecekondu bölgesinin fiziksel durumunun ve çevre görüntüsünün geliştirilmesi ve çağdaş bir kent görünümünü kazandırılması amaçlanmıştır. Projeye ilişkin Kanun 4 Mart 2004'de yürürlüğe girmiş ve çalışmalara başlanmıştır.

Sokakta Yaşayan/Çalışan Çocuklara Yönelik Yürütülen Çalışmalar

Sokakta yaşayan/çalışan çocukların tedavi, rehabilitasyon ve eğitimlerinin sağlanarak yeniden topluma kazandırılabilmesi amacıyla bakanlıklar arası bir komite oluşturulmuştur.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK)'nin bağlı olduğu Devlet Bakanı ile Adalet, İçişleri, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlarının katılımıyla kurulan bu komitenin koordinasyonunda, "Sokakta Yaşayan/Çalışan Çocuklara Yönelik Hizmet Modeli" geliştirilmiştir.

Bu modelin büyük şehirlerden başlayarak tüm illerde hayata geçirilmesi planlanmaktadır.

Toplu Konut İdaresi (TOKİ) Tarafından Yürütülen Çalışmalar

Sosyal devlet anlayışı ile dar gelirli ve yoksul vatandaşlarımızı konut sahibi yapabilmek ve kentlerimizi çağdaş bir görünüme kavuşturabilmek amacıyla, 2003 yılı Ocak ayından itibaren, 77 ilde toplam 142.881 konutun inşaatı başlatılmıştır. 2005 yılı sonu itibarıyla 55.589 konut tamamlanacaktır. Toplu Konut İdaresi (TOKİ) uygulamaları kapsamında, 2006 yılı sonuna kadar 200.000, 2007 yılı sonuna kadar da 81 ilimizde 250.000 konuta ulaşmaya yönelik projeksiyonlar tamamlanmıştır.

Yine Toplu Konut İdaresi (TOKİ) tarafından belediyelerle işbirliği halinde yapılan Gecekondu Dönüşüm Programı kapsamında, 65 bölgede gecekondu dönüşüm çalışmaları başlatılmıştır. Bu kapsamda, 35 belediye ile 33.000 konutluk protokoller imzalanmış ve uygulama çalışmaları devam etmektedir.

Türkiye Göç ve Yerinden Olmuş Nüfus Araştırması

Devlet Planlama Teşkilatı ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü işbirliğiyle, 2004 yılı sonunda başlatılan bu proje, 2006 yılı Mart ayında tamamlanacaktır.

Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi (KDRP) çerçevesinde yer alan iller ile bu illerden yoğun göç alan illeri kapsayan bu araştırmada, göç eden nüfusun sosyal ve ekonomik durumuna ilişkin verilerin toplanması amaçlanmaktadır.

Bu araştırmanın sonuçları; göç ve göçün yol açtığı sorunlara ilişkin geliştirilecek politika ve tedbirler ile köye dönüşün mümkün olduğu yerlerde

rehabilitasyon ve sürdürülebilirliğe yönelik modeller geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Asayiş Projesi

Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından, 1 Ocak 2005'te başlatılan bu proje ile, sağlıklı bir suç veri tabanı oluşturulması amaçlanmaktadır. Ayrıca, proje kapsamında, suç ve suçlunun özelliklerini ortaya koyacak "Suç Analiz Merkezleri" oluşturulacaktır. Projenin, 2006 yılı sonunda tamamlanması planlanmaktadır.

"Suç Analiz Merkezleri" faaliyete geçtiğinde, iç göçün ve göçle gelen insanların suça etkisini, özellikle büyük şehirlerdeki şahsa ve mala karşı işlenen suçların faillerine ilişkin ayrıntılı analizlerin yapılabilmesi mümkün olacaktır.

Kentleşme

Kentleşme toplumsal değişme sürecinin bir boyutudur. Batı da sanayi devrimiyle başlayan bu değişim günümüz az gelişmiş ülkelerinde farklı bir biçimde gelişmiş ve en dinamik toplumsal gerçeklerin başında yer almıştır. Toplumsal değişme süreci içerisinde hem bağımlı hem de bağımsız değişken olan kentleşme, neden ve sonuçları bakımından oldukça karmaşık bir özellik göstermektedir. "Üretimin, ticaretin ve hizmetlerin hızla büyümesini sağlayan sanayileşmenin etkisiyle dağılım oranının fazla olması ve bu fazlalığın kentin dışında yerleşim yerlerinde iskan edilmesi nedeniyle nüfusun kentlerde birikmesine ve kent sayısının artmasına neden olan aynı zamanda da buralarda yaşayanların özel hayatlarını, ekonomik, sosyal ve siyasal davranış açısından etkileyen ve devletin de belirli bir takım faaliyetlerini gerektiren değişiklikler." olarak tanımlanan kentleşme, nedenleri ve sonuçları açısından, pek çok toplumsal soruna kaynaklık ettiği için, planlı ve programlı müdahaleyi gerektiren bir değişme sürecinin, toplumsal boyutu olarak ortaya çıkmaktadır (Es ve Ateş, 2007).

Kentleşme, dar anlamıyla kent sayısının ve kentte yaşayan nüfustaki niceliksel artışlardır. Geniş anlamıyla, “Kentli diyebileceğimiz bir yaşama şeklini oluşturan beraberinde, nüfusun ölçüsü, nüfusun yoğunluğu ve nüfusun heterojenliği (farklılığı) sosyal münasebetin mahiyetin, derecesini ve sıklığını, dolayısıyla da sosyalleşmeyi ve insan tabiatını tayin eder. Yani sosyal yapıyı” (Sezal, 1992) . Kentleşme olgusunun önemi, onun şu iki özelliğinden kaynaklanmaktadır:

- 1- Birtakım ekonomik ve toplumsal süreçlerin işlemesi ile ortaya çıkan “Bir sonuç” olması
- 2- Toplumsal değişme sürecini “Etkileyen Bir Öğe” olması. Hızlı nüfus artışı hızlı kentleşmeyi getirmektedir. Bu da az gelişmiş ülkelerde önemli bir soruna yol açmaktadır. Az gelişmiş ülkelerde; yıllık ortalama nüfus artışı %2-3 olarak gerçekleşir. Kentsel nüfuslarda %6-7 artmaktadır. Gelişmiş ülkelerde ise; yıllık ortalama nüfus artış hızı %0-1 olurken, kentsel nüfusları ise %1-2 arasında artmaktadır. Bu ülkelerde nüfustaki yıllık artış oldukça yavaş seyrettiği için, kentleşmede yavaş olmaktadır.

“Az gelişmiş ülkelerle gelişmiş ülkeler arasındaki ilişkiler çerçevesinde, gelişmiş ülkenin az gelişmiş ülke üzerinde sömürücü ticaret kapitalizmine dayanan bir üstünlük kurması sonucunda bu ülkelerin büyük iç ticaret ve yönetim bölgelerinin oluşmasını ve gelişmesini körükleyen bir kentleşme biçimidir.” (Keleş, 1993) diye tarif edilen bağımlı kentleşme azgelişmiş ülkelerdeki kentleşme biçimini açıklamak için de kullanılabilir.

Az gelişmiş ülkelerde bir ya da iki kentin aşırı derecede büyümesinin, hem kendi işlevlerini gereği gibi yerine getirmesi bakımından, hem de bölgesel dengesizlikleri sürdürmesi yönünden önemli sakıncaları vardır. Bu ülkelerde kentleşmenin belli başlı özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

(Keleş,1993).

- a) Kentleşmenin, demografik bir süreç olarak sanayileşmiş ülkelere oranla, hızla artan bir yol izlemesi.

- b) Büyük kentlerin orta büyüklükteki ve küçük kentlere oranla daha hızlı büyümesi.
- c) Kentleşme hareketlerinin kimi coğrafi bölgelerdeki kentlere yönelmiş olması nedeniyle kimi bölgelerin kentleşme oranının düşük düzeyde kalması.
- d) Kentleşen nüfusun kent ve kamu hizmetleri gereksinimlerinin karşılanmasında yetersizlikler.
- e) Kentleşen, nüfusun çalıştırılmasında olanak verecek temel sanayi yatırımlarının yapılamaması yüzünden, iş gücünün marjinal mesleklerde ve türlü hizmet dallarında yığılması.

Gelişmiş ülkelerde sanayinin verimi tarımsal işgücünü, büyük kentlerde sanayide çalışmak üzere harekete geçirmiştir. Ekonomik gelişmeyle birlikte nüfusun çoğunluğu bu hizmetlerde toplanmıştır.

Kentleşme, nüfusun tarımdan tarım dışı, kentsel kesimlere karışmasına karşın gelişmiş ülkelerin kentleşmeleri, haklı olarak kalkınma ile özdeş sayılmıştır.

Gelişmekte olan ülkelerdeki kentleşmeyi açıklamakta bu kavramlar yetersiz kalmaktadır. Çünkü az gelişmiş ülkelerde kentleşme sanayileşmeden önce olmakta kesim değiştiren faal nüfus, tarımdan doğrudan hizmet dallarına aktarılmaktadır.

Kentleşme son iki yüzyılın önemli olgularından birisidir. Kentlerin nüfusları ve sayıları da giderek artmaktadır. Teknolojik gelişmeler, üretim biçimindeki değişimler; büyük miktarlardaki nüfusun topraktan kopmasına ve kırsal alandan ayrılmasına neden olmaktadır. Kentleşme önümüzdeki yıllarda da ülkelerin toplumsal yapılarını belirleyecek bir gerçek olacaktır.

Kentleşme

Kentleşme, temelde insanların kentle bütünleşmesini ifade eder. Bütünleşme kavramı genelde, bir nüfus grubunun daha büyük bir nüfus

grubuyla kaynaşması anlamına gelir. Kentlileşme, kentleşme akımı sonucunda toplumsal değişimin insanların davranışlarında ve ilişkilerinde değer yargılarında maddi ve manevi yaşam biçimlerinde değişiklikler ortaya çıkarması sürecidir (Keleş, 1980).

Bütünleşmenin veya kentlileşmenin psikolojik, kültürel, toplumsal ve ekonomik olmak üzere en azından iki boyutta gerçekleştiği söylenebilmektedir. Eğer kentin psikolojik, kültürel ve toplumsal yapısı ve kırsal yapısı çok farklı değilse bütünleşme kolay olmaktadır.

Eğer yapılar farklı ise uyumsuzluk sorunları ortaya çıkmaktadır. Kırsal kesimden kente göç eden ailelerin kentle bütünleşme süreçlerini açıklamada “ekonomik mekan” ve “sosyal mekan” kavramları araç olarak kullanılabilir. “ekonomik mekan” ın ve “sosyal mekan” ın içerikleri ise şöyle açıklanabilir:

“Ekonomik Mekan” ve “Sosyal Mekan”, kente göçle gelen insan için, kır ile kent arasında yüzen bir görünüme sahiptir. Bu belirtilen mekanlardaki değişimler kişinin kentlileştiğinin veya kentlileşemediğinin göstergesidir. Kentlileşen insanda ekonomik ve sosyal olmak üzere iki bakımdan değişim olmaktadır. Bunlar 1- Ekonomik bakımdan kentlileşme 2- Sosyal bakımdan kentlileşme olmak üzere sınıflandırılabilir.

- 1- Ekonomik bakımdan kentlileşme; Kişinin geçimini tamamen kentte veya kente özgü işlerle sağlayacak duruma gelmesiyle gerçekleşir
- 2- Sosyal bakımdan kentlileşme; Kır kökenli şahsın her türlü konularda kentlere özgü tavır ve davranış biçimlerini, sosyal değer yargılarını benimsemesi ile gerçekleşmektedir.

Ekonomik ve Sosyal yönleriyle “kır insanı” nın “kent insanı”na dönüşme süreci, ülkenin “toplumsal yapısı”ndaki dönüşme ile paralellik gösterir. Toplumun “ekonomik yapısı”ndaki dönüşüm ile kişinin “ekonomik mekanı”ndaki dönüşüm benzerliklere sahiptir. Aynı şekilde bu dönüşüm benzerliği sosyal mekan için de geçerlidir.

Türkiye’de Kentleşme

Türkiye’de kentleşme süreci hızlı bir seyir takip etmektedir. Bu tür bir gelişim az gelişmiş ülkelerin bir sorunudur. Aslında Türkiye’deki sosyo-ekonomik gelişmeler içinde “kentleşme” olgusu oldukça yeni sayılır. İster ekonomik isterse sosyolojik olarak açıklansın, kentleşme 1950’lerde başlayıp gelişen bir olay olmuştur.

1950’de % 18.5 olan kent nüfusu, 1960’da % 25.2’ye 1970’de % 35.7’ye, 1985’te % 53.6’ya, 1990’da % 56.3’e, ulaşmıştır. 1980-1990 yılları arasında kentte yaşayan nüfus 33 milyonu aşmıştır. 1990-2000 yılları arasında kent nüfusunun genel nüfusa oranı % 65’i bulmuştur ve kentte yaşayan nüfus da 45 milyona yaklaşmıştır (Pakdemirli, 1995).

Türkiye’de kentleşme, bölgeler arasında da farklı düzeylerde olmuştur. Marmara bölgesinde yaklaşık olarak nüfusun 1/4’i kentte yaşamaktadır. Marmara bölgesi bu özelliğiyle sanayileşmiş batılı ülkelere özgü bir kentleşme süreci oluşturmuştur. Karadeniz, D.Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin kentleşme düzeyleri ise %24 ile %36.5 arasındadır. Bu bölgelerde kentleşme çok düşüktür.

Türkiye’de kentleşme, gelişmeyi yeterli ölçüde sağlayan bir süreç olarak gelişmemiştir. Bu nedenle göçle kente gelen insanlar, kentleri, kültürel, ekonomik, politik yönden zorlamaktadırlar. Böylece sorunlu kentler ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’deki kentleşme sanayileşme ile yakın ilişki içinde olmasına karşın, sanayileşme ile orantılı bir biçimde gelişemediği ve sanayileşmenin doğurduğu ihtiyaçlara uygun düşmediği içindir ki sağlıksız ve düzensizdir (İşbir, 1986) . Gelişmekte olan ülkelerde kentleşmenin özelliklerinden biri de “kentleşmenin sanayileşmeden daha hızlı bir tempoyla olması”dır. Bunun sonucu olarak Türkiye’de birkaç merkez diğer bütün kent ve bölgelerden daha fazla büyümüştür.

Bu birkaç merkezin ani olarak ve dengesiz büyümesi, hizmetlerin yetersizliğine ve kentsel organizasyonların yeterli ve zamanında kurulmaması gibi sorunlara neden olmuştur.

Türkiye kentleşmesinin temelindeki göç tek yönlü göç olmaktadır. Önceleri erkek iş gücü transferi veya göçü şeklinde başlayan kırdan kente gelip yerleşme, daha sonra aile fertlerini de getirme şekline dönüşmekte ve devamlılık göstermektedir.

İster tek yönlü olsun ister devri olsun, Türkiye'deki bu iç göç ve kentleşme hareketi çeşitli merkezlerde bazı nedenlerin işlenmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Türkiye koşullarında kentleşmenin nedenlerini şu ana başlıklar altında toplayabiliriz.

Gecekondu Sorunu

Kentleşme ve beraberinde getirdiği sorunlar deyince akla ilk geleni, belki de en önemlisi hiç kuşkusuz göç ve onun sonucu oluşan gecekondu sorunudur. Gecekondu, ister “. . . hayati gerçeklerin, yetersiz kanunlara, nizamlara ve yasaklara üstünlüğü” olarak, veya çarpık kentleşmenin bir ürünü olarak görülsün gerçek olan bir şey varsa o da gecekondu olgusunun çok boyutlu bir sorun olduğudur. Gecekondulaşma, iktisadi, sosyal ve kültürel bir dizi uyumsuzlukları ve sorunları bünyesinde barındırmaktadır.

Gecekondu, kent kenar semtlerinde kurulan fakat sosyal ve ekonomik bakımdan kent hayatına (merkezine) bağlı bir yerleşme şeklidir. Sözlük manasıyla izinsiz olarak bir gecede kurulu verilen yapıdır. Genellikle bu evler izinsiz, gayri kanuni olarak yapılır. 1945'ten sonra kentleşmenin çok hızlı boyutlara ulaşmasına paralel olarak “gecekondu” olayı da sürat kazanmış ve sosyal yapı bakımından çözülmesi zorlaşan ağır problemlere yol açmıştır. Gecekondu artık bir kenar-semt yerleşme şekli olmaktan çıkmış, kalkınmanın sosyal ve ekonomik yönden ayrılmaz bir parçası olmuştur.

Gecekonduklara, değişik bölgelerden gelen insanlar yerleşmekte, dolayısıyla bu bölgelerde kozmopolit bir kültür yapısı oluşmaktadır.

Belli bir yörenin insanların oluşturduğu bazı gecekondu mahalleleri olabilmektedir. Gecekondu halkının gelir düzeyi tam olarak bilinmemekle beraber, bu bölgelerde yaşayan insanların gelirleri kıra göre yüksek fakat kente göre düşüktür.

Gecekondulaşma beraberinde bazı sorunlar da oluşturmaktadır. Bunlar; “Ekonomik ve kentleşmeyle ilgili sorunlar” ve “Sosyo- Kültürel Sorunlar” olmak üzere iki ana başlık altında toplanabilir.

Gecekondulaşmanın ekonomik anlamda meydana getirdiği sorunları iki açıdan ele almakta fayda vardır. Birincisi, kırdan kente göçen insanların, kentte iş bulma konusunda çektikleri güçlükler; ikincisi ise bu gecekondukların yıkımında karşılaşılan güçlükler ve yıkımlardan doğan ekonomik kayıp.

Kırdan kente göçün en büyük nedeni iki kesim arasındaki gelir farklılığıdır. Göç eden insanlar kentleri iş olanaklarının fazlalığından dolayı tercih etmektedirler. Kente geldiklerinde konut olarak gecekondu bölgelerine yerleşmektedirler. Vasıfları düşük olduğundan modern sanayide değil, daha çok geleneksel sanatlarda, küçük sanatlarda ve enformel işlerde çalıştıklarını görmekteyiz. İşsiz kalanların kente uyumu gecikmekte ve gayri meşru yollardan para kazanma yolları artmaktadır.

Gecekondulaşmanın meydana getirdiği bir diğer sorun da bunların yıkılması sonucu milli ekonomi açısından uğranılan zarardır. Ayrıca bu durum ekonomik olduğu kadar sosyal birtakım problemlere de neden olmaktadır. Gecekonduklar, imar mevzuatına aykırı yapılması dolayısıyla kentin görünümünden açısından da olumsuz bir manzara arz etmektedir. Kentin etrafını yeşil bir kuşak yerine bu gecekonduklar sarmıştır. Bu bölgelerde yaşayan nüfus kent nüfusu içinde önemli bir siyasi güç haline gelmiştir. Ortaya çıkan uyumsuzluk, kentlileşememe sorunları bu nedenden dolayı daha büyük boyutlara ulaşmaktadır.

Kırdan kalkıp kente göç ve kente yerleşme belli bir süreç içinde gerçekleşmektedir. "Kentlileşme " dediğimiz olgu, şehre gidip gelerek kenti tanıma, göç ve yerleşme olarak üç aşamada gerçekleşmektedir. Bu süreç 2 ile 5 yıl bazen 10 yıla çıkabilmektedir. Kırdan kalkıp gelen ilk etapta bazı uyum problemleri çeker. Her şeyden önce geldiği ortamla yeni yerleştiği ortam birbirinden çok farklıdır. Ekonomik ilişkiler farklıdır. Sosyo-kültürel ilişkiler şehirde yerini ikincil ilişkilere bırakmıştır. Dolayısıyla, ilk etapta kırılı için buna alışmak çok zor olacaktır.

Bir toplumu, bir arada tutan ortak birtakım kültürel ve sosyal değerler vardır. Ancak bu ortak değerler dışında, aynı ülkede ama farklı yörelerde yaşayan insanların davranış kalıpları, adet ve gelenekleri başta olmak üzere farklı kültürel değerleri de vardır. Kentte yaşayan bir kişinin değerleriyle, kırsal alanda yaşayan bir kişinin değerleri birbirinden farklı özellikler gösterir. İşte kırsal kesim insanı, kente göç ettiğinde bu farklı değerlerini de beraberinde getirir. Dolayısıyla kendi sahip olduğu değerleriyle kentin değerlerini bazen uzlaştırmakta, çoğu zaman da uzlaştıramamaktadır. Bunun sonucunda kendilerine özgü bir kültür oluşturmaları toplumumuzun sahip olduğu değerleri de yozlaştırmaktadır. Böylece hem kır hem de kent değerlerini reddeden kimliksiz insan toplulukları oluşmaktadır.

Gecekondu sorunu bir diğer ifadeyle kentlileşme sorunu ile ilgili önlemler düşünülürken bu olayın sosyal ve kültürel boyutu hep ihmal edilmiştir. Bu soruna hep bir fiziki anlamda kentçilik sorunu, barınma sorunu olarak bakılmıştır. Sosyal-kültürel ve ekonomik sorunlar, dönemin siyasal ortamıyla birleşince 1980 öncesinde gecekondu bölgelerinin kurtarılmış bölgeler olmasına neden olmuştur. Günümüzde de aynı gelişmeler tekrar yaşanmaya başlamıştır. Geçmişte ve günümüzde gecekondu gençliğinin yasadışı örgütlerce anarşik olaylarda kullanılan önemli bir insan potansiyeli haline gelmesinde bu kimliksiz ve kendi öz değerlerinden yoksun kültürün de rolü olduğunu unutmamak gerekir.

Batı'da kentleşmenin ortaya çıkışını feodal dönem sonrasıyla; yaygınlaşmasını ise sanayi devrimi sonrasıyla başlatmak mümkündür. Kentin, başından beri para ekonomisinin ve ticaretin merkezi olması durumuna, büyük sanayinin/kitlesele üretimini kentte kurulması yönü eklendiğinde, kırsal alandan kopan, tarımla veya zanaatla işğal eden nüfusun kentteki bu sanayilerde istihdam edilmesi söz konusu olmuştur. Kitlesele göçlerin apansız biçimde kentlere yönelmesiyle, öncelikle işçilerin barınma sorunlarıyla başlayan, daha sonra kötü yaşam koşullarınca pekişen bir 'kentleşme' sorunu doğmuştur. Kentleşme sorunlarıyla ilgili literatürün oluşmaya başladığı yıllar da bu döneme denk gelir (Keleş, 1993).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesi ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun bir biçimde “gözleyip” belirleyebilmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2003).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma evrenini Ankara ili, Şentepe gecekondü bölgesi Burç Mahallesi'nde yaşayan yetişkinler oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini Burç Mahallesi'nde yaşayan yetişkinlerden tesadüfi yöntemle seçilen 200 yetişkinden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Çalışmada veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından bir anket kullanılmıştır. Bu ankete, uzman görüşüne başvurulduktan sonra son şekli verilmiştir. Görüşlerine başvurulmuş uzman kişiler; Prof. Dr. Meral Uysal, Prof. Dr. Rifat Miser, Dr. Fevziye Sayılan'dır. On gün boyunca anketi cevaplamaya gönüllü olan yetişkinlere yüz yüze görüşmelerle anketler verilmiş ve cevaplar alınmıştır. Okumaz-yazmaz yetişkinlerle birebir görüşme şeklinde sorular sorulmuş ve anında cevapları alınmıştır.

Yapılan çalışmada veri toplama işlemlerinde şu sıra izlenmiştir:

- 1- Göç, gecekondü, kentleşme ve yetişkin eğitimi ile ilgili literatür taraması yapılmış ve tanımlamaları yapılmıştır.
- 2- Literatür taraması doğrultusunda anket hazırlanmıştır.
- 3- Örneklem grubu belirlenmiştir. Bu araştırmanın evrenini Şentepe Burç Mahallesi'nde yaşayan yetişkinler oluşturmuştur. Daha sonra mahalle muhtarının yardımı ile katılımcılar gelişigüzel seçilmiş ve aralarında gönüllü olanlarla örneklem grubu oluşturulmuştur. Bu grupta yapılan anket çalışması ile veri toplama işlemine geçilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada katılımcıların vermiş oldukları cevaplar, sistemli bir şekilde bir araya getirilerek betimsel istatistiğin sıklık ve yüzde teknikleri kullanılarak yorumlanmıştır.

Betimsel istatistik, gözlem sonuçlarını bazı istatistiki ölçülerle betimlemeyi konu edinen istatistik teknik ve yöntemlerini kapsar. Amaç, genelde çok sayıda birimden elde edilen verileri özetlemek ve verileri niteliklerine göre ayırmaktır (Balcı, 2009).

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma sonucu elde edilen bilgiler altı alt başlık altında toplanmış ve bulgular yorumlanmıştır.

1- Araştırmaya Katılan Yetişkinlerin Bireysel Nitelikleri

Anketi yanıtlayan yetişkinlerin bireysel nitelikleri Çizelge 1’de verilmiştir. Araştırmaya 110 kadın, 90 erkek olmak üzere 200 kişi katılmıştır. Katılımcıların 94’ü 18-34, 42’si 35-44, 33’ü 45-54, 26’sı 55-64, 5’i de 65 ve üzeri yaş grubunda yer almaktadır. Anketi yanıtlayan yetişkinler içinde bekar olanların sayısı 40, evli olanlar 149, boşanmış olanlar 4, eşi vefat etmiş olanlar 6’dır. Katılımcıların çocuk sahibi olma durumu ise; 1 çocuk sahibi 23 kişi, 2 çocuk sahibi 70 kişi, 3 ve daha fazla çocuk sahibi 73 kişidir. Ankara’da doğduğundan beri yaşayanların sayısı 59, Ankara’da yaşama süresi 1-5 yıl aralığında olan yetişkin sayısı 9, 6-10 yıl aralığında olan 14 kişi, 11-20 yıl 29 kişi ve 20 yıldan çok olan kişi sayısı da 89’dur. Büyük çoğunluğunun yirmi yıldan fazla süredir Ankara Yenimahalle, Şentepe Burç Mahallesi’nde yaşıyor olması, araştırmanın amacına ait soruların yanıtları için bu grubun uygun bir grup olduğunu göstermektedir.

Çizelge 1 Yetişkinlerin Bireysel Nitelikleri

Yaş Grubu	Frekans (f)	Yüzde (%)
18-34	94	47
35-44	42	21
45-54	33	16,5
55-64	26	13
65 ve üzeri	5	2,5
Toplam	200	100

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kadın	110	55
Erkek	90	45
Toplam	200	100

Medeni Durum	Frekans (f)	Yüzde (%)
Bekar	40	20
Evli	149	74,5
Boşanmış	4	2
Eşi Ölmüş	6	3
Diğer	1	0,5
Toplam	200	100

Hanedeki Çocuk	Frekans (f)	Yüzde (%)
Çocuksuz	34	17
Bir çocuk	23	11,5
İki çocuk	70	35
Üç ve daha çok	73	36,5
Toplam	200	100

Ankara'da Yaşam Süresi	Frekans (f)	Yüzde (%)
Doğduğumdan beri	59	29,5
1-5 yıl	9	4,5
6-10 yıl	14	7
11-20 yıl	29	14,5
20 yıldan çok	89	44,5
Toplam	200	100

Katılımcıların Ölçme Aracına Verdikleri Yanıtların Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan yetişkinlerin ölçme aracına verdikleri yanıtların değerlendirilmesi Okuma-yazma ve Temel Eğitim Gereksinimi, Sosyal ve Kültürel Eğitim Gereksinimi, Mesleki Beceri Gereksinimi, Aile ve Yurttaşlık Gereksinimi, Kent Yaşamına Uyum Gereksinimi alt başlıkları altında verilmiştir.

2- Okuma-Yazma ve Temel Eğitim Gereksinimleri İle İlgili Bulgular

Araştırmaya katılan yetişkinlerin eğitim durumları Çizelge 2'de gösterilmiştir. 200 katılımcının 7'si okumaz-yazmazdır. 16 kişi ilkokulu bitirmeden okuldan ayrılmıştır. İlkokulu bitirenlerin sayısı 60 iken ortaokul terk konumunda 15 kişi vardır. 23 kişi ortaokul mezunu, 14 kişi de lise terk konumundadır. Lise mezunu olanların sayısı ise 43 iken üniversite mezunu sayısı 11'de kalmıştır. Aynı şekilde 11 kişi de halen eğitimlerine devam etmektedir.

Çizelge 2 Yetişkinlerin Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	Frekans (f)	Yüzde (%)
Okumaz-yazmaz	7	3,5
İlkokul terk	16	8
İlkokul mezunu	60	30
Ortaokul terk	15	7,5
Ortaokul mezunu	23	11,5
Lise terk	14	7
Lise mezunu	43	21,5
Üniversite mezunu	11	5,5
Öğrenci	11	5,5
Toplam	200	100

Bulgulardan, maddi olanaksızlıklardan dolayı kız çocuklarının okumak istemelerine karşın okutulmadıkları ve hem maddi açıdan hem de günlük basit işler konusunda bile yardıma muhtaç bırakıldıkları anlaşılmaktadır.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın "Kentlilik Bilinci Raporu"na göre (2009) göç eden ailelerin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar, çocukları çalışmaya zorlamakta, eğitim ve aile ortamından uzaklaştırmaktadır.

Çizelge 3'te görüldüğü üzere yetişkinlere yönelik bir kursa katıldınız mı? sorusuna 73 kişi evet yanıtını vermiştir.

Çizelge 3 Yetişkinlerin Daha Önce Bir Kursu Katılma Durumu

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	73	36,5
Hayır	127	63,5
Toplam	200	100

Celep'in 1995'te yayınladığı eserinde "Bir toplumun, üyelerini toplumsal beklentiler doğrultusunda ve toplumsal kalkınmayı sağlayacak bir biçimde yetiştirmesi; bireyin yaşamını daha iyi koşullarda sürdürmesi ve toplumsal yapı içerisinde üzerine düşen görev ve sorumluluğunu en etkin bir biçimde yerine getirmesi, öncelikle, bireye bu konuda verilecek eğitime bağlıdır." denmekte ve eklenmektedir:

Bireylerin toplumsal güvenliklerini ve ekonomik verimliliklerini arttırmak, değişen toplumsal ve ekonomik rollerine uyumlarını sağlamak için, onların eğitime olan gereksinimleri insanlık tarihi kadar eskidir.

Günümüzde halk eğitiminin eğitim sistemi içerisindeki konumu, eskisine göre çok farklıdır. Uygulamalara tam olarak yansımamış olmakla birlikte, gelişmiş veya gelişmekte olan hemen her ülkede halk eğitimi eğitim sisteminin alt sistemi olarak kabul edilmekte, toplumun ve bireylerin eğitim gereksinimlerini karşılama girişimlerinin halk eğitimi alanında yaygınlaştığı;

yetişkin nüfusa, ulusal düzeyde düzenlenmiş ve iyi desteklenmiş halk eğitimi hizmetleri sunulmasının, toplumsal ve ekonomik olduğu kadar, kültürel nedenlerle de ulusal eğitim politikalarının temel bir parçası haline geldiği, bu anlayışın giderek hızla yaygınlaştığı gözlenmektedir.

Gelişmiş ülkelerde, devletin halk eğitimine gösterdiği ilgiyi arttıran bu nedenler, gelişmekte olan ülkeler için de geçerli olmuştur. Ayrıca, gelişmekte olan ülkelerde yetişkinlerin eğitimine devlet ilgisini arttıran diğer önemli bir neden de, bu ülkelerin "halk eğitimini özel bir tüketim konusu olmaktan çok, toplumsal değişmeyi ve ekonomik kalkınmayı hızlandıran, düzenleyen ve özellikle de uluslaşma bilincini kuvvetlendiren, etkili bir araç olarak görmeleridir." (Lowe, 1985).

Ancak bu araştırmada elde edilen bulgular halkın yetişkin eğitimine uzak olduğunu göstermektedir. Çünkü, kursa katılmamış olanlar halen çoğunluktadır.

Çizelge 4 incelendiğinde kursa katılımın kendilerine ne gibi bir getirisi olduğu sorulduğunda 1 erkek katılımcı ve 5 kadın katılımcı iş bulmama yardımcı oldu seçeneğini işaretlemişlerdir. Kendimi geliştirdim diyenlerin sayısı ise 48 olmuştur. Kursta yeni insanlarla tanıştım diyenlerin sıklığı ise 20 erkek, 3 kadın olmak üzere 23'tür. 11 erkek, 2 kadın katılımcı ise eğitim düzeyimi yükselttim seçeneğini işaretlemiştir.

Çizelge 4 Katıldıkları Kursların Yetişkinlere Getirileri

Kursun Getirisi	Erkek		Kadın	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
İş bulmama yardımcı oldu	1	1,3	5	22,7
Kendimi geliştirdim	40	51,9	8	36,4
Yeni insanlarla tanıştım	20	26	3	13,6
Eğitim düzeyimi yükselttim	11	14,3	2	9,1
Diğer	5	6,5	4	18,2
Toplam	77	100	22	100

Anketi yanıtlayan yetişkinlerin hangi alanda kurs açılmasını istediklerini gösteren Çizelge 5 aşağıda verilmiştir. Buna göre, kursa katılmak isteyen 155 kişiden 18-34 yaş arası yetişkinlerce 3 okuma-yazma kursu, 4 biçki dikiş kursu, 40 meslek edindirme kursu, 4 tüketici hakları kursu, 15 yabancı dil kursu, 4 çocuk bakımı kursu, 20 bilgisayar kursu, 9 halk oyunları ve modern dans kursu, 10 enstrüman kursu, 7 adet de diğer cevabı verilmiştir. 35-44 yaş arası yetişkinlerde ise 3 okuma-yazma, 4 biçki dikiş, 16 meslek edindirme, 2 tüketici hakları, 2 yabancı dil, 2 çocuk bakımı, 7 bilgisayar, 2 halk oyunları ve modern dans, 5 de diğer cevabı verilmiştir. 45-54 yaş aralığındaki yetişkinler 2 okuma-yazma, 6 biçki dikiş, 11 meslek edindirme, 3 tüketici hakları, 1 yabancı dil, 1 çocuk bakımı, 7 bilgisayar, 3 diğer seçeneğini işaretlemiştir. 55-64 yaş arası yetişkinlerde cevapların dağılımı 4 okuma-yazma, 1 biçki dikiş, 2 meslek edindirme, 2 tüketici hakları, 1 çocuk bakımı, 2 bilgisayar, 4 diğer şeklinde olmuştur. 65 ve üzeri yaş grubunda ise yalnızca 1 kişi bilgisayar cevabı vermiştir.

Tüm yaş gruplarında en çok katılmak istenilen kurs meslek edindirme kursudur. Bu da katılımcıların önceliğinin iş bulmak olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Kırdan kente göçün en büyük nedeni iki kesim arasındaki gelir farklılığıdır. Göç eden insanlar kentleri iş olanaklarının fazlalığından dolayı tercih etmektedirler. Kente geldiklerinde konut olarak gecekondulara yerleşmektedirler. Nitelikleri düşük olduğundan modern sanayide değil, daha çok geleneksel sanatlarda, küçük sanatlarda ve enformel işlerde çalıştıklarını görmekteyiz (Kentlilik Bilinci Raporu, 2009). Dolayısıyla gelir sıkıntısı çekilmektedir.

Çizelge 5 Yetişkinlerin Kurs Açılmasını İstedikleri Alanlar

Yaş Grubu	Frekans (f)				
	18-34	35-44	45-54	55-64	65 ve Üzeri
Okuma-yazma	3	3	2	4	0
Biçki dikiş	4	4	6	1	0
Meslek edindirme	40	16	11	2	0
Tüketici hakları	4	2	3	2	0
Yabancı dil	15	2	1	0	0
Çocuk bakımı	4	2	1	1	0
Bilgisayar	20	7	7	2	1
Halk oyunları ve modern dans	9	2	0	0	0
Enstrüman	10	0	0	0	0
Diğer	7	5	3	4	0
Toplam	116	43	34	14	1

Araştırmaya katılan yetişkinlere dersler için en uygun zaman ve sınıf içeriği sorulduğunda sabah derslerine gelmek isteyenlerden aynı yaş grubu seçeneğini işaretleyenler 19, farklı yaş grubunu seçenler 7, aynı cinsiyetten diyenler 12, fark etmez diyenler ise 8'dir. Öğleden sonra derslerine katılmak isteyenlerde seçeneklerin dağılımı şu yöndedir: 15 aynı yaş grubu, 3 farklı yaş grubu, 17 aynı cinsiyetten, 7 fark etmez seçenekleri işaretlenmiştir. Haftasonu dersleri benim için uygundur diyen yetişkinler içinde 19 aynı yaş grubu, 4 farklı yaş grubu, 6 aynı cinsiyetten, 10 fark etmez seçeneği bulunmaktadır. Öğle arası derslerine katılmak isteyenler de 3 aynı yaş grubu, 3 aynı cinsiyetten ve 2 fark etmez seçeneklerini işaretlemişlerdir. Akşam dersleri bana uygundur diyenler içinde 8 aynı yaş grubu, 2 farklı yaş grubu, 2 aynı cinsiyetten, 10 fark etmez seçenekleri işaretlenmiştir. Ders saatleri benim için fark etmez diyenler arasında 11 aynı yaş grubu, 3 farklı yaş grubu, 5 aynı cinsiyetten ve 21 fark etmez yanıtları verilmiştir. Bu bilgiler Çizelge 6'da yer almaktadır.

Bu durumda yetişkin kurslarına katılım en çok sabah ve öğleden sonra derslerine olacaktır.

Çizelge 6 Yetişkinlerin Ders Görmek İstedikleri Sınıf Türleri

Frekans (f)				
Sınıf Türü				
Ders Saati	Aynı yaş grubu	Farklı yaş grubu	Aynı cinsiyetten	Fark etmez
Sabah dersleri	19	7	12	8
Öğleden sonra dersleri	15	3	17	7
Haftasonu dersleri	19	4	6	10
Öğle arası dersleri	3	0	3	2
Akşam dersleri	8	2	2	10
Fark etmez	11	3	5	21
Toplam	75	19	45	58

Katılımcılar içinde 11 yetişkin halen eğitimine devam etmektedir. Geriye kalan 189 kişiden eğitiminize kaldığınız yerden devam etmek ister misiniz? sorusuna 128 kişi evet, 61 kişi hayır cevabını vermiştir. Bu oran kadınlar içinde 83 evet, 19 hayır; erkekler içinde 45 evet, 42 hayır şeklinde olmuştur. Verilen cevapların yaş gruplarına göre dağılımı Çizelge 7'de görülebilir: 18-34 yaş grubunda eğitimine devam etmek isteyenlerin sayısı 64 iken devam etmek istemeyenlerin sayısı 19'dur. 35-44 yaş grubunun görüşleri de 27 evet, 15 hayır şeklinde oluşmuştur. 45-54 yaş grubunda ise 20 evet, 13 hayır bulunmaktadır. 55-64 yaş grubunda 16 kişi eğitimine devam etmek isterken, 10 kişi eğitime kaldığı yerden devam etmek istemediğini belirtmiştir. 65 ve üzeri yaş grubunda ise yalnızca 1 kişi evet cevabını vermiş, 4 kişi de hayır seçeneğini işaretlemiştir.

Çizelge 7 Yetişkinlerin Eğitimlerine Devam Etme İstekleri

Yaş Grubu	Frekans (f)	
	Evet	Hayır
18-34	64	19
35-44	27	15
45-54	20	13
55-64	16	10
65 ve Üzeri	1	4
Toplam	128	61

Eğitimine devam etmek isteyen 128 kişi nedenlerini şu şekilde açıklamıştır: kişisel tatmin ve mutluluk için seçeneği hem kadınlar hem de erkekler tarafından 8 kere, bir belge elde etmek için seçeneği kadınlar tarafından 6 kere, erkekler tarafından 15 kere, yeni insanlarla tanışmak için cevabı kadınlar tarafından 6, erkekler tarafından 2 kere, daha eğitilmiş ve bilgili olmak için seçeneği kadınlarca 75, erkeklerce de 23 kere ve son olarak da diğer seçeneği kadınlar tarafından 7 kere işaretlenmiştir.

Eğitimine devam etmek istemeyenlerin nedenleri de şu şekilde ifade edilmiştir: Kadınlar zamanım yok seçeneğini 4 kere, yaşım ilerledi seçeneğini 11 kere, eşim ya da ailem izin vermez seçeneğini 1 kere, maddi olanaksızlıktan dolayı seçeneğini 2 kere ve diğer seçeneğini 1 kere işaretlemişlerdir. Erkekler ise zamanım yok seçeneğini 20, yaşım ilerledi seçeneğini 24, maddi olanaksızlıktan dolayı seçeneğini 2 ve diğer seçeneğini 1 kere işaretlemiştir.

Hem kadınlar hem de erkekler için yaşlarının ilerlemiş olması eğitimlerine devam etmelerindeki en büyük engel. Oysa ki eğitime devam etmek istemeyen 61 kişiden 34'ü 18-44 yaş aralığında ve bu sayı bu grup üyelerinin yarısından çok. Bu da katılımcıların 'artık bizden geçti.' mantığıyla soruları cevapladığını gösteriyor.

3- Sosyal ve Kültürel Eğitim Gereksinimleri İle İlgili Bulgular

Katılımcılara yurttan ve dünyadaki gelişmeleri nereden izledikleri sorulduğunda kadınlarda ve erkeklerde izlemiyorum cevabı 2 kere, gazeteden izliyorum cevabı kadınlarda 15, erkeklerde 19, televizyondan izliyorum cevabı kadınlarda 99, erkeklerde 77, internetten cevabı da kadınlarda 19, erkeklerde ise 17 kere işaretlenmiştir.

Gelişmelerin nereden takip edildiği, yetişkinlerin eğitim durumlarına göre şu şekilde ortaya çıkmıştır: Okumaz-yazmaz yetişkinlerin hepsi gelişmeleri televizyondan izlemektedir. İlkokulu yarıda bırakmış yetişkinlerin cevapları izlemiyorum 2, gazeteden 1, televizyondan 13 ve internetten 1 sıklık oranı ile belirtilmiştir. İlkokul mezunları içinde izlemiyorum cevabı 1 kere, gazeteden cevabı 9 kere, televizyondan cevabı 57 kere ve internetten cevabı 3 kere işaretlenmiştir. Ortaokul terk konumunda olan yetişkinler izlemiyorum cevabını 1 kere, gazete cevabını 2 kere, televizyon cevabını 14 kere vermişlerdir. Ortaokul mezunları ise gazete cevabını 3, televizyon cevabını 20, internet cevabını 1 kere işaretlemişlerdir. Lise terk konumundaki yetişkinler gazete seçeneğini 1, TV seçeneğini 10 ve internet seçeneğini 4 kere işaretlemişlerdir. Lise mezunları tarafından gazete cevabı 11, TV cevabı 39, internet cevabı 13 kere verilmiştir. Üniversite mezunları gelişmeleri gazeteden izlerim seçeneğini 3, TV'den izlerim seçeneğini 9, internetten seçeneğini de 7 kere işaretlemişlerdir. Öğrenciler gelişmeleri çoğunlukla televizyon ve internetten takip ettiklerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların çoğunluğuna göre, TV en çok kullanılan haber alma kaynağıdır. Bunu, lise terk, lise ve üniversite mezunları ve öğrenciler arasında internet, diğer gruplarda ise gazete izlemektedir. Buna göre belirli bir eğitim düzeyine ulaştıktan sonra bireylerin teknolojiye yakınlaştıkları düşünülebilir.

Anketi cevaplayan 200 yetişkinden 46'sı düzenli olarak gazete aldığını, 154'ü ise almadığını ifade etmiştir. Gazete alan yetişkinleri 17 kadın ve 29 erkek oluşturmaktadır. Düzenli olarak gazete almayanların 93'ü kadın, 61'i

erkektir. Eğitim durumuna göre, yetişkinlerin çoğunlukla düzenli olarak gazete almadığı Çizelge 8’de görülmektedir. Lise mezunu 43 yetişkinden 12 kişi gazeteyi düzenli olarak alırken 31 kişi almadığını ifade etmiştir. Üniversite mezunu 11 kişiden yalnızca 4’ü gazete almakta iken kalan 7 kişi düzenli olarak gazete almadığını belirtmiştir. Eğitim durumuna göre düzenli olarak gazete alanları ve almayanları gösteren çizelgeye aşağıda yer verilmiştir.

Çizelge 8 Yetişkinlerin Düzenli Olarak Gazete Alma Durumları

Eğitim Durumu	Evet		Hayır	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Okumaz-yazmaz	1	2,2	6	3,9
İlkokul terk	3	6,5	13	8,4
İlkokul mezunu	9	19,6	51	33,1
Ortaokul terk	5	10,9	10	6,5
Ortaokul mezunu	5	10,9	18	11,7
Lise terk	5	10,9	9	5,8
Lise mezunu	12	26,1	31	20,1
Üniversite mezunu	4	8,7	7	4,5
Öğrenci	2	4,3	9	5,8
Toplam	46	100	154	100

Günümüzde, kitle iletişim araçlarının ve uluslararası kuruluşların aracılığı ile, çeşitli ülkelerde, eğitim uygulamalarından elde edilen bilgi ve deneyim birikimi bir ülkeden diğerine hızla yayılmakta; bunun sonucu olarak çeşitli yeni fikirler, değişimler, sorunlar, çözümler, özelemler ülkeler arasında geniş ölçüde paylaşılır nitelik almaktadır. 2009’da yayınlanan “Kentlilik Bilinci Raporu”na göre, Türkiye’de toplam 800 dolayında gazete vardır ve bunların toplam tirajının 800 bin olduğu varsayılmaktadır. Örneğin, Sakarya’da altı gazetenin toplam tirajı 3800’dür. Bu da gazete başına yaklaşık 600 satış anlamına gelir. Ayrıca, gazete okuma alışkanlıklarına, televizyonların reyting raporlarına ve gazetelerin internet sayfalarında en çok okunan haberler

listelerine bakıldığı zaman magazin haberlerinin tüm diğer haberlerin önüne geçtiği görülmektedir.

Katılımcılara evlerinde internet bağlantısı olup olmadığı sorulduğunda, 97 evet, 103 hayır cevabı alınmıştır. Bu oran kadınlar arasında 57 evet, 53 hayır iken erkekler arasında 40 evet, 50 hayır olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuç da evet diyen yetişkinler içinde kadınların % 58,8, erkeklerin de % 41,2 oranıyla yer aldığını gösterir. İnterneti ne sıklıkla kullandıkları sorulduğunda kadınların 49'unun, erkeklerin 36'sının hiçbir zaman cevabı verdiği görülmüştür. Bu soruya ait sıklık ve yüzde çizelgesi aşağıda görülmektedir.

Çizelge 9 Yetişkinlerin İnterneti Kullanma Sıklığı

Cinsiyet	Hiçbir zaman		Bazen		Hergün		Diğer		Toplam	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kadın	49	44,5	35	31,8	22	20	4	3,6	110	100
Erkek	36	40	32	35,6	16	17,8	6	6,7	90	100

İnternet kullanan 115 kişiye ne amaçla internet kullandıkları sorulduğunda yaş gruplarına göre verilen yanıtlar aşağıdaki Çizelge 10'da verilmiştir. Buna göre, 18-34 yaş grubundaki yetişkinler en çok yeni şeyler öğrenmek için , 35-44 yaş grubundakiler haber almak için, 45-54 yaş grubundakiler haber almak için ve 55-64 yaş grubundakiler yine haber almak için interneti kullanmaktadır. 65 ve üzeri yaş grubunda ise internet kullanıcısı bulunmamaktadır.

Çizelge 10 Yetişkinlerin İnterneti Kullanma Amaçları

Yaş Grubu	Haber almak	Boş zaman değerlendirmek	Banka işleri	Yeni şeyler öğrenmek	Diğer
	Frekans (f)	Frekans (f)	Frekans (f)	Frekans (f)	Frekans (f)
18-34	23	14	4	25	14
35-44	11	5	2	8	2
45-54	9	3	2	5	2
55-64	6	2	1	1	0
65 ve üzeri	0	0	0	0	0
Toplam	49	24	9	39	18

Ankete katılan yetişkinlere boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda kadınların da erkeklerin de çoğunlukla televizyon izleyerek boş zamanlarını geçirdikleri ortaya çıkmıştır. Eğitim ve boş zaman değerlendirmeye ait sıklık çizelgesine aşağıda yer verilmiştir.

Çizelge 11 Yetişkinlerin Boş Zamanlarında Yaptıkları Etkinlikler

Eğitim Durumu	Frekans (f)						
	TV İzleyerek	Gezerek	Sinema/tiyatroya giderek	Kitap okuyarak	Kahvehaneye giderek	Spor yaparak	Diğer
Okumaz-yazmaz	4	1	0	0	0	0	5
İlkokul terk	10	1	0	1	3	0	4
İlkokul mezunu	30	14	1	8	9	1	10
Ortaokul terk	5	4	1	4	3	0	3
Ortaokul mezunu	7	12	1	4	1	2	3
Lise terk	5	3	1	0	4	1	1
Lise mezunu	22	10	1	14	7	1	3
Üniversite mezunu	6	3	3	5	0	1	3
Öğrenci	3	3	1	4	0	2	4
Toplam	92	51	9	40	27	8	36

4- Mesleki Beceri Gereksinimlerine İlişkin Bulgular

Katılımcılara çalışma durumları sorulmuş ve aşağıdaki Çizelge 12'deki yaş grubuna göre çalışma durumu bulguları ortaya çıkmıştır. Bu çizelgeye göre, 200 katılımcıdan 21'i işsiz, 26'sı serbest meslek sahibi, 20'si işçi, 5'i memur, 35'i emekli ve 93'ü diğer seçeneğini işaretlemiştir. Bu oranlar kadınlar için 4 işsiz, 2 serbest meslek, 7 işçi, 2 memur, 6 emekli, 89 diğer; yani ev hanımı; erkekler için ise 17 işsiz, 24 serbest meslek, 13 işçi, 3 memur, 29 emekli ve 4 diğer olarak dağılmıştır ancak erkekler diğer seçeneğini açıklamamıştır.

51 çalışanın 20'si işçi statüsünde çalışmakta ancak sürekli bir işlerinin ve sosyal güvencelerinin olup olmadığı bilinmemektedir. Bunun da, 'varoşlarda yaşayanların sürekli bir iş ve sosyal güvenceye sahip olmaması, geçici ve niteliksiz işlerle geçimlerini sağlamak zorunda kalmaları, kayıt dışı ekonomi ve marjinal sektörlerin artmasına neden olmaktadır.' (Devlet Planlama Teşkilatı, 2001) bilgisini doğrular nitelikte olduğu kabul edilebilir.

Çizelge 12 Yetişkinlerin Çalışma Durumları

Yaş Grubu	İşsiz		Serbest Meslek		İşçi		Memur		Emekli		Diğer		Toplam
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	
18-34	12	12,8	11	11,7	14	14,9	4	4,3	1	1,1	52	55,3	94
35-44	6	14,3	8	19	4	9,5	1	2,4	2	4,8	21	50	42
45-54	2	6,1	5	15,2	1	3	0	0	14	42,4	11	33,3	33
55-64	1	3,8	2	7,7	1	3,8	0	0	13	50	9	34,6	26
65 ve üzeri	0	0	0	0	0	0	0	0	5	100	0	0	5

İşsizlik her kesimde olduğu gibi gecekondü bölgesinde de bir sorundur. Kentlilik Bilinci Raporu'nda (2009), 1950'ler sonrasındaki dönemlerde diğer gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de kentleşmenin ve sanayinin otomatik olarak istihdam kapasitesi sağlayacağı beklenmişti. Ne var ki, bu beklenti gerçekleşmemiş, Türkiye'deki kentleşme, her yıl gittikçe artan bir işsizlik sorununa yol açmıştır.

Ankete katılan 200 katılımcıdan 21'i işsizdir. Bu da % 10,5 oranında bir işsizlik anlamına gelir. TÜİK'in verilerine göre, 2009 yılında işsizlik oranı % 14 olarak belirlendi (<http://www.gso.org.tr>). Türkiye'deki kentleşmenin sanayiye bağlı olarak gelişmemesi, kent istihdam yapısını açık ve gizli işsizlikle başa çıkarmak zorunda bırakmıştır. Nitekim, Türkiye'de kentleşme, kalkınmanın bir manivelası olacak yerde açık kent işsizliğinin artmasına neden olmuştur. Dolayısıyla, işsiz kesim "marjinal sektör" dediğimiz bir istihdam türü

oluşturmuştur. Bu da göçle gelen insanların kentleşememelerinin etkenlerinden biridir ve birçok sosyal soruna da kaynaklık etmektedir.

Anketi yanıtlayan 200 yetişkine gelirleri de sorulmuş ve Çizelge 13’de verilen sıklık ve yüzde bulguları ortaya çıkmıştır. Bu bulgulara göre geliri olmayan 6 kişi, 500 lira’dan az geliri olan 22 kişi, 500-1000 TL aralığında geliri olan 87 kişi, 1001-1500 TL arasında geliri olan 61 kişi, 1501-2000 TL geliri olan 15 kişi ve 2001 TL’den çok geliri olan 9 kişi bulunmaktadır.

Türk-iş’in internet sitesinden alınan verilere göre, Ocak 2010 dönemi için dört kişilik bir ailenin açlık sınırı 812 TL, yoksulluk sınırı ise 2.644 TL olarak belirlenmiştir. Aynı dönem için asgari ücret ise 577 TL’dir. Buna göre, araştırmaya katılan 200 yetişkin ve ailelerinden 191’i yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. 2001 TL’den fazla geliri olan yalnızca 9 kişi vardır. 28 kişi ve onların aileleri de açlık sınırının altında bulunmakta. 500 TL ve üzeri geliri olanların sayısı ise 172 kişidir. 500-1000 TL arası geliri olan 87 kişi içinde asgari ücretlilerin bulunduğunu da göz ardı etmemek gerekir.

Çizelge 13 Yetişkinlerin Gelirleri

Aylık Gelir	Frekans (f)	Yüzde (%)
Geliri yok	6	3
500 TL’den az	22	11
500-1000 TL	87	43,5
1001-1500 TL	61	30,5
1501-2000 TL	15	7,5
2000 TL’den çok	9	4,5
Toplam	200	100

5- Aile ve Yurttaşlık Gereksinimlerine İlişkin Bulgular

Ailenin yönetiminde kim söz sahibidir? sorusuna verilen yanıtların sıklık dağılımı kadınlarda 59 baba, 16 anne, 2 çocuklar, 39 hepsi iken, erkeklerde baba 67, anne 7, çocuklar 1, hepsi 20 şeklinde olmuştur. Eğitim durumuna

göre bu sorunun yanıtlarının dağılımı Çizelge 14'te verilmiştir: Okumaz-yazmaz, ilkokul terk, ilkokul mezunu, ortaokul terk, ortaokul mezunu, lise terk ve lise mezunu konumundaki yetişkinlerin hepsi çoğunlukla babanın aile yönetiminde söz sahibi olduğunu belirtmiş, ancak üniversite mezunu ve öğrenci konumundaki yetişkinler çoğunlukla hepsi yanıtını vermişlerdir. Eğitim durumuna göre, yetişkinlerin bu soruya vermiş oldukları yanıtların sıklık çizelgesi aşağıda verilmiştir.

Çizelge 14 Yetişkinlerin Ailelerinde Söz Sahibi Olanlar

Eğitim Durumu	Frekans (f)			
	Baba	Anne	Çocuklar	Hepsi
Okumaz-yazmaz	5	4	2	0
İlkokul terk	13	3	1	0
İlkokul mezunu	44	8	0	11
Ortaokul terk	10	1	0	4
Ortaokul mezunu	16	0	0	7
Lise terk	10	1	0	4
Lise mezunu	22	4	0	19
Üniversite mezunu	1	2	0	8
Öğrenci	5	0	0	6
Toplam	127	23	3	59

Sağlıklı beslenmenin anketi yanıtlayan yetişkinlere göre dağılımı kadınlarda 110 (% 100) her tür yiyecekte yemek iken erkeklerde yalnızca sebze yemek 4 (% 4,4), her tür yiyecek 84 (% 93,3), kırmızı et tüketmemek 1 (% 1,1) şeklinde olmuştur.

Anketten elde edilen bulgularda, kadınların da erkeklerin de çoğunluğunun çocuklara ödev konusunda annenin yardımcı olduğunu belirttiği ortaya çıkmıştır. Çizelge 15'te yetişkinin medeni durumuna göre ödev konusunda çocuğa kimin yardımcı olduğu sıklık dereceleri ile gösterilmiştir. Bu çizelgeye göre, bekar yetişkinlerin ailelerinde çocuğa öncelikle yardımcı olan anne, sonrasında ağabey ya da abla olurken evli

yetişkinler arasında öncelikle anne, ikinci olarak da anne ve baba yanıtı verilmiştir. Boşanmış yetişkinlerin ailelerinde ise anne yine ön sırada yer almakta, sonrasında hiç kimse ve ağabey ya da abla yanıtı gelmektedir. Eşi vefat etmiş ailelere bakıldığında çoğunlukla hiç kimse, ardından da anne yanıtı gelmektedir.

Çizelge 15 Yetişkinlerin Çocuklarına Ödev Konusunda Yardımcı Olma Durumu

Medeni Durumu	Frekans (f)				
	Anne	Baba	Anne ve baba	Ağabey ya da abla	Hiç kimse
Bekar	12	4	8	10	7
Evli	53	15	47	18	20
Boşanmış	2	0	0	1	1
Eşi ölmüş	2	0	0	1	3
Diğer	0	0	1	1	0
Toplam	69	19	56	31	31

Araştırmaya katılan yetişkinlerin veli toplantısına kimin katıldığına dair yanıtları sıklık ve yüzde olarak Çizelge 16'da verilmiştir. Kadınların da erkeklerin de çoğunlukla anne yanıtını vermiş oldukları bu çizelgeden anlaşılmaktadır. İkinci yanıtları anne ve baba, üçüncü yanıtları ise baba olmuştur. Bu bulguya göre, anne hem evinde hem de çocuğunun okulu konusunda öncelikli sorumluluğa sahiptir. Dolayısıyla, aile içindeki sorumluluk paylaşımının az olduğu ve kentlerde olması gerektiği gibi olmadığı görülmektedir. Çünkü, kentleşmenin gereği olarak sorumluluğun eşit şekilde paylaşılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Çizelge 16 Veli Toplantısına Katılma Durumu

Cinsi yet	Anne		Baba		Anne ve baba		Ağabey ya da abla		Hiç kimse		Diğer		Toplam	
	Frek ans (f)	Yüz de (%)	Frek ans (f)	Yüz de (%)	Frek ans (f)	Yüz de (%)	Frek ans (f)	Yüz de (%)	Frek ans (f)	Yüz de (%)	Frek ans (f)	Yüz de (%)	Frek ans (f)	Yüz de (%)
Kadı n	68	64,8	8	7,6	26	24,8	1	1	1	1	1	1	105	100
Erke k	41	48,2	16	18,8	19	22,4	2	2,4	4	4,7	3	3,5	85	100

Kentleşmenin gereklerinden biri olan ve bireye kendini daha güçlü hissettiren bir örgüt, sendika ya da dernek üyesi olmakla ilgili sorulara verilen yanıtlar çizelge 17’de sıklık ve yüzde oranlarıyla verilmiştir. Bu çizelgeye göre, kadınların çoğunluğu buna ihtiyaç duymamakta, bunu zamanım yok yanıtı izlemektedir. Erkeklerin çoğunluğu ise zamanım yok derken, ardından gelen yanıtları güvenmiyorum olmuştur. Bu da kadınların bilinçlendirilmesi ve dış dünyayla daha sık iletişime geçmesi gerektiğini, erkeklerin ise dış dünyayla daha içli dışlı olduğunu ancak bunun da güvensizlik sorununu beraberinde getirdiği söylenebilir. Yaş gruplarına göre verilen cevaplar aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Buna göre, 18-34 yaş grubunun % 34,7’si ihtiyaç duymuyorum, % 27,8 oranında da zamanım yok cevapları çoğunlukla verilmiştir. 35-44 yaş arası yetişkinlerin yanıt dağılımı ise çoğunlukla şöyle olmuştur: % 29,7 ihtiyaç duymuyorum, % 27 zamanım yok. 45-54 yaş grubunda verilen yanıtların çoğunluğu % 33,3 ile ihtiyaç duymuyorum ve % 25 ile güvenmiyorum olmuştur. 55-64 yaş arası çoğunlukla ihtiyaç duymuyorum (% 33,3) yanıtını vermiş bunu güvenmiyorum yanıtı % 23,8 ile izlemiştir. 65 ve üzeri yetişkinler % 50 oranında zamanım yok demiş ve % 25’er oranla bu yanıtı ihtiyaç duymuyorum ve bana uygun bir örgüt, dernek yok yanıtları izlemiştir.

Çizelge 17 Yetişkinlerin Herhangi bir Dernekte Görev Almama Nedenleri

Yaş

	Zamanım yok		İhtiyaç duymuyorum		Bana uygun bir örgüt yok		Güvenmiyorum		Eşim, ailem izin vermez		Diğer		Toplam	
	Frekans (f)	Yüzd e (%)	Fre. (f)	Yüzd e (%)	Fre. (f)	Yüzd e (%)	Fre. (f)	Yüz- de (%)	Fre. (f)	Yüz- de (%)	Fre. (f)	Yüz- de (%)	Frekans (f)	Yüz- de (%)
18-34	20	27,8	25	34,7	8	11,1	12	16,7	4	5,6	3	4,2	72	100
35-44	10	27	11	29,7	4	10,8	7	18,9	4	10,8	1	2,7	37	100
45-54	5	20,8	8	33,3	1	4,2	6	25	4	16,7	0	0	24	100
55-64	4	19	7	33,3	1	4,8	5	23,8	3	14,3	1	4,8	21	100
65 ve üzeri	2	50	1	25	1	25	0	0	0	0	0	0	4	100

Cinsiyet	Zamanım yok		İhtiyaç duymuyorum		Bana uygun bir örgüt yok		Güvenmiyorum		Eşim, ailem izin vermez		Diğer		Toplam	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Fre. (f)	Yüzde (%)	Fre. (f)	Yüz- de (%)	Fre. (f)	Yüz- de (%)	Fre. (f)	Yüz- de (%)	Fre. (f)	Yüz- de (%)	Frekans (f)	Yüz- de (%)
Kadın	19	20,9	37	40,7	9	9,9	11	12,1	13	14,3	2	2,2	91	100
Erkek	22	32,8	15	22,4	6	9	19	28,4	2	3	3	4,5	67	100

Elde edilen bulgulara göre, araştırmaya katılan yetişkinlerin çoğunlukla demokratik bir hak olan oy verme işlemine bir kentli bilinci ile yaklaştığı görülüyor. Sorulan seçimlerde oy kullanıyor musunuz? sorusuna 194 kişi evet, 6 kişi hayır demiştir. Oy kullanmayanları ise henüz 18 yaşına giren ve seçimlerde oy kullanamamış genç yetişkinler oluşturmaktadır. Bu bulgu göz önünde bulundurulduğunda oy kullanma oranının daha da yüksek olması olasılığı artmaktadır.

Yetişkinlerin çoğu oy vereceği partinin kendisi tarafından belirlendiğini ifade etmiştir. Bu bulgularla ilgili sıklık çizelgesi aşağıda verilmiştir.

Çizelge 18 Yetişkinlerin Oy Vereceği Partiyi Belirleyen Bireylerin Durumu

Kendim		Eşim		Ailem ve akrabalarım		Diğer		Toplam	
Frekan s (f)	Yüzd e (%)	Frekan s (f)	Yüzd e (%)	Frekan s (f)	Yüzd e (%)	Frekan s (f)	Yüzd e (%)	Frekan s (f)	Yüzd e (%)
183	94,3	7	3,6	4	2,1	0	0	194	100

Anketi yanıtlayan yetişkinlerin çoğunluğunun oy vereceği partinin görüşüne uygun olmasına dikkat ettiği ortaya çıkmıştır. Bu bulguları gösteren sıklık çizelgesi aşağıdadır.

Çizelge 19 Yetişkinlerin Oy Vereceği Partiyi Belirleme Durumu
Frekans (f)

Siyasi görüşüme uygun olmasına	Tanınmış parti olmasına	Parti programına	Seçim dönemindeki propagandalarına	Diğer	Toplam
144	11	12	3	24	194

6- Kent Yaşamına Uyum Gereksinimlerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan 200 yetişkinden 106'sı Ankara'ya göç yoluyla gelmiş, 94 kişi ise Ankara'da doğmuştur. Ankara'ya göç yoluyla mı geldiniz? sorusuna yaş grubuna göre verilen yanıtları sıklık ve yüzde ile gösteren çizelgeye aşağıda yer verilmiştir. Buradan elde edilen bulgulara göre yaş grubu küçüldükçe göç etmiş olma oranının düştüğü görülmekte. Bu da Şentepe Burç Mahallesi'ne göçün yavaş yavaş son bulmakta olduğunu ve mahallenin son şeklini almakta olduğunu göstermektedir. Ankara'da doğmuş 94 yetişkinin 62'si 18-34 yaş grubuna, 15'i 35-44 yaş grubuna, 11'i 45-54 yaş aralığına ve 6'sı da 55-64 yaş grubuna dahildir. 65 ve üzeri yaş grubundaki tüm yetişkinler ise Ankara'ya göç yoluyla gelmiş kişilerdir.

Çizelge 20 Yetişkinlerin Ankara'ya Göç Etme Durumları

Yaş	Evet		Hayır	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
18-34	32	30,2	62	66
35-44	27	25,5	15	16
45-54	22	20,8	11	11,7
55-64	20	18,9	6	6,4
65 ve üzeri	5	4,7	0	0
Toplam	106	100	94	100

Ankara'ya göç yoluyla gelen 106 yetişkin göç etme nedenleri olarak şunları söylemişlerdir: 18-34, 35-44 ve 45-54 yaş gruplarındaki yetişkinler için daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak birinci neden iken iş bulmak ikinci neden olmuştur. 55-64 ve 65 ve üzeri yaş gruplarındaki yetişkinlerin ilk nedenleri iş bulmak, ikinci nedenleri ise daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak olmuştur. Bu bulguların gösterildiği Çizelge 21 aşağıdadır.

Çizelge 21 Yetişkinlerin Ankara'ya Göç Etme Nedenleri

Göç etmeyenler		Yaş	Kişisel nedenler		Daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak		İş bulmak		Diğer		Toplam	
Frekans (f)	Yüzde (%)		Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
62	66	18-34	5	5,3	15	16	5	5,3	7	7,4	32	100
15	35,7	35-44	5	11,9	13	31	7	16,7	2	4,8	27	100
11	33,3	45-54	2	6,1	11	33,3	9	27,3	0	0	22	100
6	23,1	55-64	0	0	8	30,8	10	38,5	2	7,7	20	100
0	0	65 ve üzeri	0	0	2	40	3	60	0	0	5	100

Göç ederek Ankara'ya gelmiş olan kadınların % 58,3'ü, erkeklerin ise % 62,1'i göç ettikten sonra umduğu yaşantıyı bulabildiğini ifade etmiş, kadınların % 41,7'si, erkeklerin de % 37,9'u umduğu yaşantıyı bulamadığını belirtmiştir. Yaş gruplarına göre umduğu yaşantıyı en fazla oranla bulan 65 ve üzeri yetişkinler iken umduğu yaşantıyı en az oranla bulan yetişkin grubu da 35-44 yaş aralığındaki kişiler olmuştur. Bu verileri gösteren sıklık ve yüzde çizelgesine aşağıda yer verilmiştir.

Çizelge 22 Yetişkinlerin Göçten Sonra Umduğu Yaşantıyı Bulma Durumları

Yaş	Evet		Hayır		Toplam	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
18-34	18	56,3	14	43,8	32	100
35-44	14	51,9	13	48,1	27	100
45-54	13	59,1	9	40,9	22	100
55-64	15	75	5	25	20	100
65 ve üzeri	4	80	1	20	5	100

Kadınlar göç ettikten sonra çocukların hem daha iyi eğitim aldığını hem de eğitime ulaşmanın daha kolay hale geldiğini aynı sıklıkla belirtmişlerdir. Erkekler ise çoğunlukla çocukların daha iyi eğitim aldığını ifade etmişlerdir. Bu veriler çizelge 23'de gösterilmiştir.

Çizelge 23 Yetişkinlere Göre Göçten Sonra Eğitim Hizmetlerinde Yaşadıkları Değişiklikler

Cinsiyet	Çocuklar		Okullar		Öğretmenle		Eğitime		Diğer		Toplam	
	Fre.	Yüz.	Fre.	Yüz.	Fre.	Yüz.	Fre.	Yüz.	Fre.	Yüz.	Fre.	Yüz.
Kadın	14	31,8	7	15,9	5	11,3	14	31,8	4	9,1	44	100
Erkek	25	44,6	10	17,9	0	0	18	32,1	3	5,4	56	100

Göçten sonra eğitim açısından ne gibi bir değişiklik olduğu eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde Çizelge 24 ortaya çıkmıştır. Bu çizelgeye göre, okumaz-yazmazlar çoğunlukla çocukların daha kaliteli eğitim aldığını düşünmektedir. İlkokul terk ve üniversite mezunu konumunda olan yetişkinler ise aynı oranda hem çocukların daha kaliteli eğitim aldığını düşünüyor hem de eğitime ulaşmanın daha kolay hale geldiğini belirtiyor. İlkokul mezunu yetişkinlerin çoğu çocukların daha kaliteli eğitim aldığını söylüyor. Ortaokulu terk etmiş olan yetişkinler ise çoğunlukla eğitime ulaşmanın daha kolay hale geldiğini ifade ediyor. Ortaokul ve lise mezunları üç seçeneğe de aynı oranda yer vererek hem çocukların daha kaliteli eğitim aldığını ve okulların daha iyi koşullar sunduğunu hem de eğitime ulaşmanın daha kolay hale geldiğini belirtiyor. Liseyi bırakmış olan yetişkinler çoğunlukla eğitime ulaşmanın daha kolaylaştığını öne sürüyor. Öğrencilik yaşamı devam eden yetişkinler ise eşit oranda okulların daha iyi koşullar sunduğunu ve eğitime ulaşmanın kolaylaştığını söylüyor.

Çizelge 24 Eğitim Durumuna Göre Yetişkinlerin Göçten Sonra Eğitim Hizmetlerinde Yaşadıkları Değişiklikler

Eğitim Durumu	Çocuklar daha kaliteli eğitim alıyor		Okullar daha iyi koşullar sunuyor		Öğretmenlerin ilgisi daha yoğun		Eğitime ulaşmam daha kolay hale geldi		Diğer		Toplam	
	Fre.	Yüz.	Fre.	Yüz.	Fre.	Yüz.	Fre.	Yüz.	Fre.	Yüz.	Fre.	Yüz.
Okumaz-yazmaz	4	66,7	1	16,7	0	0	1	16,7	0	0	6	100
İlkokul terk	4	33,3	3	25	1	8,33	4	33,3	0	0	12	100
İlkokul mezunu	20	47,6	3	7,1	3	7,14	11	26,2	5	11,9	42	100
Ortaokul terk	2	28,6	2	28,6	0	0	3	42,9	0	0	7	100
Ortaokul mezunu	3	33,3	3	33,3	0	0	3	33,3	0	0	9	100
Lise terk	1	20	0	0	0	0	4	80	0	0	5	100
Lise mezunu	4	28,6	4	28,6	1	7,14	4	28,6	1	7,1	14	100
Üniversite mezunu	1	50	0	0	0	0	1	50	0	0	2	100
Öğrenci	0	0	1	33,3	0	0	1	33,3	1	33,3	3	100

Göç eden aileler bakımından göç olayına kimi açılardan olumlu bakmak mümkündür. Çünkü kırsal kesimde ilkokul ötesi öğrenim olanakları ya yok ya da çok sınırlı düzeydedir. Böylece aileler kente gelince çocuklarını temel eğitim ötesi okullara gönderebilmek olanağına kavuşmaktadırlar. Aslında kente göç nedenleri arasında çocukların okutulması isteği de yer almaktadır. Gecekonduvardaki halk çocuklarının özellikle yüksek öğrenim yapmalarını istemektedirler (Tezcan, 1994).

Elde edilen bulgulara göre, her bir yetişkin, çocuğunun eğitim almasını istemekte ve bu yönde elinden geleni yaptığını ifade etmektedir.

Göçten sonra sosyal yaşamlarında ne gibi değişiklikler olduğu sorulduğunda kadınların da erkeklerin de çoğunluğu daha fazla arkadaş

edindiğini belirtmiştir. Ankara'da yaşama sürelerine göre aynı soru değerlendirildiğinde 1-5 yıl süre aralığında Ankara'da yaşayan yetişkinler çoğunlukla sinema ve tiyatro izleme olanağının arttığını, 6-10, 11-20 ve 20 yıldan çok süre aralıklarında Ankara'da yaşamakta olan yetişkinler ise çoğunlukla daha fazla arkadaş edindiğini belirtmiştir. Buna göre, Ankara'ya yeni gelmiş yetişkinlerin kendilerini toplumdan soyutladıkları, arkadaş edinme konusunda zorlandıkları söylenebilir. Yetişkinlerin sosyal yaşamlarındaki değişiklikler cinsiyet ve Ankara'da oturma sürelerine göre Çizelge 25'de sıklık ve yüzde olarak belirtilmiştir.

Çizelge 25 Yetişkinlerin Göçten Sonra Sosyal Yaşamlarında Karşılaştıkları Değişiklikler

Cinsiyet	Sinema ve tiyatro izleme olanağım arttı		Daha fazla arkadaş edindim		Geldiğim yerde sosyal yaşamım daha iyiydi		Artık daha fazla zaman geçiriyorum		Diğer		Toplam	
	Fre.	Yüz.	Fre.	Yüz.	Fre.	Yüzde	Fre.	Yüzde	Fre.	Yüzde	Fre.	Yüzde
Kadın	7	16,7	20	47,6	7	16,7	4	9,5	4	9,5	42	100
Erkek	8	14,8	28	51,9	7	13	4	7,4	7	13	54	100
Ankara'da yaşama süresi	Fre.	Yüz.	Fre.	Yüz.	Fre.	Yüz.	Fre.	Yüz.	Fre.	Yüz.	Fre.	Yüz.
Doğduğumdan beri	3	30	4	40	1	10	0	0	2	20	10	100
1-5 yıl	2	50	1	25	1	25	0	0	0	0	4	100
6-10 yıl	1	11,1	3	33,3	2	22,2	1	11,1	2	22,2	9	100
11-20 yıl	2	10,5	12	63,2	4	21,1	0	0	1	5,3	19	100
20 yıldan çok	7	13	28	51,9	6	11,1	7	13	6	11,1	54	100

Ankette yer alan günlük yaşamınızda kimi konularda sıkıntı yaşıyor musunuz? sorusuna evet diyenlerin %52,2'si kadın, % 47,8'i erkeklerden oluşmaktadır. Bu bulguların yer aldığı sıklık ve yüzde çizelgesi aşağıda gösterilmiştir.

Günlük yaşamında sıkıntı yaşayanların % 31,9'u doğduğundan beri Ankara'da yaşamaktadır. % 3,6'sı 1-5 yıl arasında, % 5,8'i 6-10 yıl arasında, % 15,2'si 11-20 yıl arasında, % 43,5'i de 20 yıldan uzun süredir Ankara'da

yaşayan yetişkinlerden oluşmaktadır. Bu bulgulara göre günlük yaşamda en çok sıkıntı yaşayan grubu 20 yıldan fazla süredir Ankara'da yaşayanlar oluşturmaktadır. Çizelge 26 bu bulguları göstermektedir.

Çizelge 26 Yetişkinlerin Günlük Yaşamlarında Sıkıntı Yaşama Durumları

Cinsiyet	Evet		Hayır	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kadın	72	52,2	38	61,3
Erkek	66	47,8	24	38,7
Toplam	138	100	62	100
Ankara'da yaşama süresi	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
	(f)	(%)	(f)	(%)
Doğduğumdan beri	44	31,9	15	24,2
1-5 yıl	5	3,6	4	6,5
6-10 yıl	8	5,8	6	9,7
11-20 yıl	21	15,2	8	12,9
20'den çok yıl	60	43,5	29	46,8
Toplam	138	100	62	100

Günlük yaşamında sıkıntı yaşadığını belirten 138 yetişkin 21 alışverişte, 58 hastanelerde, 8 beslenmede, 33 fatura öderken, 18 çocuk bakımında ve 24 de diğer seçeneklerini işaretlemiş ve bu konularda sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Yetişkinlerin hangi konuda sıkıntı çektikleri cinsiyete göre Çizelge 27'de verilmiştir.

Çizelge 27 Kadın ve Erkeklerin Günlük Yaşamlarında Sıkıntı Çektikleri Konular

Cinsiyet	Frekans (f)					
	Alışverişte	Hastanelerde	Beslenmede	Fatura öderken	Çocuk bakımında	Diğer
Kadın	12	35	2	12	16	10
Erkek	9	23	6	21	2	14
Toplam	21	58	8	33	18	24

Çoğunluk tarafından en çok sıkıntı yaşanan yer hastaneler olmuştur. Hastaneleri, fatura ödeme ve alışveriş izlemiştir. Ancak, 55-64 yaş aralığındaki yetişkinler için en sıkıntı verici konu fatura ödemeleri, ardından da hastaneler olmuştur. Yaş aralıklarına göre sıkıntı çekilen konuların sıklık çizelgesine aşağıda yer verilmiştir.

Çizelge 28 Yaşlarına Göre Yetişkinlerin Sıkıntı Yaşadıkları Konular

Yaş	Frekans (f)					
	Alışverişte	Hastanelerde	Beslenmede	Fatura öderken	Çocuk bakımında	Diğer
18-34	10	25	4	15	9	17
35-44	3	18	2	7	5	1
45-54	6	9	0	6	4	4
55-64	2	4	1	5	0	2
65 ve üzeri	0	2	1	0	0	0
Toplam	21	58	8	33	18	24

“Türk kırlısının kişiliğini etnik grubu, dini ve mezhebi şekillendirir. Kırdaki bu kişilik büyük ölçüde kentlerde de devam eder. Çünkü hemşehriler hemen hemen aynı bölgelere yerleşmektedirler. Kentlerde hemşehriler yalnızca aynı kırdan olanlar değil, aynı kazadan, aynı vilayetten hatta bazen aynı mezhepten olanlardır” (Apan, 2006).

Aynı yörelerden gelenler aynı yerlere yerleşerek kent çevresinde kendi içinde kapalı “kültür odacıkları” oluşturmaktadır. Herhangi bir mahalle ya da semt ölçeğinde olan bu odacıklar o insanların terk ettikleri yörelerin küçük bir modeli olmaktadır. Böylece Erzurumlular, Erzincanlılar, Sivaslılar, Rizeliler görünürde kentlerde ama gerçekte her biri kendi “memleketlerinde” yaşamaktadırlar. Bu durum insanların kente uyumlarını engelleyen önemli bir nedendir.

Burç Mahallesi de Kızılcahamam ya da Çamlıdere’den göç edip Ankara’ya yerleşen ailelerden oluşmaktadır.

Anketi yanıtlayan kadınlardan 59’u, erkeklerden 48’i nazara inandığını, üfürükçü, kırık çıkıkçı, falcı gibi diğer seçeneklerle beraber hiçbirini diyenlerin sayısı kadınlarda 50, erkeklerde ise 39 olarak belirlenmiştir. Bu durumda, hem erkeklerin hem de kadınların çoğu nazara inanmaktadır. Ankete katılan yetişkinlerin neye inandıklarını cinsiyete göre belirten sıklık çizelgesi aşağıda verilmiştir.

Çizelge 29 Kadın ve Erkeklerin Çeşitli Hurafelere İnançları

		Frekans (f)					
Cinsiyet	Nazar	Kocakarı ilaçları	Kırık çıkıkçı	Kurşun döktürme	Üfürükçü	Medyum/Falcı	Hiçbiri
Kadın	59	2	3	0	1	0	50
Erkek	48	4	7	2	0	1	39
Toplam	107	6	10	2	1	1	89

İlkokul terk, ortaokul terk, ortaokul mezunu, lise terk ve üniversite mezunu yetişkinlerin çoğu nazara inanmaktadır. Ancak, okumaz-yazmaz, lise mezunu ve öğrenci yetişkinler verilen seçeneklerden hiçbirine inanmadığını belirtmiştir. İlkokul mezunları da eşit oranda hem nazar seçeneğini hem de

hiçbiri seçeneğini işaretlemiştir. Eğitim durumlarına göre yetişkinlerin bu soruya verdikleri yanıtların sıklık çizelgesi aşağıda yer almıştır.

Çizelge 30 Eğitim Durumuna Göre Yetişkinlerin Çeşitli Hurafelere İnançları

Eğitim Durumu	Frekans (f)						
	Nazar	Kocakarı ilaçları	Kırık çıkıkçı	Kurşun döktürme	Üfürükçü	Medyum/Falcı	Hiçbiri
Okumaz-yazmaz	2	0	0	0	0	0	5
İlkokul terk	12	0	0	0	1	0	4
İlkokul mezunu	30	2	2	0	0	0	30
Ortaokul terk	10	1	2	0	0	0	4
Ortaokul mezunu	15	1	1	0	0	0	8
Lise terk	8	1	2	1	0	0	6
Lise mezunu	20	0	2	1	0	0	21
Üniversite mezunu	8	0	0	0	0	0	3
Öğrenci	2	1	1	0	0	1	8
Toplam	107	6	10	2	1	1	89

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde yetişkinlerin eğitim ve kentleşme gereksinimlerine ilişkin sonuçlara ve genel önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Bu çalışmanın içeriğini, Şentepe Burç Mahallesi'nde yaşayan yetişkinlerin eğitim ve kentleşme ile ilgili sorunlarının ne olduğu oluşturmaktadır. Adı geçen mahallede yaşayan yetişkinlerle yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen bulgulara göre ulaşılan sonuçlar şu şekildedir:

1- Okuma-Yazma ve Temel Eğitim Gereksinimlerine İlişkin Sonuçlar

Ne yazık ki maddi olanaksızlıklar, anne ve babalar tarafından kızların okutulmasının daha az önemli görülmesi, erken yaşta evlilik gibi nedenlerden dolayı okumaz-yazmazlar kadınlardan oluşmaktadır. Toplumun temeli olan aile içinde, çocuklarla daha çok zaman geçiren ve onların eğitiminde daha çok rol oynayan kadınlar erkeklerden daha az eğitilmiş ve bağımlı durumdadır.

Günümüzde zorunlu eğitim sekiz yıldır. Ankete katılan yetişkinler içinde sekiz yıl ve üzeri eğitim almış olanların sayısı yüz ikidir. Bu da günümüz koşullarına göre araştırmaya katılan yetişkinlerin yarı yarıya temel eğitim almamış olması anlamına gelmektedir.

Bulgulardan anlıyoruz ki maddi olanaksızlıklardan dolayı kız çocukları okumak istemelerine karşın okutulmamış ve hem maddi açıdan hem de günlük basit işler konusunda bile yardıma muhtaç bırakılmışlar.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın "Kentlilik Bilinci Raporu"na göre göç eden ailelerin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar, çocukları çalışmaya zorlamakta, eğitim ve aile ortamından uzaklaştırmaktadır. Bu çalışmada bu

ifadenin özellikle erkek çocuklar için doğru olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle ilkokuldan sonra ailelerine destek olmak amacıyla erkek çocukların okullarını terk edip çalışma hayatına atıldıkları ortaya çıkmıştır.

Kurslar ya yeterince halka ulaşmamakta ya da yetişkinler bu kurslara katılmak istememektedirler. Halk eğitiminin temel görevlerinden biri de insanların kendi eğitim ihtiyaçlarının farkına varabilecek düzeye gelmesini sağlamaktır. Ne yazık ki elde edilen bulgulara göre Türkiye bu aşamadan çok uzakta yer almaktadır.

Kurslara katılan yetişkinlerin kendini geliştirme amacı ve arzusunun güçlü olduğu ifade edilebilir. Ancak, bu araştırmada elde edilen bulgular halkın yetişkin eğitimi ve yaşamboyu öğrenmeye uzak olduğunu göstermektedir çünkü henüz herhangi bir kursa katılmamış olan yetişkinler çoğunluktadır.

İşsizlik Türkiye çapında bir sorun ve bunu ankete katılan yetişkinler arasında da görmek mümkün. Çünkü bulgular bize, 18-54 yaş arası yetişkinlerin çoğunluğunun bir meslek edindirme kursuna katılmak istediğini göstermektedir. Bunu bilgisayar ve yabancı dil kursları takip etmektedir. Bu da aslında aynı yetişkinlerin kendilerine daha çok beceri ekleyerek iş sahibi olma konusunda bir adım öne geçmek isteğini açıkça ortaya koymaktadır. Yani, iş bulmak bu yetişkinler için öncelikli amaçtır.

Elde edilen bulgulara dayanarak yetişkinlerin katıldıkları kurslarda öncelikle sabah derslerinde aynı yaş grubundan insanlarla ders görmek istedikleri ortaya çıkmıştır. Yetişkinlerin bir sonraki seçimi ise öğleden sonra dersleri ve sınıftaki yetişkinlerin onlar için fark etmeyeceği olmuştur.

Anket sonuçları, erkeklerin çoğunluğunun eğitim düzeylerinden hoşnut olduğunu, ancak kadınların büyük çoğunluğunun da eğitim düzeylerini daha ilerilere taşıma isteklerinin olduğunu göstermektedir.

“Yaşım ilerledi.”, “Artık aklım almaz.” gibi düşüncelerin yoğun olduğu dönemin 65 ve üzeri yaş grubu olduğu söylenebilir. Ayrıca, 55-64 yaş grubundaki yetişkinlerde eğitimlerine devam etme isteği 45-54 yaş grubundakilerden az da olsa fazladır. Bu da yaş ilerledikçe eğitimini sürdürme isteği oranı azalır gibi bir çıkarımda bulunmamızı engeller.

Araştırmaya katılan yetişkinler çoğunlukla, eğitimlerine daha eğitilmiş ve bilgili olmak için devam etmek istiyorlar. Çünkü ankette de belirttikleri gibi okumuş insanların yanında rahat olamıyorlar ve kendilerinde özgüven eksikliği hissettiklerini söylüyorlar.

Eğitimine devam etmek istemeyen yetişkinlerin büyük çoğunluğu yaşının ilerlediğini ve artık öğrenme yetisini kaybettiğini düşünüyor. Oysa ki ülkemizde yaşam boyu öğrenme kavramı insanlara ulaşabilse, daha iyi duyurulabilse, bu şekilde bir düşünce tarzının çağımızda artık ne kadar eskidiğini daha fazla yetişkin öğrenir ve bu tür mazeretler de ortadan kalkabilirdi.

2- Sosyal ve Kültürel Eğitim Gereksinimlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmada elde edilen bulgulara göre televizyon artık günümüzün Türk insanı için vazgeçilmez bir haber kaynağıdır. Ayrıca okumaz-yazmaz vatandaşlar için de tek cazip haber alma kaynağıdır da denilebilir. Bu yüzden televizyonun halk eğitimi ve yaşam boyu öğrenme için çok değerli bir kaynak olduğu apaçıktır.

Anketi yanıtlayan yetişkinlerin okuma alışkanlığının çok düşük olduğu, genelde hem sesli hem de görüntülü bir aygıtın cazibesine kapıldığı ortaya çıkmıştır.

Anket bulguları 65 ve üzeri yaş grubunun teknolojiye diğer yaş gruplarından daha uzak olduğunu göstermektedir. Bunun da nedeni yine, yaşlarının ilerlediğini ve bundan sonra bu teknolojinin kendilerine bir yarar sağlamayacağını düşünüp uzak kalmaları olabilir. Oysa ki eğitim her an her

yerdedir. İnsanoğlu ilerledikçe öğrenilecek şeylerin daha çok olduğunu fark etmiştir.

Ankete katılan yetişkinlere boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda kadınların da erkeklerin de çoğunlukla televizyon izleyerek boş zamanlarını geçirdikleri ortaya çıkmıştır. Bu bulgu gerçekten de artık televizyonsuz zaman geçiremediğimizi kanıtlar niteliktedir. Boş zamanlarımızda yapabileceğimiz çok daha verimli işler varken bu “kutu” bizi aptallaştırıp zamanımızı boşa geçirmemize neden olmaktadır.

3- Mesleki Beceri Gereksinimlerine İlişkin Sonuçlar

TÜİK'in verilerine göre, 2009 yılında işsizlik oranı % 14 idi. Anketi yanıtlayan yetişkinler arasında çalışma çağında olup da işsiz olan kadınların oranı %26, erkeklerin oranı da %29,8'dir. Yani bu bulgular gösteriyor ki Burç Mahalle'sinde yaşayan ve çalışabilecek durumda olanlar içinde işsizlik oranı Türkiye'deki oranın yaklaşık iki katıdır. Dolayısıyla burada yaşayan yetişkinlerin önceliğinin mesleki kurslar olması kaçınılmaz. Kent yaşamında hem ailesinin hem de kendisinin hayatta kalabilmesi için kişinin öncelikle bir işinin olması gerek ki sonrasında çeşitli diğer ihtiyaçlarının da farkına varsın ve o yönde hizmetler istesin.

Türk-iş'in internet sitesinde yer alan bilgilere göre, Ocak 2010 dönemi için dört kişilik bir ailenin açlık sınırı 812 TL, yoksulluk sınırı ise 2.644 TL olarak belirlenmiştir. Aynı dönem için asgari ücret ise 577 TL'dir. Buna göre, ankete katılan 200 yetişkin ve ailelerinden 191'i yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. 2001 TL'den fazla geliri olan yalnızca 9 kişi vardır. 28 kişi ve onların aileleri de açlık sınırının altında bulunmaktadır. 500 TL ve üzeri geliri olanların sayısı ise 172 kişidir. 500-1000 TL arası geliri olan 87 kişi içinde asgari ücretlilerin bulunduğunu da göz ardı etmemek gerekir.

İnsanların diğer temel ihtiyaçlarının farkına varabilmeleri için öncelikle en temel ihtiyaç olan hayatta kalabilmeyi başarmaları gereklidir. Ancak bundan sonra diğer temel ihtiyaçlarını enine boyuna düşünme fırsatı ellerine geçecektir. Dolayısıyla belli bir refah düzeyine ulaşan insanlar haklarını,

eğitimlerini ve diğer insanları düşünür. Tüm insanların bu düzeye gelebilmesi ise maddi olarak sıkıntılardan arındığında gerçekleşebilir.

4- Aile ve Yurttaşlık Gereksinimlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan yetişkinler ataerkil bir aile yapısını benimsemiştir. Ancak, aynı zamanda modern bir toplumun bir kentinde yaşamının sonucu olarak kadına da çalışma hakkının verilmesi beklenmelidir. Erkeklerin eşlerinin çalışmasına izin vermiyor olmasının nedeni aile içindeki otoriteyi kaybetme korkusu olabilir.

Bu anketi yanıtlayan yetişkinlerin ailelerinde demokratik bir ortamın ve karar mekanizmasının varlığından söz edilemez. Baba, aile içinde eve ekmek getiren kişi olarak söz sahibi unvanını korumaktadır. Oysa ki kentleşme ile aslında bu ortamdan sıyrılıp daha demokratik bir aile ortamına geçiş yapılması beklenir.

Kadınların sağlıklı beslenme ile ilgili düşünceleri ortaktır. Bu da kadınların ev işleri ve yemekle daha çok haşır neşir olduğunu ve bu konuda kadınla erkek arasında herhangi bir görev dağılımının olmadığını belirtir.

Anketten elde edilen bulgularda, kadınların da erkeklerin de çoğunluğunun çocuklara ödev konusunda annenin yardımcı olduğunu belirttiği ortaya çıkmıştır. Bu bulgularla, annenin görevlerinden bir diğerinin de çocuğa yardımcı olmak, onu eğitmek olduğu sonucu ortaya çıkar.

Ankete katılan yetişkinlerin veli toplantısına kimin katıldığına dair cevapları - kadınların da erkeklerin de - çoğunlukla anne olmuştur. Bu bulguya göre, anne hem evinde hem de çocuğunun okulu konusunda öncelikli sorumluluğa sahiptir. Bu da aile içindeki sorumluluk paylaşımının az olduğunu ve kentlerde olması gerektiği gibi olmadığını göstermektedir. Çünkü, kentleşmenin gereği olarak sorumluluğun eşit şekilde paylaşılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Herhangi bir örgüt ya da dernek üyesi olmak konusunda elde edilen bulgular, kadınların bilinçlendirilmesi ve dış dünyayla daha sık iletişime

geçmesi gerektiğini, erkeklerin ise dış dünyayla daha içli dışlı olduğunu ancak bunun da güvensizlik sorununu beraberinde getirdiğini ortaya koymaktadır. Ne yazık ki kent yaşamında insanlar birbirine güvenmemektedir. Bu da en doğal hak olan bir araya gelme ve örgütlenmeyi sekteye uğratmaktadır. Oysa ki insanlar bir araya geldikçe ve örgütlendikçe güçlenir. Ankete katılan yetişkinler arasında böyle bir bilinç gelişiminin olmadığı anlaşılmaktadır.

Elde edilen bulgulara göre, araştırmaya katılan yetişkinlerin çoğunlukla demokratik bir hak olan oy verme işlemine bir kentli bilinci ile yaklaştığı görülüyor. Ayrıca, araştırmaya katılan yetişkinler içinde 18 yaşını doldurmuş ancak henüz oy kullanma fırsatı yakalayamayanların da olduğu göz önünde bulundurulduğunda oy kullanma oranının daha da yüksek olması olasılığı artmaktadır.

Yetişkinlerin çoğu oy vereceği partinin kendisi tarafından belirlendiğini ifade etmiştir. Bu da her bir bireyin bu hakkını özgürce ve kendi isteğiyle gerçekleştirdiğini ortaya koymakta.

Ankete katılan yetişkinlerin çoğunluğunun oy vereceği partinin görüşüne uygun olmasına dikkat ettiği ortaya çıkmıştır. Yani oy verilen partinin uyguladığı politika ve hizmetleri ankete katılan yetişkinler için ikinci plandadır. Oysa ki insanlar görüşüne uygun olmasa bile hizmet hakkını en iyi verebilecek partiye oy verebilmeli ve kendisine en çok yarar sağlayacak şekilde seçimini yapmalıdır.

5- Kent Yaşamına Uyum Gereksinimlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın bulgularına göre, Şentepe Burç Mahallesi'ne göçün yavaş yavaş son bulmakta olduğu ve mahallenin son şeklini almakta olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Kente daha iyi bir yaşam umuduyla gelen yetişkinlerin azımsanmayacak bir bölümü, ankette; umduklarını bulamadıklarını ve köyde kalsalardı

geçimlerini sağlayabileceklerini ifade etmişler ve aslında göçten dolayı bir pişmanlık yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Kadınlar göç ettikten sonra çocukların hem daha iyi eğitim aldığını hem de eğitime ulaşmanın daha kolay hale geldiğini aynı sıklıkla belirtmişlerdir. Erkekler ise çoğunlukla çocukların daha iyi eğitim aldığını ifade etmişlerdir. Bu bulgularla, kırdaki hala insanların eğitime erişiminin kolay olmadığı ve eğitimin kentteki kadar kaliteli olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Kırdaki okul sayısının yetersizliği ve çocukların, gençlerin okumak için kimi zaman kilometrelerce yolu yürümek zorunda kaldıkları biliniyor. Ancak şehirlerde de nüfus yoğunluğunun çok olması nedeniyle sınıflar aşırı kalabalık olabiliyor. Bu da eğitimin kalitesini düşüren bir durum. Kısacası, bu dengesizliği önleyecek bir eğitim sistemi gerekmektedir.

Göçten sonra eğitim açısından ne gibi bir değişiklik olduğu konusunda yetişkinlerin tümü olumlu değişikliklerin olduğunu vurgulamaktadır.

Elde edilen bulgular, gecekondulu bölgelerinde aynı durumda olan ancak kendilerini ne kentli ne de kırlı hisseden yetişkinlerin bağlarını güçlü tuttuğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Ankara'ya yeni gelmiş yetişkinlerin kendilerini çevrelerinden soyutladıkları, arkadaş edinme konusunda zorlandıkları söylenebilir. Aynı zamanda, kentin olanaklarından yararlanmak konusunda çekingen davranmadıkları sonucuna da ulaşılabilir.

Bulgular, günlük yaşamda en çok sıkıntı yaşayan grubun 20 yıldan fazla süredir Ankara'da yaşayanlar olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu göç ettiği için pişmanlık duyan yetişkinleri destekler niteliktedir.

En çok sıkıntı çekilen konu hastaneler ve fatura ödemeleridir. Anketi yanıtlayan yetişkinlerin kent yaşamının birkaç basamaklı işlemlerini yaparken zorlanması çekingenlik ve eğitim eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

Elde edilen bulgular, ankete katılan yetişkinlerin çoğunun hurafelere inanmadığını göstermekte ve bu çağda bu boş inançların gerçekten geçerliliğini yitirdiği açıkça belli olmaktadır. Zaten olması gereken de budur.

Genel Öneriler

Okuma-yazma sorunu çözülmedikçe bireyin eğitim düzeyi hiçbir şekilde ileri gidemez. Dolayısıyla, yapılması gereken öncelikli iş okumaz-yazmazların okuma-yazma öğrenmesi ve bu yolla farklı alanlarda yaşamboyu öğrenmenin yolunun açılmasıdır.

Tüm ailelere, özellikle babalara, kız çocuklarını okula göndermeleri konusunda eğitim verilmeli ve erkek çocukların da aileye ekonomik destek versin diye okullarından alınıp iş hayatına sürülmesinin yanlışlığı anlatılmalıdır. Daha eğitilmiş, donanımlı bir insanın daha iyi işler bulacağı konusunda bilgilendirilmelidirler.

En çok kullanılan haber alma, iletişim kaynağı televizyon olduğu için halk eğitimi kurslarının duyuruları kesinlikle televizyonda da yayınlanmalıdır. Böylelikle daha geniş kitlelerin bu kurslardan haberdar olması ve katılımın en üst düzeyde olması sağlanmalıdır. Sonuçlara bakıldığında 200 yetişkinden 155'inin kurslara katılmak istediği görülüyor. Ancak katılım ve katılma isteği arasındaki dengesizlik, şu anda bu kursların farkında olan çok fazla yetişkin olmadığını gözler önüne seriyor.

İşsizliğin yoğun olduğu bir ortamda Burç Mahallesi sakini yetişkinler de öncelikle iş sahibi olabilmek için kursa gitmek istiyor. Bu istekler, ihtiyaçlar göz ardı edilmemeli ve farklı alanlarda meslek edindirme kursları açılmalıdır. Sınıflar da yetişkinlerin isteği doğrultusunda, yani sabah ve aynı yaş grubunda yetişkinlerle oluşturulmalıdır. Eğitimlerine kaldıkları yerden devam etmek isteyen yetişkinler için de ilköğretim ve lise bitirme kursları açılmalı ve hakları olan eğitim verilmelidir. Böylece toplumumuz, daha özgüvenli bireylerden oluşan bir topluma dönüşecektir.

Çocuklarının, evlerinin yükünü omuzlarında taşıyan kadınlar için çocuk eğitimi ve ev ekonomisi kursları açılmalı ve bu kurslara katılmaları için teşvik edilmelidirler. Bu durumda, gelecek kuşakların aile içinde almış olduğu eğitim daha sağlıklı ve iyi olacaktır. Ancak erkeklere de aile içinde, çocukları üzerinde sorumlulukları olduğu hatırlatılmalı, kadının yükü hafifletilmelidir ki kadınlar kişisel gelişim, yaşamboyu öğrenme konusunda daha rahat adım atabilsinler.

Erkeklere eşlerinin de bağımsız bireyler olduğu, istediklerini yapma konusunda serbest oldukları ve evin gelirine katkı sağlayabileceklerini anlatan seminerler verilmeli, bakış açıları değiştirilmelidir. Böylelikle, daha demokratik bir aile ortamı oluşturulmuş olacaktır.

Yazılı kaynaklardan haber alma alışkanlığının gelişmediği, düzenli gazete alma alışkanlığı olmadığı ankete verilen cevaplarda görülmektedir. Gelişmiş ülkelerdeki okuma oranlarına göre Türkiye'deki okuma oranları çok azdır. Halka okuma alışkanlığının kazandırılması sürekli yeni şeyler öğrenmeye, dolayısıyla yaşamboyu öğrenmeye katkı sağlayacaktır. Bu yüzden yurt çapında bir okuma kampanyası düzenlenmeli; kitap, dergi ve tüm yazılı kaynakların fiyatlarında indirim gidilmeli ve halk okumaya teşvik edilmelidir.

Yetişkinlerin boş zamanlarını en çok televizyon izleyerek geçirmekte olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak yaşamboyu öğrenmenin temelindeki öğrenmenin yaşı ve yeri yoktur düşüncesi, aslında boş zamanlarımızın bizim için çok değerli olduğunu ve kendimizi geliştirmeye adayabileceğimiz anlar olarak görülmesi gerektiğini belirtir. Bu bilinç her yetişkine aşılmalıdır.

Okumak ve kendini geliştirmek isteyen yetişkinlere, maddi ve manevi destek verilmelidir. Çeşitli kolaylıklar sağlanmalıdır. Çünkü yetişkinlerin öncelikli derdi yaşamlarını devam ettirmektir. Maddi açıdan rahat olmayan bir bireyin, "Kendimi nasıl geliştiririm?", "İnsanlara ne şekilde daha yararlı olabilirim?" sorularını kendisine sorma lüksü yoktur.

Eğitim alabilmek için insanların göçü etmek zorunda olmaları, Türkiye açısından bir utanç kaynağı olarak görülmeli ve gn önüne geçilmelidir. Bu da ancak kırdaki okullara daha çok önem verilmesi ve buralardaki okul eksikliğinin giderilmesi ile gerekleŖebilir. Böylece hem kentteki okullarda aŖırı kalabalık sınıfların önüne geçilir hem de kırdan eğitim almak için insanlar kentlere göçü etmek durumunda kalmazlar. Ayrıca ilk ğretmenliklerinde kırsal bölgelere atanan öğretmenlere de cazip koŖullar sunulmalıdır ki buralardaki öğrenciler her yeni ğretim yılında yeni bir öğretmenle tanışmak zorunda kalmassınlar.

Anket sonucuna göre, örgütlenme konusunda yetiŖkinlerin çekingen davrandığı görülmektedir. Oysa ki dernek, sendika yelikleri bireyleri daha güçlü kılar ve istenilen sonuca daha çabuk varılmasını sağlar. Dolayısıyla bir bilinç deđiŖimi yaŖanmalıdır bu konuda. Örneğin, Norveç az nüfuslu bir ülke, ancak her bir yetiŖkin en az beŖ sivil toplum kuruluşuna ye. Bu da Norvelileri kiŖi baŖına dŖen milli gelirden dünya ülkeleri arasında en st sıraya yerleŖtirmiŖ durumda. Bu durum, birlikte hareket etmenin ne denli etkili olduğu konusunda bir örnek oluŖturmalı ve yol göstermelidir.

Kırdan kente göçü ederek gelmiŖ yetiŖkinlerin bazıları hayal kırıklıkları yaŖamıŖlardır. “KeŖke gelmeseydik. Köyde soğanımız, ekmeğimiz olsa bize yeterdi.”, “Köy daha güzel. Havası temiz, sebzeni kendin yetiŖtirir, taze taze yersin. Burada yle bir imkan yok.” diyen yetiŖkinlerin deneyimlerini, piŖmanlıklarını, kente göçü etme isteğinde olan kırdaki yetiŖkinlerle paylaŖması için toplantılar, buluŖmalar düzenlenmeli ve kentte her Ŗeyin güllük gülistanlık olmadığı vurgulanmalıdır.

Son olarak da toplum olarak bir bilinç deđiŖikliđine gereksinim vardır. “YaŖım ilerledi.”, “Kafam almaz.” diye dŖnmek yerine “ÖĞRENMENİN YAŖI YOKTUR.” sözü yaŖam felsefesi olarak benimsenmeli, yaŖamboyu öğrenmenin özü kavranmalı ve uygulamaya konmalıdır.

KAYNAKÇA

Apan, Ahmet. (2006). *Türkiye’de İç Göç Olgusu: Nedenler ve Sonuçlar. Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi. Cilt 11. (Sayı 5), 26-33.*

Balcı, Ali. (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler. (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi*

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı. (2009). *Kentlilik Bilinci, Kültür ve Eğitim Komisyonu Raporu. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı.*

Celep, Cevat. (2003). *Halk Eğitimi. Ankara: Anı Yayıncılık.*

Devlet Planlama Teşkilatı. (2001). *Nüfus, Demografi Yapısı, Göç Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Devlet Planlama Teşkilatı.*

Durugöl, Esmâ. (Kasım 1996). *Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi. Mersin, DİE Yayın No: 2046, Ankara.*

Es Muharrem, Ateş Hamza. *Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Web: <http://iibf.kocaeli.edu.tr/ceko/ssk/kitap48/07.pdf> adresinden 27.12.2009 tarihinde alınmıştır.*

Geray, Cevat. (1999). *2000’li Yılların Eşiğinde Toplumsal Konut, Arsa ve Kentleşme, Amme İdaresi Dergisi, 32/4,*

Gürbüz Mustafa, Yetim Nalan. (1997). *II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Toplum ve Göç, Kasım 1996 Mersin, DİE Yayın No: 2046, Ankara.*

<http://www.gso.org.tr/?gsoHaberID=1744> internet adresinden 16.02.2010 tarihinde alınmıştır.

<http://www.turkis.org.tr/?wapp=52521E5F-FCA5-4BDD>

adresinden

27.01.2010 tarihinde alınmıştır.

İlkkaracan Pınar, İlkkaracan İpek. (1998). *Bilanço 98:75. yılda Köylerden Şehirlere*, İstanbul:Tarih Vakfı Yayınları.

İşbir, Eyüp G. (1982). *Kentleşme Metropolitan Alan ve Yönetimi*. Ankara: AİTİA Yayını.

Kartal, Kemal. (1983). *Kentleşmenin Ekonomik ve Sosyal Maliyeti*. Amme İdaresi Dergisi. Cilt 16. 92-110.

Keleş, Ruşen. (1984). *Kentleşme ve Konut Politikası*, Ankara: SBF Yayınları.

Keleş, Ruşen. (2002). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.

Kıray, Mübeccel B. (1998). *Kentleşme Yazıları*, (1. Basım) İstanbul: Bağlam Yayınları.

Küntay, Esin. (1997). II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, *Toplum ve Göç*. Mersin, Ankara: DİE Yayın.

Lowe, John. (1985). *Dünya'da Yetişkin Eğitime Toplu Bakış*. (Çev. T. Oğuzkan). Ankara, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu.

Öner Sevil, Kaçmazoğlu Bayram. (1997). *Toplum ve Göç*, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Sosyoloji Derneği Yayın No: 5, DİE Matbaası.

Sezal, İhsan. (1997) II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, *Toplum ve Göç*, Kasım 1996 Mersin, Ankara: DİE Yayın.

Sezal, İhsan. *Şehirleşme*, (1993). İstanbul.

Şimşek, H.; Yıldırım, A. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Tezcan, Mahmut. (1994). *Ülkemizde Göç ve Eğitim Sorunları*.

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/495/5826.pdf> adresinden 03.01.2010 tarihinde alınmıştır.

EKLER

EK 1. FOTOĞRAFLAR

Burç Mahallesi Muhtarı Ali Osman Demirbaş

Burç Mahallesi Muhtarlığı

Ankete Katılan Yetişkinlerden Bazılarının Evlerinden Görüntüler

Kentsel Dönüşümle Değişen Şentepe

Kahvede Anketi Yanıtlayan Yetişkinler

EK 2. ŞENTEPE İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

Şentepe 9 mahalleden oluşmaktadır. Mahallelerin adları Őunlardır;

- 1- Avcılar
- 2- BarıŐtepe
- 3- Burç
- 4- Güventepe
- 5- Çiğdemtepe
- 6- Kaletepe
- 7- Kayalar
- 8- Güzelyaka
- 9- Pamuklar

130.000 nüfuslu Şentepe Ankara'nın en büyük gecekondu bölgesi olmasına rağmen, kentsel dönüşüm planıyla hızla deęiŐmektedir. 2 banka Őubesi bulunan Şentepe'de ulaşım dolmuş ve otobüsle yapılmaktadır.

Bu araştırmanın evrenini oluşturan Burç Mahallesi'nin muhtarı Ali Osman Demirbaş görevini 1984 yılından beri aralıksız olarak sürdürmektedir. Şentepe'nin en büyük mahallelerinden biri olan Burç Mahallesi 10.600 nüfuslu ve 4200 seçmeni bulunmakta. Burç Mahallesi'nde aynı zamanda, 1 polis merkezi, 1 zabıta karakolu, 1 ilköğretim okulu, 1 lise ve 1 Ziraat Bankası Őubesi yer almaktadır.

EK 3. ANKET

Açıklama:

Sayın Yetişkin,

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yetişkin Eğitimi ve Yaşamboyu Öğrenme Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yapmaktayım. "Yetişkinlerin Kentlileşme ve Eğitim İhtiyaçları" konulu tezime veri sağlamak amacıyla geliştirdiğim anket ile veri toplamaktayım.

Anket, Kişisel Bilgiler ve Görüşme Soruları olmak üzere iki bölümden oluşmuştur. Ankette yer alan sorulara vereceğiniz yanıtlar yalnızca bilimsel amaçla kullanılacaktır. Adınızı yazmanıza gerek yoktur.

Bu çalışmaya yapacağınız katkılar için teşekkür ederim.

Damla Sevi Özçelik
Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Halk Eğitimi Bölümü

**ŞENTEPE'DEKİ YETİŞKİNLERİN KENTLİLEŞME VE EĞİTİM
GEREKİNİMLERİ ANKETİ**

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Yaşınız

1. ( ) 18-34

3. ( ) 45-54

5. ( ) 65 ve üzeri

2. ( ) 35-44

4. ( ) 55-64

2. Cinsiyet

1. ( ) Kadın

2. ( ) Erkek

3. Medeni Durumunuz

1. ( ) Bekar (evlenmemiş)

2. ( ) Evli

3. ( ) Boşanmış

4. ( ) Eşi ölmüş

5. ( ) Diğer (Belirtiniz) .....

4. Hanenizdeki çocuk sayısı

1. ( ) Çocuksuz

2. ( ) Bir çocuk

3. ( ) İki çocuk

4. ( ) Üç ve daha fazla çocuk

5. Eğitim durumunuz

1. ( ) Okumaz-yazmaz

6. ( ) Lise terk

2. ( ) İlkokul terk

7. ( ) Lise mezunu

3. ( ) İlkokul mezunu

8. ( ) Üniversite mezunu

4. ( ) Ortaokul terk

9. ( ) Öğrenci

5. ( ) Ortaokul (İlköğretim) mezunu

6. Ankara'da kaç yıldır yaşıyorsunuz?

1. ( ) Doğduğumdan beri
 2. ( ) 1-5 yıl
 3. ( ) 6-10 yıl
 4. ( ) 11-20 yıl
 5. ( ) 20 yıldan fazla

7. Oturduğunuz evin sahibi misiniz?

1. ( ) Evet
 2. ( ) Hayır

OKUMA-YAZMA VE TEMEL EĞİTİM

8. Daha önce yetişkinlere yönelik bir kursa katıldınız mı?

1. ( ) Evet
 2. ( ) Hayır

Yanıtınız evet ise 9. sorudan devam ediniz

Yanıtınız hayır ise 14. sorudan devam ediniz.

9. Ne tür bir kursa katıldınız?

1. ( ) Okuma-yazma
 2. ( ) Biçki dikiş
 3. ( ) Meslek edindirme
 4. ( ) Tüketici hakları
 5. ( ) Yabancı dil
 6. ( ) Çocuk bakımı
 7. ( ) Bilgisayar
 8. ( ) Halk oyunları ve modern dans
 9. ( ) Enstrüman
 10. ( ) Diğer (Belirtiniz) .....

10. Katıldığınız kurstan memnun kaldınız mı?

1. ( ) Evet
 2. ( ) Hayır

11. Katıldığınız kursun size ne gibi bir getirisi oldu?

1. ( ) İş bulmama yardımcı oldu
2. ( ) Kendimi geliştirdim
3. ( ) Yeni insanlarla tanıştım
4. ( ) Eğitim düzeyimi yükselttim
5. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

12. Kursa katılmanızı teşvik eden seçenekleri işaretleyiniz.

1. ( ) Evime yakın olması
2. ( ) Arkadaş edinmek
3. ( ) Tavsiyede bulunulması
4. ( ) Diğer (Belirtiniz) .....

13. Başka bir halk eğitimi kursuna daha katılmayı düşünür müsünüz?

1. ( ) Evet
2. ( ) Hayır

Lütfen 15. sorudan devam ediniz.

14. Şu ana kadar herhangi bir kursa katılmama nedeniniz?

1. ( ) İhtiyacım olduğunu düşünmüyorum
2. ( ) Zamanım yok
3. ( ) Ailem istemiyor
4. ( ) Kurs yeri benim için uygun bir yerde değil
5. ( ) Diğer (Belirtiniz) .....

15. Kurslar nerede verilirse katılırsınız?

1. ( ) Evime yakın bir yerde
2. ( ) Bir halk eğitimi merkezinde
3. ( ) Okulda
4. ( ) Fark etmez

16. İsteddiğiniz konuda bir kurs açılırsa gider misiniz?

1. ( ) Evet
2. ( ) Hayır

17. Hangi alanda kurs açılmasını istersiniz?

1. ( ) Okuma-yazma
2. ( ) Biçki dikiş
3. ( ) Meslek edindirme
4. ( ) Tüketici hakları
5. ( ) Yabancı dil
6. ( ) Çocuk bakımı
7. ( ) Bilgisayar
8. ( ) Halk oyunları ve modern dans
9. ( ) Enstrüman
10. ( ) Diğer (Belirtiniz) .....

18. Halk eğitimi kursları duyurularının size yeterince ulaştığını düşünüyor musunuz?

1. ( ) Evet
2. ( ) Hayır

Yanıtınız evetse 20. sorudan devam ediniz.

Yanıtınız hayırsa 19. sorudan devam ediniz.

19. Size daha etkin ulaşılabilmesi için önerileriniz?

1. ( ) Evime gelip duyuru yapılarak
2. ( ) Televizyon ve radyo ile
3. ( ) Sesli anonslarla
4. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

20. Halk eğitim merkezlerinde rehberlik ve danışma hizmeti olmasını ister misiniz?

1. ( ) Evet
2. ( ) Hayır
3. ( ) Fark etmez

21. Derslere 1 hafta içinde ne kadar zaman ayırabilirsiniz?

1. ( ) 1 gün
2. ( ) 2 gün
3. ( ) 5 gün
4. ( ) Fark etmez
5. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

22. Aşağıdaki ders saatlerinden hangisi sizin için en uygundur?

1. ( ) Sabah dersleri	4. ( ) Öğle arasında verilen dersler
2. ( ) Öğleden sonra dersleri	5. ( ) Akşam dersleri
3. ( ) Haftasonu dersleri	6. ( ) Fark etmez

23. Ne tür bir sınıflı tercih edersiniz?

1. ( ) Aynı yaş grubundan öğrencilerin olduğu bir sınıf
2. ( ) Farklı yaş gruplarının olduğu bir sınıf
3. ( ) Aynı cinsiyetten öğrencilerin olduğu bir sınıf
4. ( ) Fark etmez

24. Eğitiminize kaldığınız yerden devam etmek ister misiniz?

1. ( ) Evet
2. ( ) Hayır

Yanıtınız evetse 25. sorudan devam ediniz.

Yanıtınız hayırsa 26. sorudan devam ediniz.

25. Neden devam etmek istersiniz?

1. ( ) Kişisel tatmin ve mutluluk için
2. ( ) Bir belge kazanmak için
3. ( ) Yeni insanlarla tanışmak için
4. ( ) Daha eğitilmiş ya da bilgili olmak için
5. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

26. Neden devam etmeyi düşünmüyorsunuz?

1. ( ) Zamanım yok
2. ( ) Yaşım ilerledi
3. ( ) Eşim, ailem izin vermez
4. ( ) Maddi olanaksızlıklardan
5. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

SOSYAL VE KÜLTÜREL EĞİTİM GEREKSİNİMLERİ

27. Yurdumuzda ve dünyadaki gelişmeleri nereden izliyorsunuz?

1. ( ) İzlemiyorum	3. ( ) Televizyondan
2. ( ) Gazeteden	4. ( ) İnternetten
5. ( ) Diğer (Açıklayınız)	

28. Ne tür televizyon programlarını seyredersiniz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

1. ( ) Sabah programları	4. ( ) Haberler
2. ( ) Belgeseller	5. ( ) Magazin programları
3. ( ) Tartışma programları	6. ( ) Diziler
7. ( ) Diğer (Açıklayınız)	

29. Düzenli olarak gazete alır mısınız?

1. ( ) Evet	2. ( ) Hayır

30. Gazetelerde en çok hangi bölüm ilginizi çeker?

1. ( ) Köşe yazıları	4. ( ) İlanlar
2. ( ) Spor sayfası	5. ( ) TV rehberi
3. ( ) Yazı dizileri(tefrika)	6. ( ) Diğer (Açıklayınız).....

31. Evinizde internet bağlantınız var mı?

1. ( ) Evet	2. ( ) Hayır

32. Ne sıklıkla interneti kullanıyorsunuz?

1. ( ) Hiçbir zaman	2. ( ) Bazen
3. ( ) Hergün	4. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

Yanıtınız hiçbir zaman ise 34. soruya geçiniz.

33. İnterneti ne amaçla kullanıyorsunuz?

1. ( ) Haber almak için
2. ( ) Boş zamanımı değerlendirmek için
3. ( ) Banka işlerim için
4. ( ) Yeni şeyler öğrenmek için
5. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

34. Boş zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

1. ( ) Televizyon seyrederek	4. ( ) Kitap okuyarak
2. ( ) Gezerek	5. ( ) Kahvelere giderek
3. ( ) Sinema ya da tiyatroya giderek	6. ( ) Spor yaparak
7. ( ) Diğer (Açıklayınız)	

MESLEKİ BECERİ GEREKSİNİMLERİ

35. Çalışma durumunuz nedir?

1. ( ) İşsiz	4. ( ) Memur
2. ( ) Serbest meslek (belirtiniz)	5. ( ) Emekli
3. ( ) İşçi	6. ( ) Diğer (Belirtiniz) .....

Ev hanımı iseniz lütfen 42. soruya geçiniz.

36. Mesleğinizi seviyor musunuz?

1. ( ) Evet
2. ( ) Hayır

Yanıtınız hayırsa 37. sorudan devam ediniz.

Yanıtınız evetse 38. soruya geçiniz.

37. Sevmemenize karşın niçin bu mesleği seçtiniz?

1. ( ) Herhangi bir niteliğim yok
2. ( ) Paraya ihtiyacım var
3. ( ) Başka iş olanağı yok
4. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

38. Çalışmaya başladıktan sonra kaç iş değiştirdiniz?

1. ( ) Sürekli aynı işi yapıyorum	3. ( ) 2 kere
2. ( ) 1 kere	4. ( ) 3 ve daha fazla kere
5. ( ) Diğer (Açıklayınız)	

39. Şu anda çalışıyor musunuz?

1. ( ) Evet	2. ( ) Hayır

40. Bir ek işte çalışıyor musunuz?

1. ( ) Evet	2. ( ) Hayır

Yanıtınız hayırsa 41. sorudan devam ediniz.

Yanıtınız evetse 42. soruya geçiniz.

41. Bir işte çalışmıyor olmanızın nedeni nedir?

1. ( ) İş bulamıyorum
2. ( ) Zamanım yok
3. ( ) Verilen ücretleri az buluyorum
4. ( ) Yapabileceğim işlerde sosyal güvence yok
5. ( ) İhtiyacım yok
6. ( ) Eşim, ailem izin vermiyor
7. ( ) Evin geçimini sağlamak erkeğin görevidir
8. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

42. Ailenizde kaç kişi çalışmakta?

1. ( ) Hiç kimse	3. ( ) 2 kişi
2. ( ) 1 kişi	4. ( ) 3 ya da daha fazla kişi

43. Evinizin aylık geliri nedir?

1. ( ) Gelirimiz yok	4. ( ) 1001-1500 TL
2. ( ) 500 TL'den az	5. ( ) 1501-2000 TL
3. ( ) 500-1000 TL	6. ( ) 2001 TL'den çok

44. Evin hanımının eve ek bir gelir getirisi var mı?

1. ( ) Evet	2. ( ) Hayır

62. Böyle bir örgütte görev almamanızın nedeni nedir?

1. ( ) Zamanım yok	4. ( ) Güvenmiyorum
2. ( ) İhtiyaç duymuyorum	5. ( ) Eşim, ailem izin vermez
3. ( ) Bana uygun bir örgüt yok	6. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

65. sorudan devam ediniz.

63. Aşağıdaki örgütlere üye misiniz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

1. ( ) Sendika	4. ( ) Siyasi parti
2. ( ) Dernek	5. ( ) Gönüllü kuruluşu
3. ( ) Toplumsal hareket	6. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

64. Böyle bir örgüte üye olmanızın nedeni nedir?

1. ( ) Boş zamanlarımı değerlendirmek için
2. ( ) Çevre edinmek için
3. ( ) Haklarımı aramak için
4. ( ) Ülkeme, insanlığa yararlı olmak için
5. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

65. Bayramları nerede kutlarsınız?

1. ( ) Ev ziyaretleriyle
2. ( ) Dernek, sendika'da arkadaşlarımla
3. ( ) Şehir dışındaki akrabaları ziyaret ederek
4. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

66. Seçimlerde oy kullanıyor musunuz?

1. ( ) Evet	2. ( ) Hayır	3. ( ) Bazen

Yanıtınız hayırsa 69. soruya geçiniz.

Yanıtınız evet ya da bazense 67. sorudan devam ediniz.

67. Oyunuzu vereceğiniz partiyi kim belirler?

1. ( ) Kendim	2. ( ) Eşim
3. ( ) Ailem ve akrabalarım	4. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

68. Oyunuzu vereceğiniz partiyi neye göre belirlersiniz?

1. ( ) Siyasi görüşüme uygun olmasına
2. ( ) Tanınmış, büyük bir parti olmasına
3. ( ) Parti programlarına göre
4. ( ) Seçim dönemindeki propagandalarına göre
5. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

70. sorudan devam ediniz.

69. Seçimlerde niçin oy kullanmıyorsunuz?

1. ( ) Bence gereksiz bir işlem
2. ( ) Düşüncemi yansıtan bir parti yok
3. ( ) Oyumun boşa gittiğini düşünüyorum
4. ( ) Hiçbir partinin değişime neden olamayacağını düşünüyorum
5. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

70.Ödemekle yükümlü olduğunuz herhangi bir vergi var mı?

1. ( ) Var
2. ( ) Yok

Yanıtınız yok ise 74. soruya geçiniz.

Serbest çalışan değilseniz 72. soruya geçiniz.

71. Eğer serbest çalışan iseniz vergi borcunuz var mı?

1. ( ) Evet
2. ( ) Bazen

72. Vergilerin son ödeme tarihlerini nasıl takip edersiniz?

1. ( ) Arkadaşlarıma sorarım
2. ( ) Belediyeden öğrenirim
3. ( ) Bankaya sorarım
4. ( ) İnternette öğrenirim
5. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

73. Vergilerinizi ne şekilde ödersiniz?

1. ( ) Bankaya yatırırım
2. ( ) İnterneti kullanırım
3. ( ) Otomatik ödeme talimatı veririm
4. ( ) Çocuklarım ya da komşular halleder
5. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

KENT YAŞAMINA UYUM

74. Ankara'ya göç yoluyla mı geldiniz?

1. ( ) Evet
2. ( ) Hayır

Yanıtınız evet ise 75. sorudan devam ediniz

Yanıtınız hayır ise 84. sorudan devam ediniz

75. Buraya nereden geldiniz?

1. ( ) Köyden
2. ( ) Kasabadan
3. ( ) Yurtdışından
4. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

76. Göç etme nedeniniz neydi?

1. ( ) Kişisel nedenler
2. ( ) Daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak
3. ( ) İş bulmak
4. ( ) Diğer (Açıklayınız)

77. Göç ettikten sonra umduğunuz yaşantıyı bulabildiniz mi?

1. ( ) Evet
2. ( ) Hayır

78. Hangi konuda umduklarınızı bulamadınız?

1. ( ) Yaşam koşullarım değişmedi
2. ( ) İş bulamadım
3. ( ) Yeterli gelir elde edemedim
4. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

79. Göçten sonra sağlık hizmetleri açısından ne gibi değişiklikler oldu?

1. ( ) Sağlık hizmetlerine daha kolay erişir oldum
2. ( ) Aldığım sağlık hizmetleri iyileşti
3. ( ) Sağlık hizmetlerine daha zor erişiyorum
4. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

80. Göçten sonra eğitim hizmetleri açısından ne gibi değişiklikler oldu?

1. ( ) Çocuklarım daha kaliteli eğitim alıyor
2. ( ) Okullar daha iyi koşullar sunuyor
3. ( ) Öğretmenlerin ilgisi daha yoğun
4. ( ) Eğitime ulaşmam daha kolay hale geldi
5. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

81. Göçten sonra sosyal yaşam açısından ne gibi değişiklikler oldu?

1. ( ) Sinema ve tiyatro izleme olanağım arttı
2. ( ) Daha fazla arkadaş edindim
3. ( ) Geldiğim yerde sosyal yaşamım daha iyiydi
4. ( ) Artık daha fazla yalnız zaman geçiriyorum
5. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

82. Göçten sonra komşuluk ve akrabalık ilişkileri açısından ne gibi değişiklikler oldu?

1. ( ) Kötüleşti
2. ( ) Bir değişiklik olmadı
3. ( ) İyileşti
4. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

83. Ankara'daki hayata alışabildiğinizi düşünüyor musunuz?

1. ( ) Evet
2. ( ) Hayır

84. Günlük yaşantınızda belirli konularda sıkıntı yaşıyor musunuz?

1. ( ) Evet
2. ( ) Hayır

Yanıtınız evetse 85. sorudan devam ediniz.

Yanıtınız hayırsa 86. soruya geçiniz.

85. Ne tür konularda sıkıntı yaşıyorsunuz?

1. ( ) Alışverişte	4. ( ) Fatura öderken
2. ( ) Hastanelerde	5. ( ) Çocuk bakımında
3. ( ) Beslenmede	6. ( ) Diğer (Açıklayınız) .....

86. Aşağıdakilerden hangilerine inanırsınız?

1. ( ) Nazar	4. ( ) Kurşun döktürme
2. ( ) Kocakarı ilaçları	5. ( ) Üfürükçü
3. ( ) Kırık çıkıkçı	6. ( ) Medyum/ Falcı
7. ( ) Hiçbiri	

87. Hastalanınca neye başvurursunuz?

1. ( ) Hastane	3. ( ) Muska
2. ( ) Sağlık ocağı	4. ( ) Hoca

EK 4. GÜLÜMSETENLER 😊

Ankete katılan yetişkinlerden alınan kimi yanıtlar bu bölüme girmeye hak kazanmıştır. Tümüne teşekkürler...

“Sütü nereden alırsınız?” sorusuna verilen yanıt kendi sütçümden olmuş ve şöyle bir ekleme yapılmıştır:

“İneklerimiz var.”

“Vergilerin son ödeme tarihlerini nasıl takip edersiniz?” sorusuna katılımcılardan biri vergi dairesinden çağrı gelir demiş ve hemen ardından gelen “Vergilerinizi ne şekilde ödersiniz?” sorusuna da **“Sonuçta icra dairesine.”** yanıtını vermiştir.

Bir başka yetişkin de “Vergilerin son ödeme tarihlerini nasıl takip edersiniz?” sorusunu **“Haciz gelir.”** diyerek yanıtlamıştır.